DÜNYA TÜRKİYE VE DEVRİMCİ MÜCADELE

ÇAĞDAŞ DÜNYA ŞARTLARININ TAHLİLİ

Dünyanın her yerindeki gerçek devrimciler, kendi devrimlerinin ve dünya devrimci hareketinin akış yolunu doğru tesbit edebilmek için, öncelikle dünya şartlarını iyi tahlil etmek göreviyle karşı karşıyadırlar. Çünkü, dünyanın her yerindeki gerçek devrimciler, ancak böylelikle kendi devrimleriyle dünya devrimci hareketi arasındaki ilişkiyi değerlendirebilir, dünyadaki hangi akımların yanında, hangi akımların karşısında yer almaları gerektiğini tayin edebilirler.

Çağımız, kapitalizmin ve emperyalizmin toptan bir çöküşe doğru hızla yol aldığı, sosyalizmin güçlerinin bütün dünyayı kapsayan bir zafere ilerlediği bir çağ, kapitalizmden sosyalizme geçiş çağıdır. Bugün dünyamızdaki bütün mücadeleler, son tahlilde, sosyalizmin güçleriyle, kapitalizmin güçleri arasındadır. Çünkü, emperyalizme amansız darbeler indiren millî kurtuluş hareketleri ve sosyalist devrim hareketleri, emperyalizmin yıkılışını ve dünya toplumlarının sosyalizme geçişini hızlandırmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, tarihin akışını hızlandıran bütün ileri hareketler, hedeflerini sosyalizmin kuruluşu olarak almasalar dahi, sosyalizmin zaferine hizmet etmektedir. Günümüzde kapitalizm çürüyüp, göçüp giden bir toplum sistemi; sosyalizm gelişen, güçlenen bir toplum sistemidir.

İçinde yaşadığımız dönemde, insanların içinde bulunduğu bütün acıların, açlığın, zulmün, savaşların, geniş halk yığınlarının özgürlükten ve insanca yaşama imkânlarından yoksun bırakılmasının temelinde «can çekişen kapitalizm», yani emperyalizm vardır. Emperyalizm, tehlikeye düşen varlığını sürdürmek, sömürüsü altındaki insanların köleliğini devam ettirmek için her türlü baskı, zulüm, şiddet ve saldırıya başvurmaktadır.

İnsanlığın açlıktan, zulüm ve baskıdan, savaşlardan kurtuluşu, gerçek özgürlüğe, barışa ve insanca yaşayışa kavuşması emperyalizmin dünya çapında tam olarak yıkılışına, sosyalizmin bütün dünyada zafere ulaşmasına bağlıdır.

Emperyalizm

Bütün dünya halklarının düşmanı emperyalist sistemi yenebilmek, onu iyi tanımayı gerektirir. Emperyalizmi bilimsel bir şekilde tanımlayıp, onun bütün işleyiş biçimini tam olarak kavrayamazsak, emperyalizme karşı mücadele edemeyiz. Bunun için emperyalizmin ne olduğunu, emperyalizme karşı mücadelenin ta başında doğru tesbit etmek gerekiyor.

Emperyalizm, Lenin'in tanımıyla, «kapitalizmin en yüksek aşamasıdır.» Kapitalizmin emperyalist aşamadaki önemli nitelikleri şunlardır: Çok sayıda iktisadî işletmenin yerini, onları yutarak büyüyen tekellerin alması; malî sermaye (banka sermayesi) ile sanayi sermayesinin birleşmesinden oluşan finans kapital'e hükmeden bir avuç banka ve tekel sahibinin, yani malî oligarşinin kapitalist devleti tam anlamıyla kendisine tâbi kılması ve böylece tekelci devlet kapitalizminin doğuşu. Toplumların eşit-olmayan gelişmesi kanununun işleyişiyle, kapitalizm-öncesi toplum biçimlerinde kalan ve dış ticaret çağındaki kapitalizm döneminde, emtia ihracı yoluyla sömürülen ülkeler; emperyalist aşamada, başlıca ikraz ve sanayi sermayesi ihracı yoluyla sömürülmeye başlamıştır. Yani, serbest rekabet kapitalizmi döneminde, kapitalizm-öncesi toplumlara endüstri malları satışı ve karşılığında ucuz ham madde alımı yoluyla sömürme; emperyalizm döneminde ikraz ve sanayi sermayesinin ihracı karşılığında sağlanan faizler ve kâr transferleri yoluyla sızdırılan muazzam artı-değer yığınları.

Emperyalizm bir yandan kapitalizmi müthiş bir şekilde geliştirirken, bir yandan da onun çöküş, ortadan kalkış şartlarını hazırladı. Çünkü emperyalizm, kapitalizmin içinde taşıdığı belli başlı çelişmeleri son derece keskinleştirdi. Emperyalist dönemde keskin bir hal alan kapitalizmin belli başlı üç çelişmesi şunlardır:

1. Kapitalist-emperyalist ülkelerde proletarya ile burjuvazi arasındaki çelişme.

2. Emperyalizmle, sömürülen ve ezilen uluslar ve halklar arasındaki çelişme.

3. Emperyalist ülkeler ve tekelci gruplar arasında, dünya pazarının paylaşılmasından, ham madde kaynaklarına el konulması yarışından doğan çelişme.

Emperyalizm aşamasında, kapitalist ülkelerde üretimin tam anlamıyla sosyalleşmesi, yani bireysel üretimin tasfiyesi; öte, yandan mülkiyetin tam anlamıyla özelleşmesi, yani üretim araçlarının mülkiyetinin bir avuç finans kapitalistin (malî oligarşinin) elinde toplanması süreci tamamlandı. Kapitalist ülkeler halklarının ezici çoğunluğu proleterleşti. Bu ileri kapitalist sosyal örgütlenme, sosyalizme geçiş şartlarını tam olarak olgunlaştırdı. Bir avuç sömürenle, bütün toplumdan meydana gelen sömürülenleri karşı karşıya bıraktı: Proletarya ile burjuvazi arasındaki çelişme, emperyalist toplumdaki temel sınıf çelişmesi haline geldi. Üretim belirli merkezlerde toplandı ve üretim teknolojisinin gelişmesiyle emeğin

üretkenliği son derece arttı. Yani, sosyalizme geçiş için bütün maddî-objektif şartlar tamamlandı.

Emperyalizm, sömürdüğü kapitalizm-öncesi toplumlarda kendine tamamen bağımlı bir sosyal ve ekonomik yapı yarattı. Emperyalizm öncesi dönemden itibaren, sanayi kapitalizminin üretimi ile rekabet edemeyen burjuvazinin önemli bir kesimi emperyalizmin aracılığını ve temsilciliğini yapan işbirlikçi burjuvazi halini aldı. Bu sınıf, emperyalizmin sömürülen ülke içinde tam bir organıdır. Kapitalizmin gelişmesi ve emperyalist döneme geçişle, sırtını emperyalizme dayamış olan bu sınıf daha da gelişti ve emperyalist sermayeye daha da bağımlı bir hale geldi. Emperyalizm, bir yanda bu nitelikteki işbirlikçi burjuvaziyi, öte yanda toplumun kapitalizm-öncesi yapısının korunmasında çıkarı olan feodaliteyi siyasî ittifakına aldı. Emperyalizm-İşbirlikçi Burjuvazi-Feodalite ittifakı, bütün sömürülen ülkelere hâkim oldu.

Ancak, emperyalizm bir yandan da, kendi hâkimiyetine son verecek olan güçlerin doğup, güçlenmesine yol açtı. Emperyalizmin, sömürdüğü ülkelerde giriştiği sanayi, ticaret ve bankacılık işletmelerinde çalışan bir yerli proletarya ortaya çıktı. Bütün millî sınıfların, başta proletarya olmak üzere, köy emekçilerinin, küçük burjuvazinin ve burjuvazinin millî kesiminin çıkarları emperyalizmle çelişti. Bu çelişmeler, millî sınıfların emperyalizme karşı başkaldırışlarına yol açtı. Sömürülen ülkelerde, emperyalizme karşı millî kurtuluş hareketleri patlak verdi.

Emperyalizm, tekelci kapitalist ülkeler ve gruplar arasındaki çelişmeyi de keskinleştirdi. Emperyalist ülkeler, kapitalizmin gelişmemiş olduğu, ham maddelerin ucuz ve ücretlerin son derece düşük olduğu ülkeleri, dünya pazarını, aralarında hızla paylaştılar. Bu ilk paylaşım, yirminci yüzyılın başına gelindiğinde, tamamlanmıştı.

Emperyalizm, dünyanın paylaşılması için mücadeleyi zorunlu kılıyordu; çünkü emperyalist ekonominin işlemesi, iç pazarda gittikçe azalan satın alma gücünün yerine devamlı olarak dış pazarların ikamesini ve kârların azamîleştirilmesi için en ucuz ham madde ve en ucuz emek kaynaklarının ele geçirilmesini gerektiriyordu. Emperyalist iç pazarlarda satın alma gücü azalıyordu, çünkü geniş işçi yığınlarına ödenen ücretler ancak onların ertesi gün yeniden çalışmalarını sağlamaya yetiyordu.

Dış pazarlar ele geçirme zorunluluğu, 1914 yılında ilk yeniden paylaşım savaşına yol açtı. Çünkü toplumların eşit-olmayan gelişmesi kanunu, zamanla emperyalist ülkeler arasındaki kuvvet dengesini değiştiriyor ve bu değişmeye uygun bir yeniden paylaşımı gerektiriyordu. Her iki dünya savaşının kaynağında da bu zorunluluk vardır.

Gerek sömürgelerin ele geçirilmesi süreci ve gerekse iki yeniden paylaşım savaşı, emperyalist ekonomilerin geniş çapta askerîleştirilmesiyle sonuçlandı. Devlete tamamen hâkim olan tekeller, devleti savaş yatırımlarına ve savaşlara soktu. Askerîleştirilmiş ekonomilerin çarkları, tekellerin azamî kârlar sağlaması için döndürüldü.

Emperyalist dönemde kapitalizmin çelişmelerinin keskinleşmesi, bir dördüncü çelişmesinin doğmasına yol açtı. Birinci büyük yeniden paylaşım savaşı sonunda, emperyalist dönemin üç belli başlı çelişmesinin bir arada bulunduğu, bu çelişmelerin bir odak noktası durumunda olan ve proletaryanın bilinçlenme ve örgütlenme düzeyinin çok yüksek olduğu Çarlık Rusyasında, 1917 Şubatında burjuva - demokratik devrim, 1917 Ekim'inde ilk proleter - sosyalist devrim oldu. Bolşevik ihtilâli, dünyanın altıda birini kapsayan bir ülke üzerinde işçi sınıfı iktidarını kurdu. Dünyadaki çelişmelere, sosyalizmle kapitalizm arasındaki çelişme eklendi. Emperyalistlerin, Rusya'daki karşı - devrim çabaları Sovyet işçi sınıfının devrimci mücadeleleri ile ezildi. Sovyet işçi sınıfının sosyalist devrimi korumadaki başarısına, emperyalistlerin kendi aralarındaki çelişmeler de yardım etti. Bütün bu mücadelelerden Sovyet işçi sınıfı daha bilinçlenmiş ve daha güçlenmiş olarak çıktı.

1917 devriminin dünya çapındaki ikinci büyük neticesi, sömürge ve yarı - sömürge ülkelerdeki millî kurtuluş hareketlerinin niteliğinin temelinden değişmesi olmuştur. Sosyalist bir devletin kurularak millî kurtuluş hareketlerinin en büyük müttefiki olduğunu ilân etmesi ve bunun ilk örneğini 1919'da başlıyan Türk millî kurtuluş savaşında, bu mücadeleyi diplomatik ve askerî her yoldan destekliyerek vermesi; sömürge ve yarı - sömürge ülkelerdeki millî kurtuluş devrimlerini, burjuva - demokratik dünya devriminin bir parçası olmaktan çıkarıp, dünya proleter - sosyalist devriminin bir parçası haline getirdi. Bu ülkelerdeki devrimler, objektif olarak, temelde halâ burjuva - demokratik, yani yolu kapitalizmin gelişmesine açacak nitelikte olmalarına rağmen, artık millî burjuvazinin yönetiminde kapitalizmi kurmak için yapılan devrimler olmaktan çıktı; proletaryanın öncülüğünde, bütün millî sınıfların (proletarya, köylüler, küçük burjuvazi ve millî burjuvazi) ortak millî iktidarlarını, millî demokrasiyi kurmak hedefine yöneldi ve sosyalizme giden yolu açtı. Yarı - sömürge ve sömürge ülkelerdeki burjuva - demokratik hareketlerin yerini, millî - demokratik hareketler aldı.

1917 devrimi dünyanın altıda birini emperyalist sistemden çıkararak, emperyalistler arasındaki çelişmeyi ağırlaştırdı; kapitalist - emperyalist ülkelerdeki proletarya hareketini, küçük burjuva reformizminden ayırdı.

Emperyalistler arasındaki çelişmenin sebep olduğu, ikinci büyük yeniden paylaşım savaşı, ikinci dünya savaşı ertesinde, sosyalizm, tek bir ülkeden ibaret olan sınırlarını aştı ve dünyanın üçte birine hâkim oldu; sosyalizm bir dünya sistemi haline geldi. 1949 yılına kadar geçen süre içinde Arnavutluk, Almanya, Bulgaristan, Çin, Çekoslovakya, Moğolistan, Macaristan, Kore, Polonya, Romanya, Vietnam ve Yugoslavya'da sosyalist devletler kuruldu. Daha sonra, Yugoslavya dünya sosyalist sisteminden ayrıldı. 1959'da millî demokratik devrimin başarıya ulaştığı Küba, 1961 Aralığında sosyalizme geçerek, sosyalist dünya sistemine katıldı. Sosyalist kampın kuruluşu ve dünyanın üçte birini kapsaması, emperyalist sömürü alanını son derece daraltarak, emperyalizmin çelişmelerini bir kat daha keskinleştirdi.

DÜNYAMIZDAKİ DÖRT BELLİ BAŞLI ÇELİŞME

II. Dünya savaşı sonunda dünyamız şu görünüşü kazandı: Bir yanda, dünya

sosyalist sistemini meydana getiren, insanın insan tarafından sömürülmesine son verilmiş olan sosyalist devletler; bir yanda, dünya halklarının geri kalanını sömüren kapitalist - emperyalist devletler, yani kapitalist dünya sistemi ve bir yanda da, iki sistem dışında kalan Asya, Afrika ve Latin Amerika'nın geniş halk yığınları.

Bu şekilde bölünmüş olan dünyamızdaki belli başlı çelişmeleri şöyle sıralıyabiliriz :

1. Sosyalist dünya sistemi ile kapitalist dünya sistemi arasındaki çelişme. Yani, işçi sınıfı yönetimi altında olan **devletlerle**, tekelci kapitalistlerin iktidarı altında olan **devletler** arasındaki çelişme.

2. Kapitalist - emperyalist ülkelerde, proletarya ile burjuvazi arasındaki çelişme.

3. Ezilen uluslar ve halklarla emperyalizm arasındaki çelişme.

4. Emperyalist devletler ve tekelci gruplar arasındaki çelişme.

Sosyalizm - Kapitalizm Çelişmesi

Sosyalist dünya sistemi ile kapitalist dünya sistemi arasındaki çelişmeyi ortaya koyabilmek için, her iki dünya sisteminin bugünkü durumunu gözden geçirmek gerekir.

İkinci dünya savaşı sonunda, sosyalizmin dünyanın üçte birini kapsayan bir alana yayılması ve bunun yanısıra emperyalist devletlerin savaş sırasında geçirdikleri iç değişmeler, emperyalist kamptaki kuvvet ilişkilerini temelinden etkiledi. Dünya savaşının yol açtığı tahribattan uzak kalan ve savaş süresince tam istimle çalışan savaş ekonomisinin sağladığı büyük ekonomik gelişmeyle güçlenen A. B. D., bütün diğer emperyalist ülkeleri geride bırakarak, en büyük emperyalist devlet, emperyalizmin baş temsilcisi durumuna yükseldi. Daha ilk dünya savaşının sonundan itibaren emperyalizmin baş temsilciliğini A. B. D.'ne bırakmaya başlayan İngiliz İmparatorluğunun çöküşü hızlandı. Sosyalist kampın genişleme imkânları karşısında, nükleer silâhlara ve dünyanın en güçlü silâhlı kuvvetlerine sahip olan A. B. D., emperyalist sömürü alanının korunması; sosyalist ülkelerin bir çember içine alınarak, sosyalist kampın genişlemesinin durdurulması görevini yüklendi. Silâhlanmayı devamlı kılan, geniş çapta silâh endüstrisine dayanan Amerikan endüstrisinin işleyişini güvenlik altına alan ve bunun için devamlı bir savaş tehdidini ayakta tutan askerî saldırı paktları kurma işine girişti. A. B. D. emperyalizminin tezgâhladığı, sözde «hür dünyanın» savunulmasını amaçlayan NATO, CENTO, SEATO ve ANZUS adını alan saldırgan paktlar zinciriyle, sosyalist kamp kuşatıldı. Bu paktlar, sadece sosyalist kampı devamlı olarak tehdit etmek, A. B. D.'ni savaş tehlikesinden uzak tutmak amacına değil, bütün bu paktlara dahil olan ülkelerde kapitalist iktidarların devamını sağlamak, halkları baskı altında tutmak, halkların devrim yapmasına sözümona engel olmak amaçlarına yönelmiştir. Bu saldırgan paktların silâhları millî kurtuluş hareketlerine karşı kullanılmaktadır. Bunun en son örneği, Portekiz'in NATO silâhlarını sömürgelerindeki millî kurtuluş hareketlerini bastırmak için kullanmasıdır.

Emperyalist devletler arasındaki ilişkiler daima çelişmelidir. Emperyalist kamp siyasî - askerî birlik havasını ancak 1950'lerin sonlarına kadar koruyabilmiştir. Bugün artık, durum aynı değildir. İleride ele alacağımız üzere, emperyalistlerarası çelişmeler kapitalist dünyayı bölmektedir.

Sosyalist kamp da, içindeki birliği ancak 1960'ların başlarına kadar koruyabilmiştir. 1950'lerin ikinci yarısından itibaren patlak veren uyuşmazlıklar, sosyalist kamp içinde çatışmalara yol açmıştır. Ancak sosyalist ülkeler arasındaki uyuşmazlıklar, kaynağını uzlaşmaz çelişmelerden almamaktadır; çünkü bütün bu ülkelerde, sosyalizmin kuruluş döneminde görülen tamamen tasfiye edilememiş küçük burjuva eğilimlerine rağmen, işçi sınıfı iktidarı vardır.

Sovyetler Birliği'nin önderliğinde Polonya, Macaristan, Moğolistan, Bulgaristan Halk Cumhuriyetleri ve Demokratik Alman Cumhuriyeti komünist partileri, Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin (S.B.K.P.) 20., 21. ve 22. kurultaylarında geliştirilen ve 1961 tarihli S.B.K.P. programında ifadesini bulan yeni tezlere bağlı bir politik çizgiyi benimsemişlerdir. Romanya Komünist Partisi, bu çizgiyi benimsemiş olmakla beraber, Comecon altındaki iktisadî entegrasyon hareketine, kendisine verilen ihtisaslaşma dallarının, ekonomisinin gelişmesini engelliyeceği iddiasıyla karşı çıkmıştır. Romanya, gerek sosyalist kamp içindeki politik ilişkilerinde, gerekse kapitalist dünya ile olan ilişkilerinde kendine özgü bir çizgi izlemektedir. Çekoslavakya ise, bu yeni tezlerin çizdiği yoldan hayli ilerliyerek, 1968 başında «demokratlaşma» adı altında başlayan bir hareketle karşı - devrimin eşiğine kadar gelmiş; sosyalizmle kapitalizmin, iki dünya sisteminin üzerinde çatıştığı bir alan halini almıştır.

Sosyalist kamp içinde birinci çizgiyi eleştiren ve ikinci bir çizgiyi savunanlar, Çin Komünist Partisi (Ç.K.P.) ve Arnavutluk İşçi Partisi'dir. Her iki çizgiden ayrı olarak, aralarında ortak bir görüşe sahip gibi görünen üç parti ve Küba Komünist Partisi ile Vietnam ve Kore İşçi Partileridir. Vietnam ve Kore partileri ilk iki çizgi arasındaki uyuşmazlıkta taraf tutmamakta ve bu tartışmalara katılmamaktadırlar. Küba Komünist Partisi (K.K.P.) ise her iki tarafı da ağır bir biçimde suçlamaktadır.

Ç.K.P. yöneticileri ile S.B.K.P. yöneticileri arasındaki ideolojik uyuşmazlığı şu noktalar etrafında toplayabiliriz: S.B.K.P.'nin 1961 tarihli son programında kabul edilen «tüm halkın devleti», «tüm halkın partisi» ile ilgili tezler; dünyamızdaki hâkim çelişme ve «Barış içinde bir arada yaşama» ilkesinin yorumlanması meseleleri.

S.B.K.P.'ne göre, Sovyetler Birliğinde artık işçi sınıfı diktatörlüğünün «tarihi misyonu» sona ermiş; baskı altında tutulması gereken sömürücü sınıflar kalmamıştır. Sovyetler Birliği komünizme geçmektedir. ÇKP'ne göre ise, devlet biçimi işçi sınıfı diktatörlüğü olan sosyalist toplum, sınıflı bir toplumdur. Sosyalist toplumlarda sınıf çelişmeleri son derece keskindir. İşçi sınıfı diktatörlüğü, sınıflar tamamen ortadan kalkana kadar ve bir sınıf egemenliği organı olan devlet tamamen ortadan kalkana kadar devam edecektir. Komünizme geçiş, bugünden sözü edilemiyecek bir aşamadır.

S.B.K.P.'ne göre, dünyamızdaki hâkim çelişme sosyalizmle kapitalizm arasındaki çelişmedir. Dünya devrimci hareketinin iki temel gücü, sosyalist ülkeler proletaryası ve ileri kapitalist ülkelerin proletaryasıdır. Bunların en yakın müttefiki emperyalizme karşı millî kurtuluş hareketleridir. Ç.K.P.'ne göre ise, çağımızın hâkim çelişmesi ezilen halklarla emperyalizm arasındaki çelişmedir. Dünya devrimci hareketinin temel güçleri, sosyalist ülkeler proletaryası ile millî kurtuluş hareketleridir. Kapitalist ülkeler proletaryası bunların en yakın müttefikidir.

S.B.K.P.'ne göre, nükleer silâhların bütün insanlığın yıkımına göre açabilecek tahrip gücü karşısında, sosyalist ülkelerin birinci görevi dünya barışının savunulmasıdır. Sosyalist ülkelerin görevi kapitalizmle «barış içinde yarışarak», kapitalist ülkeler halklarına sosyalizmin uğrunda mücadeleye değer bir şey olduğunu göstermektir. Bugünkü şartlar altında hem kapitalist ülkelerde, hem de sömürülen ve emperyalizme karşı millî kurtuluş mücadelesi yürüten ülkelerde sosyalizme «barış içinde geçiş» mümkündür. Ç.K.P.'ne göre ise, insanlığın geleceğini nükleer silâhlar değil, yığınların bilinçli siyasî mücadeleleri tayin edecektir. «Barış içinde bir arada yaşama» ilkesi, sadece sosyalist devletlerle kapitalist devletler arasındaki ilişkilerde söz konusudur. Yoksa ezilen halklarla emperyalizmin, kapitalist ülkelerde proletarya ile burjuvazinin barış içinde bir arada yaşaması şeklinde yorumlanamaz.

Sovyetler Birliği ile Çin arasındaki uyuşmazlık sadece ideolojik alanda bir mücadeleden ibaret olmakla kalmamış, iki ülkenin diplomatik ilişkilerinin kesilmesine, bazı dünya meselelerinde farklı bir tutum takınmalarına yol açmıştır.

Vietnam, Kore ve Küba'nın bu ideolojik uyuşmazlık karşısındaki tutumlarını, emperyalizmin yakın tehdidi altında olmaları tayin etmektedir. Vietnam Demokratik Cumhuriyeti, A. B. D. emperyalizminin devamlı hava saldırılarına uğramaktadır. Gerek kendisini savunmak ve gerekse ülkenin tamamında millî demokratik devrimi ve sosyalist devrimi tamamlamak için her iki tarafın da etkin desteğine ve yardımına dayanmak zorunluluğu ile karşı karşıyadır. Aynı şekilde, Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti de emperyalizmin devamlı baskısı altındadır. Küba, iktisadî ve siyasî bir abluka altındadır ve coğrafî konumu bakımından sosyalist kampın desteğine en çok muhtaç durumdadır. Bununla beraber, Küba Komünist Partisi hem S.B.K.P,'ni hem de Ç.K.P.'ni açıkça eleştirmektedir. K.K.P.'ne göre, temel mesele emperyalizme karşı sosyalist kampın bütünlüğünü ve birliğini korumaktır. Durum bu iken, Ç.K.P. «teorik ve felsefî» bir uyuşmazlık çıkararak sosyalist kampta ayrılık yaratmıştır. S.B.K.P. de «barış içinde bir arada yaşama» ilkesini yanlış yorumlayarak, pasifizmi savunmakta ve devrimci hareketi baltalamaktadır. Sovyetler Birliğinin, özellikle Latin Amerika'nın emperyalist uşağı iktidarlarıyla girişmiş olduğu politik ve ekonomik ilişkiler, Latin Amerika'daki devrimci hareketi karşısına almaktadır.

Bugün sosyalist kampta gördüğümüz ideolojik ayrılıklar, sosyalist ülkelerde devrimin siyasî iktisadî ve kültürel alanlarda tamamlanma derecelerinin farklılığını gösterdiği kadar; sosyalist düşüncenin, devrimci temel üzerinde, yeni tecrübelerle zenginleştiğini ve doğrulandığını da göstermektedir. 50 yıllık Sovyet deneyi, sosyalist iktidar döneminde sınıf çatışmalarının keskinleşeceğine ve sosya-

list devrimin siyasî, iktisadî ve kültürel bütün alanlarda tamamlanması zorunluluğuna nasıl aydınlık getiriyorsa; Çin deneyi ve ondan doğan sosyalist düşüncenin zenginleşmesi de, sömürge ve yarı-sömürge ülkelerdeki millî demokratik devrimlere ve sosyalist devrimin kültürel-ideolojik yönüne ışık tutmaktadır.

Belirtilmesi gereken bir nokta da, şudur: Sosyalist ülkeler arasındaki ideolojik uyuşmazlıklar, belirli temel konulardaki davranışlarını etkilememiştir. Örneğin, Vietnam'da sosyalizmin savunulması ve emperyalizmin yenilmesi için yürütülen mücadeleyi, hem Sovyetler Birliği hem de Çin aynı biçimlerde desteklemektedir.

İki Dünya Sisteminin Çatışma Alanları

Vietnam

Vietnam halkının Fransız ve Japon emperyalizmine karşı kahraman mücadelesinin, ülkenin yarısında tam zafere ulaşmasıyla kurulan Demokratik Vietnam Cumhuriyeti, ülkenin diğer yarısında millî demokratik devrimin tamamlanması için yapılan mücadelede A.B.D. emperyalistlerinin devamlı hava saldırılarına hedef olmaktadır. Emperyalizmin sosyalist ülkelerle tek silâhlı çatışma alanı, Demokratik Vietnam Cumhuriyetidir. D.V.C. emperyalistlerin saldırılarına yiğitçe karşı koyarak, ülkesinin bütününde millî demokratik devrimin ve sosyalizmin zaferi için savaşmaktadır. D.V.C. sosyalist kampın bölünmemiş desteğinden yararlanmaktadır. Ancak emperyalizmle mücadelenin ağır yükü Vietnam halkının omuzlarındadır.

Amerikan emperyalistleri Vietnam'da kesin bir yenilgiye uğrayacaklardır! Yiğit Vietnam halkının bilinçli mücadelesi, emperyalistlerin tüm silâhlarından daha güçlüdür!

Almanya

II. Dünya savaşı sonunda Almanya'nın biri sosyalist, diğeri emperyalist iki parçaya ayrılmasından bu yana, Almanya, iki dünya sistemi arasındaki çatışmanın en nazik ve en tehlikeli noktasıdır. Sosyalist bir Almanya'nın varlığına son verme faaliyetleri, boşunadır. Bu durum emperyalist devletlerce de artık anlaşılmıştır.

Amerikan sermayesinin ülkeye akışıyla, tekrar ayakları üzerine oturtulan Alman emperyalizmi hızla gelişmiş ve bugün yeniden en güçlü emperyalist ülkelerden biri haline gelmiştir. Batı Almanya'nın iktisadî gelişmesine paralel olarak, yeniden kademe kademe silâhlanmaya başlaması, 1955'de NATO'ya alınması ve silâhlanmayla ilgili bütün sınırlamalardan kurtulması birlikte yürümüştür. Batı Alman emperyalizminin ayakları üzerine oturması, Batı Almanya'nın yeniden militarizmin, faşizmin ve nazi intikamcılığının beşiği haline gelme yoluna girmesine yetmiştir. Batı Almanya içindeki Neo-Nazi hareket hızla gelişmektedir; ayrıca, bugün Batı Almanya'da iktidarda olanlar, Lübcke ve Kiesinger örneklerinin de gösterdiği gibi, eski nazilerden başkaları değildir. Çünkü iktidarda olan, yine Alman tekelci sermayesidir.

Batı Almanya, bugün Amerikan emperyalizminin bir aleti durumundadır. Batı Almanya'daki Amerikan yatırımlarının temel sanayi alanlarının büyük bir kısmını kontrolu altında tutması, Alman emperyalizmini Amerikan emperyalizminin bir pençesi durumuna sokmuştur. Batı Almanya, emperyalizmin sosyalist ülkelere karşı - devrim ihraç ettiği merkez haline gelmiştir. Batı Almanya'nın sosyalist ülkelerle giriştiği ilişkiler; bu ülke üzerinden yapılan ideoloji ihracı ve çeşitli karşı - devrimci faaliyetler, Doğu Avrupa'nın sosyalist ülkelerinde kapitalizme geri dönüşü sağlıyacak bir ortamın yaratılmasına yönelmektedir.

Ayrıca, emperyalistler Almanya meselesini devamlı bir savaş tehdidi olarak ayakta tutmaktadırlar. Amerikan emperyalistlerinin, Batı Almanya üzerinden oynadıkları oyunlar; Batı Almanya'nın yeniden silâhlandırılması; bu arada, İspanya'dan askerî üs alması ve Türkiye'den de aynı talepte bulunması; nükleer silâhlanmaya girişmesi, Batı Almanya'nın saldırgan amaçlarının dünya barışı için ciddî bir tehlike teşkil ettiğini göstermektedir.

Çekoslovakya

1966 yılındaki Çekoslovak Yazarlar Birliği toplantısı ile birlikte su yüzüne çıkan hareketler, 1968 yılı başından itibaren meyvalarını vermiş ve emperyalistlerin «sosyalizmde liberalleşme» diye takdis ettikleri akım, revizyonist Dubçek ve hempalarının tezgâhladıkları, işçi sınıfı iktidarını ortadan kaldırıp, burjuvazinin iktidarına yolu açma hazırlıkları ile doruğuna ulaşmıştır. Çekoslavak karşı - devrim hareketinin, Avrupa Birliği kurma ve Ortak Pazara girme emelleri, yani emperyalizmle işbirliği özlemleri; Ortadoğu savaşı sırasında, henüz iktidara gelmemiş olan Dubçekci çevrelerin Israeli destekleyen tutumları ve iktidara geldikten sonra, emperyalist ideolojiye kapıları sonuna kadar açmaları yanısıra, karşı - devrimci güçleri basın özgürlüğü adı altında teçhiz etmeleri, sosyalist ülkeler bakımından ibret verici bir ders teşkil etmelidir. İşçi sınıfının iktidarı yerine, bütün sınıfların iktidarının konması ile ilgili tezlerin bir adım daha ileri götürülmesinden ibaret olan Dubçek «reform» tezleri, «sosyalizmin demokratlaştırılması» tezleri, dikkatle incelenmelidir.

Çekoslovakya'daki son olaylarda, Batı Almanya üzerinden yürütülen faaliyetlerin ve Çekoslovakya'nın emperyalist ülkelerle girişmiş olduğu siyasî, iktisadî ve kültürel ilişkilerin payı olduğuna hiç şüphe yoktur.

Varşova Paktı devletlerinin Çekoslovakya'ya müdahalesinin Çekoslovakya'daki karşı - devrimci gidişi her hangi bir şekilde durdurup durduramıyacağı, bu meseleye bir çözüm getirmiş olup olmadığı her halde tartışmaya açık bir konudur.

Yugoslavya

Faşist Alman işgalcilerine karşı Yugoslâv partizanlarının yiğit mücadeleleri sonunda işçi sınıfı iktidarını kuran Yugoslavya, daha sonra adım adım sosyalizmden uzaklaşmış, karşı - devrim yönünde ilerlemiş ve bugün emperyalizmle uzlaşma noktasına kadar gelmiştir. Yugoslav revizyonist lideri Tito, sosyalist enternasyonalizmden ayrılmakla işe başlıyarak, işçi sınıfı iktidarını reddetmeye kadar

gitmiştir. Bugün Yugoslavya'da işçi sınıfı iktidarı yoktur ve Yugoslavya sosyalist bir ülke olmaktan çıkmıştır. Sosyalist devletlerin bir kısmı Yugoslavya'yı sosyalist ülkelerden saymayı kesinlikle reddetmekte, diğer bazıları bu ülkeyi ancak «sosyalizme geçiş için elverişli şartlar taşıyan» bir ülke olarak değerlendirmektedir. Tito'nun «tarafsızlık» politikası, temelinde tam bir «taraflılık» politikası, yani sosyalist ülkelere karşı kapitalist ülkelerin yanında yer alma politikasıdır.

Kapitalist - Emperyalist Ülkelerde Proletarya - Burjuvazi Çelişmesi

Kapitalizmin 1870'lerden itibaren emperyalist aşamaya geçişi ve bu aşamada emperyalistlerin sömürdükleri halkların sırtından elde ettikleri muazzam artı - değer yığını, kapitalist - emperyalist ülkelerde burjuvazi ile proletarya arasındaki çelişmeyi etkiledi. Proletarya nicelik olarak gelişmeye devam etti, ama sınıf bilinci bakımından gittikçe geriledi. Emperyalist ülkeler proletarya hareketindeki bu gerileme, belli başlı birkaç sebebe bağlıdır : Herşeyden önce, emperyalistler sömürdükleri ülkelerden elde ettikleri büyük kazançlardan küçük bir payı işçilere ücret artışları şeklinde aktararak, onların sınıf bilincini körlettiler. Emperyalist propaganda tarafından beyni yıkanan yığınlara buzdolabı, otomobil sahibi olmak, amaç olarak kondu. İşçi sınıfı büyük çoğunluğuyla devrimci yoldan çıkarıldı. Bunun yanısıra, özellikle emperyalizmin baş temsilcisi A.B.D.'de ve bütün emperyalist ülkelerde, sosyalist hareket ve örgütler üzerinde uygulanan faşist baskılar, proletaryaya devrimci bilinci götürecek olan unsurların çalışmalarını imkânsız hale getirdi. Böylelikle, emperyalist ülkeler proletaryası kendisine ışık tutan ve öncülük eden çekirdekten yoksun kaldı ve emperyalizmin aşıladığı sendikacılık ideolojisinin duvarları içine hapsedildi.

Gerçekte, emperyalist ülkeler proletaryası en büyük devrimci potansiyele sahiptir. Çünkü, daha önce de belirttiğimiz gibi, kapitalizmin tekelci döneminde, üretimin belirli merkezlerde toplanması, bütün kapitalizm - öncesi üretim biçimlerinin tasfiye olunarak, üretimin tam anlamıyla **sosyal**, mülkiyetin tam anlamıyla **özel** hale gelmesi, proletaryayı nicelik olarak dev bir güç hâline getirmiştir. Üretimin merkezîleşmesi, ileri bir teknoloji kullanması ve tamamen sosyal bir süreç haline gelmesi, kapitalizmden sosyalizme geçişin objektif - maddî bütün şartlarını hazırlamıştır. Bütün bu nedenlerle, emperyalist ülkelerde proletarya devrimi, bu toplumların sosyalist toplumlar haline dönüşmelerine yetecektir. Bu ülkelerde, proletarya yönetimi altında sosyalist toplumu kurma dönemi çok kısa sürecektir.

Bugün emperyalist ülkeler proletaryasının içinde bulunduğu devrimci bilinçten uzak durum, onun devrimci potansiyeline asla gölge düşürmez. Millî kurtuluş savaşlarının ve millî kurtuluş devrimleriyle sosyalist ülkeler arasındaki ittifakın emperyalizme indirdiği her darbe, emperyalist sömürü alanının giderek daralması, emperyalist ülkelerdeki işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki çelişmeyi keskin bir şekilde yeniden ön plana çıkaracak, emperyalizme ölüm darbesini, son darbeyi vuracak güç, emperyalist ülkeler proletaryası olacaktır.

1960'tan bu yana ve özellikle son yıllarda, emperyalist ülkelerdeki proletarya hareketinin yeni bir döneme girdiğini gösteren gelişmelerle karşılaşılmıştır. Bu-

na, emperyalizmin genel buhranının ağırlaşması, yani diğer üç belli başlı çelişmenin keskinleşmesi yol açmaktadır. Bugün kapitalist - emperyalist ülkelerde, kapitalist düzene ve onun değerlerine karşı hareketler yaygınlaşmaktadır. Bu hareketler içinde, gençlik hareketi özellikle önemli bir yer tutmaktadır. Geçtiğimiz yıl, bütün kapitalist dünyada geniş öğrenci hareketlerine sahne olmuş; boykot hareketleri akademik hedeflerin ötesinde siyasî hedeflere yönelmiştir. Öğrenci hareketleri en geniş çapta olarak Fransa'da patlak vermiş ve devrimci işçi hareketi ile birleşerek, bir devrim dalgası halini almış; Fransız emperyalizmini temellerinden sarsmıştır. Fransa'daki devrimci hareket, pek çok dersler vermiştir. Bu derslerin birincisi, Avrupa'nın sözde devrimci partileri ile ilgilidir. Bu sözde devrimci partilerin, gerçekten emperyalist burjuvaziyle «barış içinde bir arada yaşamayı», yani mücadeleyi onun çizdiği sınırlar içinde ve onun koyduğu şartlara uygun olarak yürütmek politikasını benimsediklerini açıkça ortaya koymuştur. Bu partiler işçi sınıfı hareketinin köstekleri haline gelmişlerdir. Bu partilerin burjuvaziye kuyruk olma politikasının, devrimci olmayan şartlarla hiç ilgisi olmadığı, en azından Fransa'da, gün ışığına çıkmıştır.

Kapitalist dünyayı sarsan grev ve boykot hareketleri yanısıra, emperyalizmin bugünkü anavatanı olan A.B.D.'de, Kuzey Amerika'nın iç sömürge halkı durumunda olan Afro - Amerikan halkın Amerikan emperyalizmine karşı verdiği kurtuluş mücadelesi de yeni boyutlar kazanmış, yeni tecrübelerden geçmiştir. A.B.D.'de gelişen «Yeni Sol», emperyalizminin anavatanında devrimci hareketin canlanışının ilk adımlarını temsil etmektedir.

Ezilen Uluslar ve Emperyalizm Arasındaki Çelişme

Çağımızın hâkim çelişmesi, ezilen uluslarla emperyalizm arasındaki çelişmedir. Emperyalizme karşı mücadelenin, devrimci hareketin merkezi, günümüzde Asya, Afrika ve Latin Amerika kıtalarına kaymıştır. Emperyalizme öldürücü darbeler indiren kurtuluş devrimlerinin beşiği bu kıtalardır. Bu kıtalar, emperyalist sistemin temel dayanağı olan emperyalist sömürü alanını meydana getirmektedir. Bu üç kıtanın dört bir yanında millî kurtuluş hareketlerinin emperyalizme karşı yürüttüğü mücadeleler, kısa vadede çok güçlü olan emperyalizmin kuvvetlerini dağıtırken, başarıya ulaşan her millî devrim, emperyalist sömürü alanından bir parça daha kopararak, kapitalizmin çelişmelerini keskinleştirmekte, emperyalizmin altından dayanağını yavaş yavaş çekmektedir.

Bugün bütün dünya halklarının baş düşmanı, emperyalizmin baş temsilcisi A.B.D.'dir. A.B.D. emperyalizmine karşı mücadele dünyanın her yerindeki gerçek devrimcilerin birinci görevidir. Sosyalist ülkeler devrimcileri, sosyalist devrimlerinin tam zaferine, ancak emperyalizmin tam olarak yenildiği bir dünyada ulaşabilirler. Sosyalist devrimin siyasî, iktisadî ve kültürel bütün alanlarda tamamlanması, sosyalist ülke halklarının emperyalizme ve özellikle A.B.D. emperyalizmine karşı etkin bir mücadele yürütmesiyle gerçekleşebilir. Emperyalizme karşı mücadele eden millî kurtuluş devrimcileri, kalıcı zaferlere ancak emperyalizmin tam olarak yenildiği bir dünyada ulaşabilirler. Kapitalist ülkeler devrimcileri, sosyalist ülkeler devrimcileriyle ve millî kurtuluş devrimcileriyle birlikte emperyalizme karşı yılmak bilmeyen bir mücadele vermek zorundadırlar. Kurtuluşları ve

onlarla birlikte bütün halkların kurtuluşu, emperyalizme indirecekleri son ve kesin darbeye bağlıdır.

Amerikan emperyalistleri başta gelmek üzere, bütün emperyalistler, millî kurtuluş devrimlerini ezmek için her türlü yola başvurmaktadırlar. Kendi egemenliğini temsil eden iktidarların tehlikeye düştüğü her yerde emperyalistler silâhla müdahale ediyorlar. Kendilerine karşı çıkan anti-emperyalist rejimleri devirmek için doğrudan ya da dolaylı saldırılara girişiyorlar. Devrimleri bastırmak için her yere ve devamlı olarak karşı-devrim ihraç ediyorlar. Yakın tarih, emperyalistlerin halkların köleliğini devam ettirmek için giriştikleri kanlı hareketlerle doludur. Vietnamı boyunduruk altında tutmak için yıllardır devam eden savaş; Endonezya'da emperyalist uşaklarının giriştikleri katliam; Amerikan emperyalistlerinin Dominik cumhuriyetine müdahelesi; Gana'daki karşı-devrim ve Yunanistan'da tezgâhlanan darbe, bunların en son örnekleridir. 1967 yazında Ortadoğu'da Amerikan ve İngiliz çıkarlarının bekçisi olan İsrael'in devrimci arap halklarına karşı giriştiği saldırı ve işgal hareketi halâ devam etmektedir.

Emperyalizm, devrim hareketlerini baltalamak için sadece silâhlı kuvvet kullanmamaktadır. Central Intelligence Agency (CIA) adını alan Amerikan teşkilâtı, dünya yüzündeki bütün karşı-devrimci faaliyetlerin beyni ve yürütücüsü haline gelmiştir. Sömürülen ülkelerdeki en küçük devrimci kıpırdanışlar, en ufak reform istekleri emperyalizmin düşmanıdır. Bu nedenle, emperyalizm bugünkü dünya düzeninde biraz olsun değişmeye razı olamaz. İşte bunun için her ileri adım, her anti-emperyalist kıpırdanış ezilmelidir. Bunun için savaşlar çıkacak, devrimciler sessizce katledilecek ya da yıllarca zindanlarda çürütülecektir.

Emperyalizm, sömürü düzenini sürdürmek için bununla da yetinmiyor. Sömürdüğü ülkelerde kendisine karşı olan kuvvetlerin güçbirliği yapmalarına engel olmak için, bu ülkelerdeki anti-emperyalist hareketlerin doğru çizgiye kavuşmasını önlemek için, ideoloji ihraç ediyor. Bugün hâkim çelişmenin ezilen uluslarla emperyalizm arasında değil, sosyalist-kapitalist bütün gelişmiş ülkelerle gelişmemiş ülkeler arasında olduğu fikrinin yayılması, vs. gibi, gerçek düşmanı gizleyen ideolojiler yanısıra, millî cephelerin kurulmasına engel olan, millî cepheler içinde bölünmeler doğuran ideolojik telkin ve propagandayı bütün dünya çapında yürütüyor. Bunun en müthiş örneği, anti-komünizm silâhıdır. Sosyalizmin din, namus, aile, ırz düşmanlığı olduğu konusunda yapılan propaganda, millî güçlerin aralarının açılmasında kullanılıyor. Ayrıca, emperyalizm bugün bütün dünyadaki devrimci hareketlerin karşısına, din kurumlarını çıkarmaktadır. Pek çok ülkede din kurumları ve örgütleri, emperyalizmin âleti haline getirilmiştir. Emperyalizme karşı oluşla, dine karşı oluş aynı şey gibi gösterilmeye çalışılmaktadır.

Emperyalizm, sömürülen ülkelerdeki millî kurtuluş hareketlerini doğru çizgiden saptırmak için, bu hareket içindeki oportünist unsurları desteklemekte, harekete ajanlar sızdırmaktadır. Özellikle, millî kurtuluş hareketini, işbirlikçi burjuvazinin iktidarının çizdiği sınırlar içinde tutmaya çalışmakta; millî kurtuluşçu potansiyeli, parlamenter mücadeleyi tek mücadele yolu sayan oportünistlerin kanalize etmesi için, sol hareketin yönetimini ele geçirmeye çalışmaktadır.

Bütün bu açık ve gizli faaliyetler, emperyalist sömürü alanının korunmasına, sömürge halklarının devrimlerine engel olmaya yönelmiştir.

Bütün dünyayı kapsayan bir üsler ağına, çok güçlü bir orduya sahip olan ve emperyalizmin dünya jandarmalığı rolünü üslenmiş olan Amerikan emperyalizminin görünüşteki bu büyük kuvveti, devrimcileri aldatamaz. Kısa vadede bu kadar güçlü olan emperyalizm, uzun vadede o kadar zayıftır. Çünkü emperyalizm, «can çekişen» kapitalizmdir; çünkü içinde bulunduğu deva bulmaz çelişmeler, onu her gün biraz daha çöküşe yaklaştırmaktadır. Görünüşte dev bir güç olan emperyalizm; gerçekte koftur, için için kemirilmektedir ve hızla yıkılmaktadır.

Asıl güçlü olan, halkların emperyalizme karşı mücadelesidir. Emperyalizme karşı millî demokratik devrimler, emperyalizme karşı halk savaşları günümüzün gerçek dev güçleridir. Vietnam halkının çeyrek yüzyıllık millî kurtuluş mücadelesi, A.B.D. emperyalizmine en ağır darbeleri indirmektedir. Vietnam'daki savaşın genişletilmesiyle, tam istimle çalışır hale getirilen Amerikan savaş ekonomisi, bugün aynı savaş yüzünden çeşitli çıkmazlar içine girmiştir ve A.B.D., Vietnam'dan çıkış yolları aramaktadır. Vietnam halkının yiğit mücadelesi, bütün dünyaya halk savaşlarının yenilmezliğini, emperyalizmi kahreden gücünü göstermiş, dünya halklarının devrimci yoluna ışık tutmuştur.

Bugün dünyanın dört bir köşesinde emperyalizme karşı silâhlı mücadeleler veriliyor. Latin Amerika'da : Venezuela, Guatemala, Peru, Panama, Bolivya, Dominik, Kolombiya ve Brezilya... Amrika'da : Angola, Portekiz Ginesi, Mozambik, Ekvatoryal Gine, Zimbabwe (Rodezya) ve Güneybatı Afrika... Asya'da : Vietnam, Laos, Tayland, Kamboçya, Malaya, Endonezya, Kerala (Hindistan) ve Filistin... dünyamızın devrim kasırgaları esen merkezleridir.

Latin Amerika'da Küba devrimiyle açılan devrim mücadeleleri, bugün bütün kıtayı sarmıştır. Millî kurtuluş savaşçılarına karşı, gittikçe güçsüz düşen, Latin Amerika'nın emperyalist uşağı iktidarları, çareyi aralarında askerî ittifaklar kurmakta arıyorlar.

Latin Amerika ihtilâlinin başkumandanı «Che» Guevara, 1967 Ekim'inde Bolivya dağlarında şehit düşmüştür. Büyük devrimcinin ölümü bile, devrimci mücadeleye yeni bir hız, yeni bir kuvvet kazandırmıştır. Guevara'nın tutuşturduğu millî kurtuluş meşalesi, bütün Latin Amerika halklarının yolunu aydınlatmaktadır.

Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki kurtuluş devrimleri, kendi şartlarına uygun devrimci çizgiler izlemektedir. Ama anti-emperyalist hareketlerin hepsi, bütün millî sınıfların (proletarya, köylüler, küçük burjuvazi ve millî burjuvazinin) ittifakına dayanan millî cephelerle ve millî demokratik devrim stratejisiyle yürütülmektedir. Düşman, emperyalizm ve onun yerli ortakları, işbirlikçi burjuvazi ve feodalitedir. Bu sınıflar dışında kalan bütün millî sınıflar, halktır ve devrimin güçlerini meydana getirmektedir. Millî demokratik devrimin temel gücü, en devrimci sınıf, proletaryadır. Millî demokratik devrimde mücadele, proletaryanın ideolojik ve örgütsel önderliğinde yürütülür.

Proletaryanın yönetiminde olmayan millî kurtuluş hareketleri de vardır. Mısır, Cezayir, Suriye gibi Arap devletleri ve Afrika'nın Gine, Mali, Kongo (Brazzaville) ve Tanzania devletleri, ayrı ayrı özellikler göstermelerine rağmen, genel ola-

rak, milliyetçi küçük burjuva aydınlarının anti-emperyalist iktidarı altındadır. Bu rejimler, proletaryaya dayandıkları oranda emperyalizme karşı güçlü, proletaryadan uzak oldukları oranda emperyalizmin karşısında güçsüz durumdalar. Emperyalizm özellikle bu ülkelerde karşı-devrimci faaliyetlerini yoğunlaştırmaktadır. Endonezya ve Gana olayları, bu rejimlerin sağlamlığı konusunda yeterince bir fikir vermiştir. Bu örnekler, millî demokratik devrimde, devrimin ta başından itibaren proletaryanın öncülüğünün zorunluluğunu ortaya koymaktadır.

İnsanlığın geleceğini, nükleer silâhlar değil, halkların bilinçli siyasî mücadeleleri tayin edecektir. Bunun için, sosyalist ülkelere düşen görev, emperyalizme karşı silâhlı mücadele veren halklara mümkün olan her yoldan destek olmak, emperyalizme karşı koyan millî devletlere her vasıta ile yardım etmek ve dünya politikalarını asla, emperyalizmle işbirliğine dayanan bir çizgiye oturtmamaktır. İnsanlığın kurtuluş yolu, sosyalist devletlerle, millî kurtuluş için savaşan halkların ittifakından ve birlikte emperyalizmle amansız mücadelesinden geçer.

Emperyalistlerarası Çelişme

1950'lerin sonlarındaki duruma baktığımızda, emperyalizmin geleceği NATO içindeki birlik, bazı Ortak Pazar ülkelerinde ve Japonya'daki gelişme açısından parlak görünüyordu. A.B.D.' emperyalist kamp içindeki hegemonyasını genişletmeye devam ediyordu. Oysa bugün, temel politik meselelerde emperyalistler artık aralarında birlikten yoksundur. Emperyalist devletler arasındaki çelişme, yeni bir aşamaya girmiştir.

Bugün emperyalistler arasındaki çelişmenin kaynağı, kapitalist üretim biçiminde kapitalistler arasındaki çelişmedir. Emperyalist dönemde bu çelişme, tekellerin ve kapitalist devletlerin eşit olmayan gelişmesinden kaynak almaktadır. Kapitalist ülkelerin eşit olmayan gelişmesi devamlı olarak emperyalist pazarın, hammadde kaynaklarının ve nüfuz alanlarının bu ülkeler arasında dağılışını değişmeye zorlamaktadır.

Günümüzde, emperyalist devletler sosyalist kampa ve millî kurtuluş devrimlerine karşı birliklerini yine de korumaktadırlar. Hiç değilse, I. ve II. dünya savaşları öncesinde olduğu gibi, aralarında düşman kamplara ayrılmış değildirler. Ancak, sosyalist kampın büyümesi ve dünya üretiminin % 38'ini meydana getiren bir üretim seviyesine yükselmesi, emperyalist pazarı sınırlamakta, millî kurtuluş hareketleri git gide emperyalist sömürü alanını daraltmaktadır. Bütün bunlar, emperyalistler arasında dünya pazarının yeniden bir paylaşımının giderek zorunluluk kazandığını gösteriyor. Bunun yanısıra, emperyalist devletler birbirlerinin iç pazarlara hâkim olmak için de mücadele ediyorlar.

Kapitalizm tarihinde hiç bir devlet, II. Dünya Savaşı ertesinde A.B.D.'nin elde ettiği üstünlüğe sahip olmamıştır. A.B.D. emperyalizmi bugün de bu üstünlüğü devam ettirmektedir. Her ne kadar A.B.D.'nin kapitalist dünya içindeki üretim ve ihracat payı gittikçe düşüyorsa da, A.B.D.'nin sermaye ihracının % 62'si diğer kapitalist ülkelere aktığından, diğer emperyalist ülkelerin üretimde ve ihracatta sağladıkları ilerlemeler, dolaylı olarak yine A.B.D. emperyalizminin gelişmesine

hizmet etmektedir. Ancak, A.B.D.'nin emperyalist kamp içindeki bu durumunu daha ne kadar devam ettireceği bilinemez.

Batı Avrupa'nın altı devleti (Fransa, Batı Almanya, Belçika, Hollanda, İtalya, Lüxemburg) arasında, ekonomik sınırlardan bağımsız bir «iç» pazar yaratılmasına yönelik Ortak Pazar, bu ülkelerde üretimin ve sermayenin temerküzünü hızlandırmaya, maliyetleri düşürerek bu ülke tekellerinin rekabet gücünü artırmaya, sosyalist kampa karşı iktisadî güçlenmelerine yaramaktadır. Ortak Pazar ülkeleri ortak bir gümrük politikası izleyerek, yüksek gümrük duvarları yoluyla ithalâtı sınırlandırmaktadırlar.

Ortak Pazar, bunun yanısıra, emperyalizmin strateji ve politikasının bir aracıdır ve millî bağımsızlıkları için mücadele eden sömürülen ülkelere karşı kurulmuştur. Bu birleşmenin yardımıyla tekeller, yalnız eski sömürgelerindeki durumlarını korumaya değil, aynı zamanda sömürülen ülkelerin ortaklaşa yağmasını örgütlemeye yönelmiştir. Ortak Pazar, kollektif sömürgeciliğin yeni bir biçimidir.

Ortak Pazarın, üye ülkelerin tekellerine sağladığı avantajlar karşısında, Avrupa'nın diğer kapitalist ülkeleri, İngiltere, Avusturya, Norveç, Danimarka, Portekiz, İsveç ve İsviçre de başka çeşit bir işbirliği kurmaya gittiler ve EFTA'yı kurdular. EFTA, Ortak Pazar gibi gümrük birliğine dayanmamaktadır. EFTA ülkeleri, kendi aralarındaki gümrük duvarlarını tedricen kaldırmayı hedef aldıkları halde, her EFTA üyesi dünyanın geri kalan kısmı ile ilgili gümrük politikasını bağımsız olarak tayin edebilmektedir.

Zaman içinde Ortak Pazar ile EFTA arasındaki rekabet artmış ve Ortak Pazarın sürekli gelişmesi karşısında, EFTA üyeleri ve özellikle İngiltere, başlangıçta karşı çıkmış olduğu halde, bugün Ortak Pazar'a kendini kabul ettirme çabası içine girmiştir.

Ortak Pazar içinde, İngiltere'nin alınması konusunda ayrılık vardır. A.B.D. emperyalizmiyle çeşitli alanlarda rekabet halinde olan Fransız tekelleri, İngiltere'nin Ortak Pazara alınmasına şiddetle karşı çıkmaktadır. Çünkü, Ortak Pazar içinde A.B.D. sermayesinin temsilcileri olan Batı Almanya ve İtalya yanısıra, daha çok Amerikan sermayesinin kontrolü altında olan İngiliz ekonomisinin Ortak Pazara alınması, Fransa'yı Amerikan sermayesine karşı rekabette zayıf düşürecektir. Fransa, Ortak Pazarın devletlerüstü yetkilerle donatılmış organlara sahip olmasına da bu nedenle karşı çıkmaktadır. Fransa'nın emperyalist kamp içindeki bu mücadelesi, emperyalistler arası çelişmelerin asla uzlaşmıyacağına bir delildir.

Ortak Pazarın ortak gümrük politikasının kararlaştırılmış olan hedeflerine varması, A.B.D.'nin bu ülkelere yaptığı azalan ihracatı daha da düşüreceğe benzemektedir. A.B.D., böylece Batı Avrupa pazarını kaybetme tehlikesini ortadan kaldırmak için, daha büyük oranda sermaye ihracı yoluna gidecektir. Ancak, bu A.B.D.'nin içinde bulunduğu malî krizi önleyecek bir tedbir olamaz. A.B.D.'nin 1967'de 1 milyar 300 milyon dolar seviyesine ulaşmış olan dış ticaret açığının giderilmesi için, A.B.D. emperyalizminin mutlaka emtia ihracı yapması gerekmektedir. Fransa, doların hâkimiyetini yıkmak için bir süre devamlı olarak, A.B.D.'den dolar karşılığında altın çekmiştir. Ortak Pazar ülkelerinde artan Amerikan har-

camaları ve yatırımları, bu ülkelerde büyük dolar rezervlerine yol açmıştır. Fransa, elindeki bu büyük rezervi altına çevirerek, A.B.D. dolarının değerini sarsmıştır. Fransa'nın 900 milyon dolarlık stoku altına çevirmesi, doların istikrarsızlığına yol açmıştır.

A.B.D.'nin içinde bulunduğu bu malî kriz, Amerikan hükümetini Avrupa'daki harcamalarını kısmaya, dolayısıyla askerî harcamalarını azaltmaya zorlamaktadır. Özellikle Batı Almanya'da bulunan Amerikan askerlerinin geri çekilmesi meselesi ortaya çıkmıştır. Bu, Batı Almanya'nın yeniden geniş çapta silâhlandırılmasına yol açacaktır. Görüldüğü gibi, Ortak Pazar ile Amerikan sermayesi arasındaki çelişmenin, geniş ve derin etkileri olmaktadır.

Bugün gerek A.B.D.'nin ve gerekse İngiltere'nin dış politikalarının temel meselelerinden biri, Ortak Pazarın gümrük duvarlarına karşı mücadeledir. 1964'den itibaren başlayan «Kennedy Round» görüşmeleri, iki tarafın karşılıklı indirimler yapmalarını sağlamaya çalışmaktadır. Bu görüşmelerden bir netice alınamadığı takdirde, A.B.D. ile Ortak Pazar arasında ticaret savaşı şiddetlenecektir.

A.B.D.'nin iktisadî alandaki hegemonyasının, gerek Ortak Pazar ülkelerinin ve gerekse Japonya'nın gösterdiği gelişmeler karşısında, tehdit altına girmeye başlamasına rağmen, askerî alandaki hegemonyasına en ufak bir gölge düşmemiştir. A.B.D.'nin askerî harcamaları diğer emperyalist ülkelerin harcamalarından ortalama on misli daha fazladır. A.B.D. ordusunun ve nükleer kuvvetinin gücü diğerleri ile mukayese kabul etmeyecek kadar büyüktür. Askerî bakımdan, A.B.D. emperyalist kampın efendisi durumundadır!

Batılı emperyalist ülkelerin II. Dünya Savaşının sona ermesinden bu yana geçen zaman içindeki ilişkilerini birkaç döneme ayırabiliriz. II. savaş ertesinde Avrupa'ya hâkim olan sosyalist ihtilâller dalgası, Batı Avrupalı emperyalist devletleri, kendi aralarındaki çatışmaları bir kenara bırakarak, A.B.D. ile sınırsız bir askerî - siyasî ittifaka girmeye mecbur etmiştir. 1949 yılına kadar devam eden bu dönem, NATO'nun kuruluşu ile sonuçlanır. İkinci dönem, 1950'lerin sonuna kadar devam eder ve özellikle 1955'ten itibaren kamplar arasında gerginliğin artması, NATO içinde A.B.D. hegemonyasının genişlemesine ve saldırgan paktlar zincirinin (CENTO, SEATO, ANZUS) yayılarak, sosyalist kampın kuşatılmasına yol açar. Bu dönemde, Batılı halklar devamlı bir «Kızıl Tehlike», «Sovyet işgali» tehlikesi hikâyesi ile sosyalist ülkelere karşı kışkırtılmıştır. Sosyalist ve kapitalist kamp arasındaki bu gerginlik ortamı içinde Marshall Planı ve Truman Doktrini, A.B.D. emperyalizminin savaştan harap bir şekilde çıkmış olan Avrupa ülkeleri ve Türkiye'yi A.B.D. tekellerinin egemenliği altına almak için ortaya atılmış ve uygulanmıştır.

Bu ikinci dönemde, NATO'nun stratejisi, sosyalist ülkelerin kuşatılmasına, sosyalist ülkelerden gelebilecek herhangi bir saldırı karşısında «topyekûn misilleme» doktrinine ve A.B.D.'nin savaş menzilinden uzak tutulmasına dayanmaktaydı. Bu sistem içinde, Batılı devletler A.B.D.'ye sıkı sıkıya bağımlı durumdaydılar; çünkü ellerinde nükleer kuvvet yoktu, sadece A.B.D.'nin nükleer kuvvetine dayanmak durumundaydılar. Ancak, 1957'de Sovyetlerin Sputnik'leri atmasıyla, ellerinde kıtalararası füzelerin bulunduğunun anlaşılması, A.B.D.'nin askerî stratejisini

altüst etti. 1960'tan itibaren nükleer dengenin kurulması ve A.B.D. topraklarının muhtemel bir savaşın kapsamına kesin olarak girmesi, Batı devletlerinin aralarındaki ilişkileri temelinden etkiledi.

1962 Küba krizinden sonra A.B.D.'nin «topyekûn misilleme» doktrini yerine, «esnek mukabele» doktrinini kabul etmiş olduğu, Batılı müttefiklerince açık bir şekilde görüldü. A.B.D. topraklarının ulaşılmaz olmaktan çıkması, A.B.D.'nin askerî stratejisinde bu değişikliği gerekli kılmıştı. Batılılar ve özellikle Fransa, bir savaş halinde A.B.D.'nin Avrupa'yı yalnız bırakabileceği ihtimalini gördüler. Bu durum, emperyalist askerî bloklarda ayrılıkçı eğilimlerin başgöstermesine yol açmıştır. Fransa, NATO'nun askerî gücünden bu şartlar altında çekilmiştir ve bu şartlar altında De Gaulle «Urallardan Atlantiğe kadar Birleşmiş Avrupa» doktrinini ortaya atmıştır. Fransa'nın NATO askerî örgütünden çekilmesi, emperyalist cepheyi bölmüştür. Bu çekilmenin siyasî neticeleri daha da büyük olmuştur.

Aynı ayrılıkçı eğilim diğer saldırgan paktlarda da görülmektedir. Örneğin, Pakistan'ın gerek CENTO ve gerekse SEATO'daki üyeliği tamamen sözde bir üyelik haline gelmiştir; siyasî alanda Çin Halk Cumhuriyeti ile dostluğa dayanan bir politika izlemektedir. CENTO, Türkiye ve İran için de önemini kaybetmiştir.

Görüldüğü gibi, kapitalist dünya yeni bir gruplaşma dönemine girmiştir. Bu dönemde emperyalistler arası çelişmelerin ağırlaşması ve A.B.D. emperyalizminin saldırganlığının artması beklenmektedir.

TÜRKİYE ŞARTLARININ TAHLİLİ

Tahlil ettiğimiz dünya şartları içinde yer alan toplumumuzda, gelişmeden yana ve gelişmeye direnen sınıfları doğru olarak tesbit edebilmemiz, tarihimize göz atmamızı gerektirmektedir. Toplumumuzun üretim tarzını, sınıf mücadelelerini, tarihin akışı içinde kavrayamıyan bir tahlil, bilimsel olmaktan uzak kalacaktır. Biz, tarihimizi sosyalizmin biliminin aydınlığında araştırmak, egemen sınıfların çıkarlarını temsil eden sözde «tarih bilimi» nin karşısına, tarihin ilerleyişinin mirasçısı sosyalizmin bilimsel tarih tahlilini çıkarmak zorundayız.

Osmanlı feodalitesi, kapitalizm ve emperyalizm

15. Yüzyılda en olgun çağına ulaşan Osmanlı feodalitesi, arazi tekeline sahip egemen sınıfın, emekçi köylülerin yarattığı artı ürünü sömürmesi esasına dayanan bir ekonomik yapıya sahipti. Osmanlı toplumunda 16. Yüzyıldan itibaren ticaretin ve mal - para ilişkilerinin geliştiğini görüyoruz. Daha bu yüzyılın ortalarında emtia ihracı yoluyla Osmanlı toplumundaki küçük sanayinin kapitalist sanayiye dönüşmesini engelliyen Avrupa sermayesi, 19. Yüzyıldan sonra Osmanlı toplumunu yarı sömürge bir duruma sokmuştur. Dış ticaret çağındaki Avrupa kapitalizmi, bir yandan Osmanlı toplumunda millî kapitalizmin gelişmesini önlerken, diğer yandan da feodal üretim ilişkilerinde krizlere yol açmıştır. Ticaret yo-

luyla sömürü yanında madenlerimize de el atan dış ticaret çağındaki kapitalizm, madenlerde çalışan oluşum halindeki işçi sınıfımızın, tütün ve pamuk işçilerimizin, emeğini sömürmüştür. Osmanlı toplumunda ticaretle geçinen burjuvazinin bir kolu, bu gelişme içinde dış kapitalizmin ihraç ettiği malları tüketiciye ulaştırmak ve ham maddeyi Avrupa'ya taşımak fonksiyonunu yerine getirerek bu sömürüye ortak olmuş ve yabancı sermaye ile işbirlikçi bir nitelik kazanmıştır. Kapitalizmin dış ticaret çağından, tekelci aşamaya, emperyalizm çağına geçmesiyle yarı sömürge durumunda olan feodal Osmanlı toplumu, emperyalizmin boyunduruğu altında çöküntü dönemine girmiştir.

Emperyalizm, ulaşım ve nakliye alanlarına yaptığı yatırımlarla açtığı iç pazarımıza egemen olmuş, madenlerimizin işletme imtiyazlarını ele geçirerek işçi sınıfımızın ve ticaret yolu ile köy emekçilerimizin emeğini sömürmüş, Osmanlı toplumunda imalât ve el sanatlarını yoketmiş, dolayısıyla sanayinin ve millî burjuvazinin doğmasını önlemiştir. Emperyalizmin, millî sanayinin doğması ve gelişmesine, feodaliteyi tasfiye edecek bir güç kazanmasına engel oluşu, emperyalizm - feodalite ittifakının işbirlikçi burjuvazi ile tamamlanmasına yol açmıştır. Feodalite ile emperyalizmin ortağı olan burjuvazi arasındaki çelişkiler, millî sınıfların menfaat birliği karşısında ittifak halini almış ve uzlaşmaz çelişkiler olarak gözükmemiştir. Bütün bunlar yanında emperyalizmin açılmasını hızlandırdığı iç pazar için üretimin gelişmesi ve tarım teknolojisindeki yeniliklerle (meselâ Çukurova'da buharlı traktörün kullanılışı) Osmanlı toplumunun bazı bölgelerinde tarımda feodal ilişkilerin yerini, kapitalist ilişkilerin aldığını, tarımda ücretli emeğin ortaya çıkmasıyla, toprağa bağlı köylülerin tarım işçisine dönüştüğünü görüyoruz. Feodal ilişkilerin çözülmesi, bazı bölgelerde hür küçük üreticilerin doğmasına da yol açmıştır.

Daha 18. Yüzyılda madenlerde görülen işçi sınıfımız, emperyalizmin iç pazarı geliştirmek için ulaştırma ve taşıma alanlarına yaptığı yatırımlarla sayıca çoğalmış ve toplumumuzun gelişme sürecinin tabiî bir sonucu olarak 20. Yüzyılın başında kendini daha belirgin bir şekilde hissettirmeye başlamıştır.

Osmanlı toplumunun çöküş dönemindeki sınıfsal yapısı, bu dönemdeki siyasî mücadeleleri de biçimlendirmiştir. Bu yapı içerisinde yerli ve yabancı sermaye ortaklığı, feodal devletin merkezî iktidarını kayıtlamaya, yabancı ve yerli sermaye en büyük borçlu olan devleti kıskıvrak ele geçirmeye yönelmişti. Bu yöneliş ve Fransız, İngiliz ve Alman emperyalizmi arasında Osmanlı toplumuna egemen olma konusundaki çatışmalar, aslında demokratik bir küçük burjuva hareketi olan Jön Türk akımını da etkilemiş ve ona yön vermiştir. Emperyalizm, mal ihracı yanında, feodal devleti borçlandırmak yoluyla, yani ikraz yoluyla da Osmanlı emekçilerini sömürmekteydi. Ağır faizlerle yabancı sermaye ve onların yerli ortakları Galata bankerlerine borçlanan feodal devlet, borçlarını, emekçi köylülerin ürettiği artı ürün ve işçi sınıfımızın yarattığı artı değerin bir kısmını vergi yoluyla gaspederek ödüyordu. Alacaklısı oldukları devlet iktidarını ele geçirmeye yönelen yabancı ve yerli sermaye ortaklığı, aydın - bürokrat tabakaların demokratik hareketini bu emelleri yönünde kullanmaktan geri kalmadılar. Emperyalizmle rekabet edecek ve feodaliteyi tasfiye edecek güçte yerli burjuvazi olmaması sebebiyle lâik - milliyetçi burjuva ideolojisi tutarlı bir şekilde gelişmemişti. Esa-

sen burjuvazi, bütün dünyada 19. Yüzyılda ilerici niteliğini, demokratik devrimci karakterini kaybetmiş ve tutucu bir güç halini almıştı. Bu şartlar içinde gelişen Jön Türk hareketinin antiemperyalist devrimci bir nitelik kazanamaması, tabiîdir. Menfaatı emperyalizm ve feodaliteyle çelişen aydın-bürokrat tabakalar, hareketlerini, 18. Yüzyıl ihtilâlci burjuva demokratik düşüncesinin etkisi altında yürütmüşler, ancak dayanılacak bilinçli millî bir gücün olmaması dolayısıyla emperyalizmin Türkiye üzerindeki egemenliği değişmemiştir. Jön Türk hareketinin, Osmanlı toplumunun ekonomik bakımdan en gelişmiş bölgesinde, Balkan milletlerinin millî hareketlerine sahne olan Rumeli'de gelişmiş olması dikkat çekicidir.

Emperyalizm, işbirlikçi burjuvazi ve feodalite arasındaki çelişmeler, millî sınıfların menfaatleri karşısında bir ittifak halini almış ve her türlü millî kıpırdanış bastırılmıştır. 19. Yüzyılın sonları ve 20. Yüzyılın başında, özellikle 1908'de yabancı şirket ve işletmelerde çalışan işçilerimizin yaptığı hareketler, siyasî bilince ulaşmamış olmakla beraber, objektif olarak emperyalizmi karşısına alan mücadeleler şeklinde gözükmüştür. Burjuvazinin en aydın kesiminin dahi, tutarlı bir millî devrim hareketi geliştiremedikleri bu dönemde, yabancı şirketlere karşı yapılan grevler ve gösterilerin işçilerden gelmesi, işçi sınıfının, menfaati emperyalizme en zıt sınıf olmasından, en tutarlı antiemperyalist güç olmasından gelmektedir. Bütün bu hareketler, grevler, yasaklanarak bastırılmış ve İttihat Terakki iktidarının yönettiği Osmanlı toplumu, Alman emperyalizminin boyunduruğu altında, Almanya'nın kararıyla I. Dünya Savaşına girmiştir. Savaştan yenilmiş ve parçalanmış olarak çıkan Osmanlı Devleti, çok önceden kaybettiği iktisadî bağımsızlık ve siyasî karar serbestisi yanında müttefik cephe emperyalistlerinin işgaline de uğramıştır. Emperyalistlerin Osmanlı toplumu üzerindeki paylaşım savaşı, «hasta adam» ın Alman emperyalizminin kontrolünden çıkarılarak, İngiliz, Fransız, İtalyan emperyalizminin ve Yunan'lı uşaklarının işgaline uğramasıyla sonuçlanmıştır.

Millî kurtuluş mücadelesi

II. Meşrutiyeti izleyen dönemde, «hürriyetin ilânı» nın sonuçlarıyla yetinmeyen bir kısım küçük burjuva aydınları arasında milliyetçi düşüncenin gelişmeye başladığını görüyoruz. Bu gelişmenin yarattığı birikim, I. Dünya Savaşından sonra Türkiye'nin işgali üzerine, Müdafaa-ı Hukuk Cemiyetleri kurarak millî kurtuluş savaşını örgütlemiştir. Kurtuluş mücadelesinin yönetici kadrosunu, kökü Jön-Türk geleneğine dayanan küçük burjuva bürokrasisi oluşturmuştur. Bütün millî kurtuluş mücadelelerinde olduğu gibi, Kurtuluş Savaşımızda da mücadelenin fizik gücünü emekçiler teşkil etmiştir. Cephede savaşanlar, İmalâtı Harbiye atölyelerinde çalışanlar onlardı. Ancak Anadolu emekçileri, Kurtuluş Savaşına, kendi ideolojileri etrafında, bağımsız sınıf örgütleri ve hedefleriyle katılmadılar.

Millî kurtuluş mücadelemizin düşmanları ise, emperyalist devletler ve onlara uşaklık eden Yunan orduları, Halife, emperyalizmin Türkiye'deki ortakları olan Galata bankerleri ve diğer gayri müslim işbirlikçi burjuvazi, millî mücadeleye karşı halkı dinî ideoloji etrafında örgütlemeye çalışan bir kısım feodalite idi. Yani, bugün İkinci Millî Kurtuluş mücadelemizdeki düşmanlarımız.

Millî mücadele şartları, hareketin felsefesini de tayin etmiştir. Büyük Millet Meclisinin 21 Ekim 1920 tarihli Beyannamesi bu felsefenin ifadesidir:

«Türkiye Büyük Millet Meclisi, millî hudutlar dahilinde hayat ve istiklâlini temin ... ahdiyle teşekkül etmiştir. Binaenaleyh hayat ve istiklâlini yegâne ve mukaddes emel bildiği Türkiye halkını, emperyalizm ve kapitalizmin tahakküm ve zulmünden kurtararak irade ve hakimiyetinin sahibi kılmakla gayesine vâsıl olacağı kanaatindedir.»

Büyük Millet Meclisinin bu tarihî beyannamesinden de anlaşılacağı üzere, 1917 Sovyet Devrimi, millî kurtuluş savaşımızı etkilemiştir. Emperyalist ülkelerin safında yer alan Çarlık Rusyası devrilmiş, yerini emperyalizme düşman bir devlet almıştı. Proleter devrimleri çağını açan bu büyük olay, emperyalizme karşı millî kurtuluş mücadelesi veren Türkiye'nin kuzeyinde müttefik bir devletin doğması açısından önemlidir. Emperyalizme karşı millî kurtuluş hareketlerinde görülen evrensel bir özellik, millî mücadelemize de damgasını vurmuştur: Sosyalizmin ve millî kurtuluş hareketlerinin aynı düşmanla emperyalizmle mücadele etmeleri, tabiî bir ittifaka yol açmış, zamanın tek sosyalist devleti olan Sovyetlerle dostluk ve dayanışma, Mustafa Kemal ve arkadaşlarının politikalarının temel taşlarından biri olmuştur. Bu tutum, emperyalizme karşı mücadelenin, şartlar ve zafere ulaşma zorunluğu karşısında, dostunu ve düşmanını doğru tesbit edişinin bizim tarihimizdeki örneğidir.

Millî mücadele yıllarında Anadolu'da, millî mücadele düşmanlığı yapan ve emperyalizme uşaklık edenler dışında, bütün düşüncelerin örgütlenmesine imkân verilmiş, işçi sınıfının ihtilâlci teori ve eylemini savunan partilerin kurulmasına hoşgörü ile bakılmış, denilebilir ki, bu yıllar Türkiye'nin yaşadığı en ileri demokrasi yılları olmuştur. İstanbul'daki cephanelikleri soyarak Anadolu'ya cephane sevkedenlerin içinde Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası üyeleri olduğu ve cephaneleri taşıyan takacıların başı Baba Mehmet'in partiye kayıtlı bulunduğu, İmalâtı Harbiye işçilerinin Halk İştirakiyun Fırkasına mensup oldukları bilinen gerçeklerdir. Bunlar yanında Yunan komünistlerinin, millî kurtuluş mücadelemize destek olmak üzere Yunan ordusunun harekâtını baltalayan çeşitli sabotaj hareketlerine ve tertiplere giriştiğini de biliyoruz. İşte bu ortamda, özellikle millî mücadelenin örgütlenme dönemi olan Sakarya Savaşına kadar, ihtilâlci işçi sınıfı örgütlenmelerine hoşgörüyle bakılması, antiemperyalist mücadelelerin, emperyalizme karşı bütün unsurların örgütlenmelerine ve çalışmalarına karşı bir tavır takınamıyacağını, demokratik nitelikte oluşunu göstermektedir. Millî kurtuluş mücadelemiz, böyle bir ortamda ve yukarda belirtilen şartlar içinde örgütlenmiş ve yürütülmüş, «milletçe bizi mahvetmek isteyen emperyalizme» karşı Doğu halklarının ilk zaferini kazanmıştır.

Kemalist reformlar dönemi

Millî kurtuluş zaferi, mücadeleyi yürüten küçük burjuva bürokrasisinin gücünü ve ağırlığını daha da arttırmıştır. Osmanlı toplumunda «hürriyet» parolasıyla merkezî iktidarı, yani feodal devlet iktidarını sınırlama mücadelesi veren küçük burjuva bürokrasisi, sanayici bir millî burjuva sınıfının olmayışı sebebiyle tu-

tarlı bir antiemperyalist mücadeleye girişememiş, emekçi sınıflarla millî-demokratik ittifakı da gerçekleştirememişti. Bu durum, küçük burjuva bürokrasisinin, menfaatı objektif olarak emperyalizmle çeliştiği halde, zaman zaman yabancı sermayeye hizmet etmesine ve tutarlı bir antiemperyalist kimliğe ulaşamamasına yol açmıştı. Millî mücadelede, emperyalizme karşı emekçi halk yığınlarıyla aynı saflarda mücadele, küçük burjuva bürokrasisini ilk defa tutarlı olarak millî çizgiye getirmiştir. Ancak, şehir ve köy emekçilerinin siyasî bilinçten yoksun ve kendi ideolojileri etrafında örgütlü olmayışları, savaştan sonra millî devlet iktidarına katılmalarına imkân vermemiş, ana sınıflardan biriyle ittifak zorunda olan küçük burjuva bürokrasisi, emperyalizmle rekabet edecek ve ona karşı duracak güce hiçbir zaman ulaşamamış olan cılız Türk burjuvazisi ile ortaklık kurmak ve onun menfaatlerini kollamak durumunda kalmıştır. Emekçiler, silâhlarını bırakıp işlerinin başına döndükten sonra, küçük burjuva bürokrasinin millî burjuva yetiştirme ve özel müteşebbis eliyle kalkınma yolunu benimsemesinde, zamanın dünya şartları da son derece etkili olmuştur. Kapitalizmin zirve döneminde olduğu ve yeni kurulan sosyalizmin henüz açlık ve sefalet problemlerini çözmemiş bulunduğu yıllarda, kendine has bir ideolojisi olmayan ve dünya şartlarından son derece etkilenen küçük burjuvazinin, emekçi sınıflar yararına devletçi bir ekonomik siyaseti benimsemesi beklenemezdi. Esasen bilinçsiz ve örgütsüz olan emekçi yığınları bu yolda baskıda da bulunamadılar.

Küçük burjuva bürokrasisinin, millî burjuva yaratma yolunu benimsemesiyle oluşan işbirliği, kesin olarak antifeodal bir nitelik de kazanamamıştır. Cumhuriyet yönetimi bu suretle, kendi aralarında önemli çelişkiler ve çatışmalar olmakla beraber, küçük burjuva bürokrasisinin üst tabakaları, gelişmemiş burjuvazi ve sınırlı ölçüde feodalitenin katıldığı, emekçi sınıflara karşı bir ittifak olarak kurulmuştur. Bu ittifakın sağ kanadını temsil eden ticaret burjuvazisi ve feodalite, emperyalizmle işbirliği tohumlarını yapısı icabı içinde taşımış, yönetimin ilerici ve reformcu kanadı olan küçük burjuva bürokrasisi ise, şehir ve köy emekçileriyle bağ kurarak, egemen ittifakın sağ kanadını bertaraf edip, antifeodal devrime girişememiş, demokratik devrim yolunda devrimci adımlar atamamıştır. Bu durum, emperyalizm çağında sanayileşmemiş ülkelerin özelliğinden ileri gelmektedir. Bu ülkelerde objektif olarak, menfaati emperyalizme ve feodaliteye karşı emekçi sınıflarla uzlaşan küçük burjuvazi, kendisini millî-demokratik eylem çizgisine sokacak etkin bir sosyalist hareketin ortaya çıkışına kadar antifeodal devrime girişememektedir. Küçük burjuvazi ancak, eylemde kendisine öncülük edecek köy ve şehir proletaryasının yanında, sonuna kadar tutarlı bir millî-demokratik mücadele çizgisi izleyebilmektedir.

Millî kurtuluştan sonra, lâik ve millî karakterdeki küçük burjuva bürokrasisi ile gelişmemiş burjuvazi ve feodalite arasındaki mücadeleler ve emperyalizmin dünya üzerindeki egemenliğini genişletme emelleri, tarihimizi belirlemiştir. Mustafa Kemal'in kişiliğinde temsil olunan ilerici küçük burjuva bürokrasisi, toplumumuzun üst yapısında reformlara girişmiş ve bunda geniş ölçüde başarıya ulaşmıştır. Hilâfetin kaldırılması, lâiklik ilkesinin kabulü, tekke ve zaviyelerin kapatılması, Tevhid-i Tedrisat Kanunu v.s. ile ideolojik, siyasî ve kültürel planda feodaliteye karşı açılan lâik-demokratik mücadele, toprak reformunun yapılması ve

buna bağlı olarak millî sanayii kurma yolunda güçlü adımlar atılamaması sebebiyle, iktisadî temeline oturmamış ve devrimci bir karakter kazanamamıştır.

Millî zaferden sonra 4 Mart 1923'de toplanan İzmir İktisat Kongresi, çiftçilerle, tüccar ve sanayicilerin aralarındaki çelişmeleri ve proletarya karşısında bu çelişmelerin hemen ittifaka dönüştüğünü ortaya koymaktadır. İzmir İktisat Kongresinin tabiî sonucu, ekonomimizin temel felsefesi olarak serbest teşebbüsün kabul edilmesi ve millî burjuva yetiştirme yoluna gidilmesidir. Savaş bitip, siyasî bilince ulaşmamış şehir ve köy emekçileri ellerindeki silâhları bıraktıkları zaman, kapitalizmin zirve noktasında bulunduğu dünya şartları içinde, millî devletin, yerli burjuvazinin menfaatlerinin adına yönetilmesi zorunluydu ve böyle olmuştur. Yerli burjuvazinin iktisadî yönden, fikir ve örgütlenme bakımından güçsüzlüğü karşısında ve dünya ekonomi buhranının da etkisiyle, 1930 yılından itibaren devletin özel teşebbüsü desteklemesi ve onu yurt çapında örgütlemesi için, ekonomiye müdahale alanını genişletmesi gereği doğmuştur. Bu durum, güçsüz sanayi ve ticaret burjuvazisinin, devlet hizmetlerini yürüten, yani kredileri dağıtan, ihaleleri kararlaştıran ve kontrol eden, kotaları tahsis eden, belirli ekonomik faaliyetlere izin veren v.s. yetkilere sahip bürokrasi ile dayanışma ve alışverişini arttırmıştır. Bu dönemde bürokrasinin üst tabakalarıyla burjuvazi arasındaki bu iç içe durum, Türkiye sanayicilerinin kökenleri ile ilgili araştırmalarda da ortaya çıkmaktadır. Sanayicilerin önemli bir bölümünün kökeni memurdur.

İşbirlikçi ittifakın canlanışı

Cumhuriyet yönetimine katılan sınıflar, emekçi sınıflara karşı kurdukları ittifakı, husumete dönüştürecek tohumları da kendi içlerinde taşımışlardır. Emperyalizm çağında demokratik devrimini tamamlamamış toplumlarda, her an emperyalizmle işbirliğine hazır burjuvazi ve feodalite ile küçük burjuvazi arasındaki çelişme, emperyalizmin gelişmemiş ekonomiyi boyunduruğu altına almasıyla bir husumet çelişmesi halini almaktadır. Emperyalizm, sömürdüğü ülkelerde bir ayraç vazifesi görmekte, millî olanla, millî olmayanı birbirinden ayırmaktadır. Antifaşist cephenin faşizme karşı zaferiyle sonuçlanan II. Dünya Savaşından sonra Türkiye, hızla yeniden emperyalizmin ekonomik istilâsına uğramış ve nüfuz alanı içine girmiş, savaş sırasında vurgunculukla ve devletin himayesiyle palazlanan burjuvazi, Türkiye emekçilerinin daha fazla sömürülmesi ve artan sömürüden pay almak üzere uluslararası tekelci sermayenin kanatları altına girmiştir. Millî olan herşeyi yoketmeye yönelen bu ittifak, tabiî müttefikini, savaş yıllarında yüksek tarım fiyatı politikasıyla güçlenmiş toprak ağalarını ve onların kontrol ettiği dinci ve gerici akımları da yanında bulmuştur.

1947 yılından itibaren Truman doktrini ve Marshall planıyla askerî ve ekonomik yardım biçiminde Türkiye'ye giren emperyalizm, Türkiye'yi hızla ekonomik boyunduruğu ve siyasî nüfuzu altına almıştır. Emperyalizmle ittifakını kuran harp zengini işbirlikçi burjuvazi, bürokrasiye belirli bir pay vererek sağladığı devlet himayesi ve desteğini, 1946'dan sonra kendisini köstekliyen bir müdahale ve yük olarak görmüştür. Devlet müdahalesi, kapitalizmi desteklemek için yapılsa dahi, lâik - millî unsurların etkisiyle burjuvaziyi sınırlayıcı ve serbesti alanının daral-

tıcı bazı tedbirler de getirmişti. Devlet iktidarını paylaşan ilerici kemalist kanat, etkili olduğu oranda devletçiliğe burjuvaziyi kontrol eden ve feodaliteyi gerileten bir muhteva vermeye çalışmıştı. Hazırlanan toprak kanunlarını ve köy enstitüleri teşebbüsünü bu şekilde açıklıyabiliriz. Daha özlü ifade etmeye çalışırsak, 1946 yılına kadar Türkiye'yi yöneten sınıflar arasındaki çelişmeler, onun ekonomik politikasına da yansımış, ilerici - kemalist küçük burjuva bürokrasisinin, burjuvazinin ve feodalitenin etkinliği oranında, devletçilik, bu sınıfların himayesi, desteklenmesi ve birbirlerini kontrolleri için kullanılmıştır. Toprak reformunu yapamıyan, özel teşebbüsü destekleyen devlet yanında, reformları yapan ve millî çizgiden ayrılmamaya çalışan devleti, bu izahla anlıyabiliriz. 1946 tarihinin emperyalizm + işbirlikçi burjuvazi + feodalite ittifakı, devlete daha kesin bir şekilde egemen olmaya ve her türlü millî unsuru bertaraf etmeye yönelmişti.

Emperyalizmin Türkiye'ye egemen olmasıyla beraber, millî ve demokratik eğilimler taşıyan her harekete karşı dinci ve gerici akımların canlandırılması ve beslenmesi olayı da gelişmiştir. Emperyalizm ve işbirlikçilerinin oluşturduğu gerici ittifak, tabiatı icabı demokrasi düşmanı bir tutumu benimsemiş, millî sınıflara ve bunların hareketlerine karşı gerici akımları kullanmış ve emekçi sınıfların bilinçlenmesi, örgütlenmesi ve millî hareketin temel gücü haline gelmesine elverişli bir ortamın doğmasını bütün gücüyle engellemeye çalışmıştır. 1946 yılında çok partili sisteme geçildikten sonra Dr. Şefik Hüsnü Değmer'in önderliğinde kurulan Türkiye Emekçi Sosyalist İşçi Köylü Partisi, altı ay sonra kapatılmış ve kurucuları tutuklanmış, emperyalizme karşı millî güçleri uyaran yayınlar susturulmuş, işçi hareketleri ve işçi sınıfının menfaatini temsil eden sendikacılığa karşı şiddet ve baskı yöntemleri uygulanmıştır. Ayrıca Ceza Kanununun Faşist İtalya'dan alınan 141. ve 142. madde hükümlerinin öngördüğü cezalar ağırlaştırılmıştır.

Emperyalizm ve işbirlikçilerinin antiemperyalist hareketleri bastırmasıyla, siyasî mücadele 1946 - 1950 yılları arasında emperyalizm ve işbirlikçilerinin menfaatlerini temsil eden C.H.P. ve D.P. arasında cereyan etmiştir. Ancak, son yirmi yıllık tarihî gelişmemiz içinde bu partilere zamanla çelişen menfaatler egemen olmuş, işbirlikçi ittifak D.P. - A.P. doğrultusuna, küçük burjuvazi ise C.H.P.'sine karakter vermiştir. Bu sürecin devam ettiğini ve gelişme içinde kutupların daha tutarlı bir tutum ve yapıya ulaştıklarını görüyoruz: İçinde bazı aydın - demokrat unsurlar da taşıyan işbirlikçi D.P., emperyalizminin egemenliği güçlendikçe, işbirlikçi ittifakın partisi olma yolunda daha da berraklık kazanmış, içindeki aydın kanadı zamanla tasfiye etmiştir. Bunun karşısında yer alan C.H.P. muhalefeti ise, özellikle 1956 ve daha sonra 1965'ten sonraki gelişmelerle komprador - feodal kanadını budayarak, küçük burjuvazinin menfaatlerini ve reformculuğunu temsil eden yanını koyulaştırmış ve partiye hâkim kılmıştır.

İkinci Dünya Savaşından sonra hızla yabancı sermayenin boyunduruğu altına girmemiz, toplumsal yapımızda derin etkiler yaratmıştır. Dışa bağımlı ve enflasyonist iktisadî politika, işbirlikçi burjuvazi ve tarım üretimine sahip olan büyük toprak sahiplerini geliştirmiş, toprak dağılımındaki kutuplaşmayı arttırmıştır. Bu arada tarım alanında çok hızlı makinalaşma, daha 19. Yüzyılda başlıyan tarımdaki kapitalistleşmeyi hızlandırmış ve bu alanda ücretli emeği, yani tarım işçiliğini geliştirmiştir.

Emperyalizmin Türkiye ekonomisine egemen olmasıyla birlikte, mal ihracı yanında sermaye ihracı yoluyla emperyalist sömürü hızla artmıştır. Millî pazar, madenlerimiz ve kaynaklarımız emperyalizmin eline geçmiş, montajcılık ve tüketim malları sanayisine yatırılan dış sermaye yoluyla geniş kâr transferleri yapılmıştır. Uluslararası malî sermayenin, çeşitli kurumlar, yardım programları v.s. yoluyla Türkiye emekçilerini sömürmesine paralel olarak, işbirlikçi iktidar Türkiye'yi, emperyalist sömürü sisteminin, sosyalist blok ve millî kurtuluş hareketlerine karşı kurduğu saldırgan NATO ittifakına sokmuşlardır. Daha önce Türk askerlerini dünya emperyalist sisteminin emrinde Kore'de savaşa süren işbirlikçi iktidar, emperyalizme hizmette gösterdiği başarının mükâfatını görmüş ve emperyalizmle ortaklığını NATO ve CENTO askerî ittifaklarıyla perçinlemiştir. Bunun tabiî bir sonucu olarak, Kore savaşına karşı çıkan veya sosyalist düşünce etrafında işçi - köylü ittifakını gerçekleştirmeye ve emperyalizmle mücadeleye yönelen her teşebbüs baskı ve terörle karşılanmıştır.

27 Mayıs 1960 hareketi

Emperyalizm ve işbirlikçileri, Kore savaşının tarım malları için dünya piyasasında yarattığı elverişli şartların geçmesiyle ve emperyalist sömürünün, emekçileri, ücretli ve aylıklıları çok güç şartlara sokan enflasyonist politikasının etkilerinin ortaya çıkmasıyla, biçimsel demokrasiyi de kökünden yokederek her türlü muhalefet imkânını ortadan kaldırmaya yönelmeleri, kemalist geleneğe bağlı küçük burjuva bürokrasisinde sert tepkilere yol açmıştır. Emperyalizmin ağır sömürü şartları ve iktisadî buhranların emekçi sınıflar ve küçük burjuvazi içinde yarattığı ekonomik sefalet, her gün artan işsizlik ve pahalılık, ücretlerin ve aylıkların aynı oranda artmayışı karşısında, iktidarını sürdürmek isteyen işbirlikçi ittifak, dinci ve gerici akımları örgütlemek ve bu akımları kemalizmin lâik - millî çizgisine tamamen ters düşen tutumuna destek olarak kullanmak yolunda, her geçen gün daha cüretli davranmıştır. Bütün bu gelişmeler, 27 Mayıs 1960'da asker - sivil küçük burjuva bürokrasisinin, işbirlikçi iktidarı devirmesiyle sonuçlanmıştır.

Aslında tutarlı bir ideolojisi ve siyasî mücadele çizgisi olmayan ve geleneğinde kemalizmin milliyetçi - reformcu karakterini taşıyan küçük burjuva bürokrasisi, egemen ittifakın gayri millî ve faşist karakterinin zıddı eğilimlere sahiptir. Emperyalizmin kovulduğu ve feodalitenin tasfiye olduğu bir Türkiye'de küçük burjuva bürokrasisi iktisadî ve siyasî yönden daha güçlüdür. Bağımsızlık ve demokrasinin gerçekleşmesinde, küçük burjuvazinin menfaatleri, emekçi sınıflarla uzlaşmaktadır. Ancak, küçük burjuvazinin kesin ve tutarlı olarak millî demokratik mücadeleye girmesi, şehir ve köy proletaryasının menfaatini temsil eden sosyalist hareketle ittifakı ile mümkündür. Türkiye'nin emperyalizmin egemenliği altında olması, üretim tarzı ve bunun şekillendirdiği sınıf çelişkileri bu ittifakı zorlamaktadır.

1961'den sonra şehir ve köy proleteryasıyla ittifak kuramıyan ve bu yönde cesur adımlar atamıyan küçük burjuva bürokrasisi, emperyalizme ve feodaliteye karşı devrimci bir mücadeleye girişememiştir. Millî - demokratik ittifakın kurula-

mayışı, şehir ve köy proletaryasının 1961 yılındaki bilinçlenme ve örgütlenme seviyesiyle ve proletaryanın ideolojisini ve menfaatini temsil eden etkin bir hareketin bulunmamasıyla açıklanabilir. Neticede, sosyal muhtevalı, demokratik bir anayasa getiren küçük burjuva bürokrasisi, geçici olması zorunlu iktidarını, emperyalizmle işbirliği eden güçlerin kesin egemenliğine terketmiştir. Türkiye'nin demokratik gelişme sürecinde önemli bir aşama olan 27 Mayıs 1960 hareketi ve onun getirdiği anayasa rejimi, faşist Ceza Kanunu hükümlerini, orta çağ kalıntısı fikir suçlarını kaldıramamış, ne var ki, bu rejim içinde sosyalizmin baskı ve tehdit altında da olsa savunulması, öğretilmesi, emekçilere maledilebilmesi ve sosyalizan örgütlenme olanakları doğmuştur. Bu durum, Türkiye'de egemen ittifak ile millî güçler arasında dengenin kurulduğu çizginin bir ifadesidir. Emperyalizmin emrindeki faşist güçlerle, millî - demokratik güçler arasındaki mücadele, bu dengenin daha faşizan veya daha demokratik bir çizgide kurulmasını tayin edecektir. Bu mücadele, Türkiye'nin önümüzdeki gelişmesini belirleyecek, toplumumuzun tarihini yazacak mücadeledir ve mutlaka millî güçlerin emperyalizme karşı zaferiyle, millî - demokratik devrimle sonuçlanacaktır.

DEVRİMCİ MÜCADELEMİZ

İçinde yaşadığımız dünya şartları ve toplumumuzun tarihî gelişim çizgisi ve bugünkü sınıfsal yapısı, önümüzdeki devrimci adımı belirlemektedir. Türkiye toplumunun önündeki devrimci adımın doğru olarak tesbit edilmesi, bize devrimci stratejinin ve ne yapmalı sorusuna devrimcilerin vereceği cevabın anahtarını da gösterecektir. Bütün bunlar için, tarihî gelişim içinde incelediğimiz üretim ilişkileri ve sınıf mücadelelerinin 1968 yılında çizdiği Türkiye tablosunu ana hatlarıyla belirlememiz gerekiyor. İçinde yaşadığımız dünya şartları, emperyalizm - ezilen halklar çelişkisi ve Türkiye toplumunun sınıfsal yapısı, cepheleri tayin etmiştir : Emperyalizm ve işbirlikçilerinin egemen ittifakına karşı, bütün millî sınıfların meydana getirdiği millî cephe. Türkiye dünya içindedir; Türkiye halkının geleceği de dünyanın geleceğine bağlıdır ve dünya şartlarından soyutlanarak tesbit edilen, Türkiye'ye özgü şartlar yoktur. Halkımız, bütün dünya halklarıyla beraber, emperyalizme karşı ortak bir geleceğe sahiptir. Bu ortak geleceği emperyalizme karşı bütün dünya halklarının mücadelesi belirliyecektir. Bu nedenle Türkiye'deki millîci güçlerin, dünyadaki tabiî müttefikleri, diğer millî kurtuluş mücadeleleri, sosyalist devletler ve emperyalist ülkelerin proletaryalarıdır. Aynı düşmanla mücadele, dünyadaki bütün millî kurtuluşçu ve sosyalist güçleri ortak bir cephede toplamıştır. Emperyalist sistemin çöküşü, kapitalizmin yıkılışı, bütün dünya halklarına ve onun bir parçası olan Türkiye halkına sosyalizme geçiş yollarını açacaktır.

MİLLÎ - DEMOKRATİK DEVRİM MÜCADELESİ YOKEDİLEMEZ

Emperyalizmin hegemonyası altında bulunan ve yer yer feodal üretim ilişkilerinin hâkim olduğu Türkiye'de önümüzdeki devrimci mücadele, millî - demokratik devrim mücadelesidir. Bugün Türkiye'nin gelişmesine, bağımsız ve feodaliteden arınmış bir toplum olmasına direnen güç, bütün dünyadaki gericiliğin tem-

silcisi emperyalizmdir. Emperyalizmin baş temsilcisi A.B.D. emperyalizmi ve Türkiye'deki ortakları olan işbirlikçi burjuvazi ve feodal kalıntılar, halkımızın bağımsızlık ve demokrasi mücadelesine direnen güçlerdir. Sanayi ve tarım proletaryasının, feodal ilişkilerle toprağa bağlanmış köylülerin, asker - sivil bürokrasisiyle, esnafı, zenaatkârı, orta ve küçük toprak sahibi köylüleriyle küçük burjuvazinin ve millî burjuvazinin, yani bütün millî sınıf ve tabakaların menfaati, emperyalizmle çelişme halindedir. Başta A.B.D. tekelleri olmak üzere emperyalizm ve işbirlikçileri, emekçi halkımızın alınteri ürününü, yarattığı değerleri paylaşıyorlar. Millî olan herşeyimizi yoketmekte ve bizi milletçe geriliğe mahkûm etmekte çıkarı olan emperyalizme karşı, ilk millî kurtuluş savaşımızdaki deyimiyle bütün «millîci» güçlerin birlikte mücadelesi, halkımızı bağımsızlık ve demokrasi zaferine ulaştıracak, zorunlu olarak sosyalizmin yollarını açacaktır. Millî - demokratik devrim mücadelesi ve şiarı yokedilemez. Çünkü, nasıl ki, sosyalizmi yoketmek için işçi sınıfını yoketmek gerekiyorsa, millî - demokratik devrim mücadelesini yoketmek için de bütün bir milleti yoketmek gerekir. Millî - demokratik devrim mücadelesinin yenilmezliği burdan gelir.

Millî - demokratik devrim mücadelesi, sınıf mücadelesidir; millî sınıfların, emperyalizme ve millî topluluğumuz dışındaki işbirlikçi sınıflara karşı mücadelesidir. Günümüzde, Türkiye'de uluslararası tekelci sermayeye ve onun bir avuç yerli ortağına karşı, bütün millî sınıfları birleştirmek, mücadeleyi yığınlara maletmek, millî harekete doğru devrimci düşünceyi hâkim kılıp, somut hedefler ve eylem biçimleri göstermek, sosyalistlerin görevidir. Millî - demokratik devrim, yığınlara dayanan, demokratik bir halk hareketidir. Millî - demokratik devrimin, bütün millî sınıfların güçbirliği hareketi olması, millî sınıfların harekete katıldıkları ölçüde ve güçleri oranında kendi mülkiyet biçimlerini ekonomiye hâkim kılmalarına, emperyalizmin ve feodalitenin tamamen tasfiyesine, yol açacaktır. Millî - demokratik devrim ekonomisinde, bu sınıfların mülkiyet biçimleri, proleteryanın kollektif mülkiyeti, küçük burjuvazinin küçük mülkiyeti ve millî burjuvazinin özel mülkiyeti vardır. Türkiye'nin ilerlemesine direnen en büyük gücün emperyalizm ve işbirlikçilerinin tasfiyesi, yani millî - demokratik devrimin gerçekleşmesi, sosyalizmin önündeki engelleri kaldıracak ve millî - demokratik devrimin temel gücü proletaryanın köy emekçileriyle yürüttüğü devrimci mücadele, kaçınılmaz olarak sosyalizmle sonuçlanacaktır. Sosyalist devrim, millî - demokratik devrimden farklı olarak, emekçi köylülerle ittifak eden işçi sınıfının devrimci iktidarıdır ve kollektif mülkiyet biçiminin ekonomiye egemen olmasıdır.

Emperyalizmin ideoloji ihracı

Emperyalizm ve işbirlikçileri, sömürü düzenini sürdürmek ve millî kurtuluşu engellemek için, halkımızın bütün sınıflarını ideolojik hakimiyeti altında tutmaya gayret etmekte, köylüleri sıkı sıkıya bağlı oldukları mukaddesat içinde uyutmaya çalışmakta; işçi sınıfımıza Amerikan tipi sarı sendikacılığı telkin etmekte, onun sınıf bilincine ulaşarak, kendi ideolojisini benimseyip millî - demokratik devrim mücadelesindeki öncülük görevini yerine getirmesine engel olmaya çabalamaktadır. Emperyalizm, küçük burjuvaziye Amerikancı değerleri aşılamak için gangster ve kovboy «kültür» ünü kullanmakta; sinemasıyla, «beat» müziğiyle küçük

burjuvaziyi bireyci düşünce kalıpları içine hapsedip, onun millî kurtuluş bilincine ulaşmasına engel olmak amacıyla elinden geleni yapmaktadır. Halkımızın düşünce yeteneği, foto - romanlar, ucuz aşk hikâyeleri, polis romanları, «killing» hikâyeleri gibi ideolojik araçlarla uyuşturulmaktadır. Tarihin ilk millî kurtuluş savaşını vermiş ordumuzun subaylarının millî bilincini köreltmek için, Ordu Yardımlaşma Kurumu emperyalizmin ortağı haline getirilmektedir. Emperyalizm, ihraç ettiği «antikomünizm silâhıyla» bütün millî hareketleri, bilinçsiz yığınların gözünden düşürmeye çalışmaktadır. Hattâ emperyalizm, sosyalist hareketin yönetiminde dahi söz sahibi olmak için her türlü oyunu oynamakta, hareketi saptırmak ve kontrol altına almak için oportünistleri desteklemekte, antiemperyalist mücadelenin dostunu düşmanını doğru tanımasına engel olmaya ve millî güçleri bölmeye çalışmaktadır. Emperyalizmin sosyalist hareketi yozlaştırma yöntemleri bu kadarla da kalmamakta, sosyalizmin biliminin eyleme ışık tutmasını önlemek için, sosyalizmin kıyısında sosyalizmi reddeden düşüncelerin, örneğin Marcuse'nin fikirlerinin yayılmasına yardım etmekte, sosyalizmin biliminin önderleri ve uygulayıcılarına, teorisine ve onun dünyada kazandığı zaferlere düşmanlığı aşılamaktadır. Emperyalizmin ve ortaklarının, halkımızın bütün sınıf ve tabakaları üzerinde kurmuş oldukları, sömürü düzeninin sürüp gitmesine hizmet eden ideolojik hakimiyetini yıkmak, sanayi ve tarım proletaryasına, sosyalist bilinci kazandırıp, bu bilincin bugünkü Türkiye'de bize emrettiği millî - demokratik devrime katılma ve öncülük görevini anlatmak; diğer millî sınıflara antiemperyalist bilinci vermek ve millî - demokratik devrim mücadelesini halka maletmek, bu mücadelenin önderlerini, militanlarını yetiştirmek görevi, sosyalistlerin omuzlarına yüklenmektedir.

Proletaryanın öncülüğü

Sosyalistlerin, doğru devrimci teoriye sahip olmaları ve en ilerici sınıfın, proletaryanın menfaatını temsil etmeleridir ki, onlara millî - demokratik devrim mücadelesinin önderliği yolunu açmıştır. Menfaati, emperyalizme en zıt olan ve bütün gelişmelerin objektif mirasçısı proletarya, emperyalizme karşı mücadelede en tutarlı, en güvenilir devrimci güçtür. Proletaryanın millî - demokratik mücadele içindeki gücü, başlangıçta onun ideolojisini savunan yetişkin öncü kadrosu ve ideolojisidir. Antiemperyalist mücadele, proletaryanın devrimci, öncü kadrosunu genişletecek ve güçlendirecektir. Mücadele içinde şehir ve köy emekçilerinin bilinçlenen kesimleri, öncü kadronun yönetimi altında, toplumumuzda tarihi yapan büyük bir güç olarak, tarih sahnesinde kendini gösterecektir. Günümüzde Türkiye'de emperyalizme karşı mücadeleye katılan güçlerin önemli bir bölümü, köklü bir ilerici geleneği olan küçük burjuva bürokrat ve aydınlarıdır. Bu güç, mücadeleyi kesin zafere ulaştıracak yeterli güç değildir. Millî - demokratik devrim mücadelesi süreci içinde gittikçe daha geniş ölçüde, bağımsız sınıf örgütleriyle mücadeleye katılan köy ve şehir proletaryası, millî sınıflar arasındaki kuvvet ilişkilerini değiştireceği gibi, bağımsızlık ve demokrasi zaferinin kazanılmasında da en önemli rolü oynayacaktır.

Sosyalist düşüncenin hızla yayılması ve militan kadrolara malolması, bununla da kalmıyarak halkımızın kendisi hakkında sahip olduğu bilinci, gittikçe artan

ölçülerde biçimlendirmesi ve bu suretle emperyalizm ve işbirlikçilerinin toplumumuz üzerindeki ideolojik hakimiyetinin parçalanmaya ve dağılmaya başlaması, pahalılık ve işsizliğin her geçen gün artması, sömürünün her geçen gün daha da ağırlaşması, kökleri halkımızın tarihteki bağımsızlık ve hürriyet mücadelelerinde olan millî değerlerimizin çiğnenmesi karşısında uyanan ve millî kurtuluş saflarında toplananların hızla çoğalması, emperyalistleri ve işbirlikçilerini sert tedbirler almaya, terör ve baskı yöntemleri uygulamaya zorlamaktadır. Tedbir kanunları hazırlanmakta, işbirlikçi güçler, büyük polis orduları kurarak, halkımızın bir kısım çocuklarına, «kuvvayı milliye» ye karşı, «kuvvayı inzibatiye» görevi vererek, onları kendi milletine karşı kullanma emelleri gütmektedir. Mukaddesatına bağlı olan halkımızın dinî duyguları her zamankinden daha fazla sömürülmekte, feodalite artığı yobazlar aracılığıyla halkımızın dindar kesimleri, faşizmin kaba gücü olarak kullanılmak istenmektedir. Millî kurtuluş hareketinin yenilmezliğini bilen emperyalizm, millî güçbirliği sloganlarının yığınlara malolmasını engellemek için, Pentagon ve CIA'nın bütün millî kurtuluş hareketlerine karşı uyguladığı yöntemleri, Türkiye'de de geliştirmekte, imam hatip okulları ve «komünizme karşı» kılınan sabah namazlarıyla gerici güçler örgütlenmektedir.

Çöküş döneminde olan emperyalizmin zorbalık tehditleri karşısında, millî - demokratik güçler arasındaki dayanışmayı sağlamlaştırmak, demokratik güçlerin birliğini baltalıyan bütün çabaları etkisiz bırakmak, parlemantarizm ve oportünizmin yol açtığı millî güçler arasındaki kısır çekişmelere ve lâf ebeliğine karşı mücadele etmek; faşist tedbirlerin her geçen gün arttığı, emperyalizm ve ortaklarının daha şiddetli baskı tedbirleri hazırladıkları bu dönemde, daha da zorunlu olmaktadır. Millî güçler, Mustafa Kemal önderliğinde yürütülen kurtuluş mücadelesindeki millî kenetlenmeyi bugün de gerçekleştirmek zorundadırlar. Millî kenetlenme, emperyalizmin can damarına basacak, tarihimizde olduğu gibi millî kurtuluş zaferini sağlıyacaktır.

Sosyalizmin biliminin bize gösterdiği, önümüzdeki devrimci mücadeleyi görmezlikten gelerek, bağımsızlığımızı kazanmadan ileri sürmeye hakkımız olmayan şiarlarla millî - demokratik cepheyi bölen davranışın yanlışlığı anlatılmalı, emperyalizmle uzlaşıcılığı telkin eden görüşler bertaraf edilmeli, millîci güçler «faşizme karşı demokratik güçlerin aktif mücadelesi» şiarı etrafında toplanmalıdır. Unutmamalı ki, emperyalizm, bağımsızlık hareketi güçlendikçe ve mücadele şiddetlendikçe zorbalığını arttıracaktır. Emperyalizmin terör ve baskılarına karşı devrimcinin yolu, mücadeleden vazgeçmek değil, daha amansız bir mücadeleye girişmek için demokratik güçlere öncülük etmektir.

Sınıf bilinci, sınıf mücadelesi içinde gelişir

Emperyalizm ve işbirlikçilerinin egemen ittifakına karşı aktif mücadele, millî devrim hareketinin şiarıdır. Durgun olan, yaprağın kımıldamadığı, emperyalizmin sömürü çarkının itirazsız döndüğü bir zeminde diyaloglarla, konuşmalarla halkı bilinçlendirme olanağı yoktur. Sınıf bilinci, sınıf mücadelesi içinde gelişir. Bütün millî sınıflarımıza antiemperyalist bilinci kazandırmanın yolu, egemen ittifaka karşı, 1961 Anayasası'nın verdiği bütün demokratik hak ve hürriyetleri sonuna kadar

kullanarak aktif mücadeleye girişmek, bu çatışma ile menfaat zıtlıklarını ortaya çıkarmak ve bütün millî sınıfların kendi menfaatlerinin cephesinde birleşmesini sağlamaktır. Bütün ileri hareketleri desteklemek, hangi sloganlarla olursa olsun toplumdaki bozukluklara karşı, daha iyi yaşama şartları için veya baskılara karşı demokratik taleplerle ortaya çıkan bütün hareketlere, siyasî bilince sahip olmasa da katılmak ve bu hareketleri doğru devrimci bilince ve mücadele çizgisine ulaştırmak, bütün gelişmelerin toplumdaki bütün ilerlemelerin mirascısı olan devrimcilere düşer. Millî-demokratik devrim mücadelesinin geniş yığınlara maledilebilmesinin yolu budur. Grevlerle, toprak mücadelesiyle, Amerikan üslerini çepçevre kuşatıp protesto gösterileri yaparak, çeşitli meslek gruplarının ve öğrencilerin reform taleplerini yaygınlaştırıp, millî devrimci niteliğe ulaştırarak, Amerikan filolarının karasularımızı kirletmelerini, Amerikan bahriyelilerinin topraklarımızı çiğnemelerini mitinglerle, yığın hareketleriyle tel'in ederek, emperyalizmin toplumumuzun bağrında açtığı işsizlik ve pahalılık yarasını gösterilerle, toplantılarla yığınlara anlatarak, işçilerimizin demokratik haklar ve sosyal adalet için giriştiği mücadeleleri sonuna kadar destekliyerek ve bu mücadeleleri demokratik devrim çizgisine getirerek, yabancı mallarına, yabancı şirketlere, yabancı sermayeli veya onunla işbirliği eden bankalara, millî kaynaklarımızın yabancılara peşkeş çekilmesine karşı millî hareketler düzenliyerek, bizi milletçe yokolmanın eşiğine götüren, emperyalizmin silâhlı örgütü ve Amerikan tekellerinin yurdumuzdaki bekçisi NATO'ya karşı yürüyüşler, mitingler düzenliyerek, emperyalizmin unutturduğu yerli malı kullanma ilkesini canlandırıp yabancı malları boykot ederek, emperyalizmin kültürel istilâsıyla, halkımızı oyalamaya ve afyonlamaya yönelen ideolojik araçlarıyla mücadele ederek yürütülmesi gereken antiemperyalist hareket, yığınları uyandıracak onlara gerçek menfaatini öğretecektir. Aksi takdirde insanlar, durgun yaşantıları ve değişmeyen hayat ilişkileri içinde düşünmek ihtiyacını dahi duymayacaklardır. İçindeki menfaat çelişmelerini, çatışmalar halinde yansıtmayan bir toplumda bütün örgütlenmeler, sun'i kalacak, mücadele olmayan bir ortamda, toplum içindeki gerçek devrimci unsurlar, emekçi yığınları değil, sosyalizme yabancı unsurlar örgütlenecektir. Çatışma ve örgütlenme diyalektik ilişki halindedir. Egemen ittifak ile çatışmaların uyardığı ve kendi tarafını tutmak zorunluluğunu duyan millî unsurları kendi tabiî çevrelerinde, sınıf ve meslek örgütlerinde birleştirmek, artan gücümüzle daha büyük çatışmalara girişmek, daha geniş yığınları etkileyip örgütlemek devrimcilerin mücadele yöntemidir. Her çatışma daha güçlü bir örgütlenmeye, daha güçlü bir örgütlenme, daha şiddetli çatışmalara yol açacaktır. Ve emperyalizme karşı mücadelemiz, çatışma-örgütlenme-çatışma biçiminde, emperyalizm, NATO'suyla, şirketleriyle, gangster ve kovboy kültürüyle, üsleri, bankaları, işçimizin, emekçi köylülerin, çalışan bütün halk sınıflarının alınterini sömüren ve bu sömürüye destek olan her şeyiyle yurdumuzdan atılana ve feodal kalıntılar tasfiye edilerek bütün köylümüz özgürlüğe kavuşana kadar dalga dalga büyüyecektir.

AYDINLIK NİÇİN ÇIKIYOR?

Mücadele tek başına bir erdem değildir. Hangi hedefe ulaşmak ve hangi sınıflar için mücadele? Mücadelemizin stratejisi, stratejimizi uygulamanın gerektir

diği doğru taktikler ne olacaktır? Bütün bu sorulara, içinde bulunduğumuz dünya şartlarını ve toplum yapısını devrimci teorinin ışığında doğru tahlil ederek, geçerli cevaplar vermek, mücadelede başarıya ulaşmanın şartıdır.

Devrimci olan, gerçeğin kendisidir

Dünya halklarının kurtuluşuna direnen, çağımızdaki gerici güçlerin tümünü temsil eden emperyalizm, bilimin ve insan düşüncesinin gelişmesini de köstekle-mektedir. Uluslararası tekelci sermaye, sömürü düzenini sürdürmek için bilmek ihtiyacında olduğundan daha fazlasının araştırılmasını engellemeye çalıştığı gibi, büyük emekçi yığınlarının, üretici fonksiyonlarını yerine getirirken, bilmeleri gerekenden daha çok şey öğrenmelerini de istememektedir. Bunun yanında emperyalizm, hâkim olduğu her yerde «bilim» e kendi çıkarına uygun bir muhteva vermek amacıyla, bilimsel gerçekleri tahrif etmekte veya bilimin gelişmesine karşı çıkmaktadır. Sömürülen bir ülke olan Türkiye'deki işbirlikçi güçler, maddî hayatlarında olduğu gibi, düşünce hayatlarında da, komisyonculuk ve aracılıktan ileriye bir adım atamamış, «objektif bilim anlayışı» paravanası arkasında, yurdumuzdaki fikir hayatına emperyalizmin egemenliğine hizmet eden düşünceleri aşılamışlardır. İster istemez bu tutum, tarihin ilerlemesiyle, toplumların gelişmesiyle, dolayısıyla gerçeklerle çelişmektedir. Bu şartlar altında Türkiye'de bilimi geliştirecek iklim, üniversite dışında oluşmaktadır. Bilimin gelişme olanakları, yapısı Türkiye'nin gelişmesiyle çelişmeyen mihraklarda, şehir ve köy proletaryası ile kaderini birleştirmiş, sosyalizmin bilimini toplumların gelişimine uygulayan mihraklarda gelişiyor. AYDINLIK dergisinin, bu mihraklardan biri haline gelmesini, Türkiye'nin düşünce ve bilim hayatına katkıda bulunmasını amaç biliyoruz. Üniversitelerimizdeki burjuva öğretim kadrolarına, devrimci niteliğini kaybetmiş burjuva ideolojisinin tahrip ettiği fikir kırıntılarını, genç dimağlara aktarmak görevi verilmiştir. Bunlar, emperyalizmle, kendilerinin de bir parçası oldukları halkımız arasındaki uzlaşmaz çelişmeyi farkettikleri ölçüde, gerçek bilimsel çalışmaların uyardığı oranda ve emperyalizmle menfaat bağlarını koparmaları şartıyla sözde bilim yöntemlerine olan saplantılardan kurtulacaklar, Türkiye'de canlanmakta olan gerçek bilimsel tartışma ortamına gireceklerdir. AYDINLIK, bu ortamın yaratılması konusunda elinden gelen çabayı göstermek kararındadır.

Tekelci sermaye ve Türkiye'deki ortakları, toplumumuz hakkında kendi çıkarları açısından bilmek ihtiyacında oldukları konuları inceliyecek ve araştıracak kurumları geliştiriyorlar.Emperyalist devletlerin bilim ve araştırma kapasitesi ve işbirlikçi iktidarların imkânları bu amaca yöneltilmiştir. Buna karşı, millî hareketlerin gelişmesi ve doğru devrimci mücadele yolunu izlemesi, dünya halklarının millî tarihlerinin ve içinde yaşadığı şartların doğru tahlil edilmesine bağlıdır. Yakın zamanlara kadar Türkiye'de bazı istisnalarla gericilerin tekelinde kalan tarihimizin araştırılması devrimcilerin ödevidir. Egemen güçlerin daha başlangıçta, sosyoloji, ekonomi, tarih v.s. diye ayırdıkları ve bir bütün olarak kavramamıza engel olmaya çalıştıkları toplumumuzun gelişimini, sosyalizmin biliminin aydınlığında bütün incelikleriyle ortaya koymak zorundayız.

Bilim devrimcinin silâhıdır

Türkiye toplumunun gelişimi bakımından en anlamlı olaylar, egemen güçler tarafından gizlenmeye ve önemsiz gösterilmeye çalışılmaktadır. Emperyalizm ve işbirlikçileri, tarihi yapan güçler ve hareketlerin incelenmesini, araştırılmasını engellemeye çabalamış ve çabalamaktadır. Mustafa Kemal'in millî devrim idealinin ve toplumumuzun demokratlaşmasına yönelen fikirlerinin küllendirilmeye ve Millî Kurtuluş Savaşımızın yüreklerimize perçinlediği bağımsızlık duygusunun köreltilmeye çalışıldığı bu günlerde, millî - demokratik devrim mücadelesine öncülük ederek, bütün «millîci» güçlerle omuz omuza bağımsızlık zaferini ve demokrasiyi gerçekleştirecek sosyalist militanların yetiştirilmesi önemli bir mesele olarak karşımızda durmaktadır. Devrimci mücadeleyi yığınlara benimsetmek, emperyalizmin halkımızın hayat ilişkileri üzerindeki etkisini ve sömürü çarkının işleyişini kavramak ve anlamakla mümkündür. Millî - demokratik devrim mücadelesinin eyleminin yürütülmesinde ve mücadelenin emekçi yığınlarına maledilmesinde en büyük sorumluluğu taşıyan sosyalist militanların teorik yetişkinliklerinin geliştirilmesi zorunludur. Bilim, devrimcinin silâhıdır, onun yolunu aydınlatan ışıktır. AYDINLIK, sosyalist militanların kendi ideolojileri ile teçhiz edilmesi çalışmalarına bir katkıda bulunmak üzere çıkıyor. Emperyalizmin her türlü baskısına karşı, sosyalizmin bilimini tavizsiz olarak, sonuna kadar savunmak, sosyalistlerin görevidir. Bu görevin yerine getirilmesinde gösterilecek en ufak tereddüt, mücadelemize indirilmiş bir darbedir.

AYDINLIK, sosyalist militanların teorik bakımdan yetiştirilmesi yanında, millî - demokratik devrim mücadelesini halkımıza ve onun en devrimci sınıfı proletaryaya benimsetecek bir gazetenin yayınlanması gereğini duymaktadır. Bunun için bir işçi - köylü gazetesi çıkarmak, Aydınlık Dergisinin yakın amaçlarındandır.

Devrimci, içinde bulunduğu tarihî aşamayı, en doğru biçimde tesbit eden ve bu aşamanın gerektirdiği mücadeleyi yılmadan yürüten kişidir. Bütün devrimcilerin tam bir dayanışma içinde bulunmaları gereken bir dönemdeyiz. AYDINLIK, «emperyalizmle mücadele» ve «millî - demokratik devrim» yolunda bütün devrimcileri kenetlenmeye çağırmayı bir görev bilir.

AYDINLIK, «bağımsız ve demokratik Türkiye» için mücadeleye, işçi sınıfının ideolojisini savunarak katılıyor.

AYDINLIK, millî - demokratik devrim mücadelesinde bütün «millîci» güçlerin yanında yer alacak, bu mücadelenin doğru devrimci düşüncenin ışığında, doğru eylem biçimleriyle yürütülmesine hizmet edecektir.

Kökleri halkımızın tarihteki bağımsızlık ve hürriyet mücadelelerinde olan devrimci düşünce ve devrimci ruh yokedilemez.

Yaşasın emperyalizmin karanlığına karşı, bağımsızlık ve özgürlük için mücadele!

Yaşasın işçi sınıfının devrimci aydınlığı!

AYDINLIK DERGİSİ KURUCULARI

AYDINLIK'TA DÜNYA VE TÜRKİYE

1968 yılı yurtta ve dünyada olaylar bakımından son derece hareketli geçmiş, özellikle yaz başlarından itibaren iç gelişmede belirli bir canlılık görülmüştür. Birbiri ardısıra patlak veren ve herbiri ötekisinden önemli olaylar karşısında bir kısım yerli siyaset adamları ya gelişmeyi kavrayamadıklarından yahut ta çıkarlarına uygun bulmadıklarından «dünya bir garip dünya oldu» gibi şaşkınlık belirten sözlerle değerlendirmeler yapmışlardır. Oysa belirli bir mantık içinde gelişen ve belirli temel olguların yarattığı olayların çok açık bir anlamı vardır: İçerde ve dışardaki somut durum ve gelişme çizgisi, dengenin bütün dünya emekçilerinin kurtuluşundan yana ağır basmakta olduğunu göstermektedir. 1968 yılı iç ve dış gelişmeler bakımından dünya tekelci malî sermaye oligarşisinin ve bunun geribırakılmış ülkelerdeki ortaklarının aleyhinde, dünyanın ezilen ve sömürülen sınıflarının ve halklarının lehinde bir yıl olmuştur.

İç ve dış olayların Ekim sonlarındaki görünüşüne ve değerlendirilmesine geçmeden önce 1968 yılını dolduran gelişmenin başlıca düğüm noktalarına bir göz atmakta yarar vardır.

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE 1968 YILI

Vietnam'da yılbaşı taaruzu

1968 yılının yukarıda belirttiğimiz temel niteliğini haber veren ilk ve en şaşırtıcı olay, hiç şüphe yok ki, Vietnam'da Kuzey Vietnam Demokratik Cumhuriyeti ve Vietnam Millî Kurtuluş Cephesi silâhlı kuvvetlerinin giriştikleri yılbaşı taaruzunun büyük başarısı olmuştur. Gerçi Vietnam halkının emperyalist A.B.D. ve ortaklarının sömürge ordularına karşı 1966 ve 1967 yıllarında verdikleri kahramanca mücadeleler, ülkenin büyük kısmının kurtarılmasına yaramış, siyasî ve askerî dengeyi açıkça halk düşmanlarının aleyhine çevirmişti; fakat haber ajanslarını, basın organlarını, radyo ve televizyon şebekelerini kontrolünde bulunduran malî sermaye oligarşisi tarafından bu durum dünya halklarından, özellikle A.B.D. halkından titizlikle saklanmış bulunduğu için, olay şok etkisi yaratmış, şaşkınlığa, hattâ A.B.D.'de paniğe yol açmıştır. Yılda 30 milyar dolar kadar para harcanmasına (Türkiye'nin yıllık millî gelirinin carî fiyatlarla 10 milyar dolar civarında bulunduğunu belirtelim), kukla güney Vietnam ordusu ve diğer Güneydoğu Asyalı emperyalist uşaklarının askerleriyle birlikte 1 milyonu aşan bir askerî gücün seferber edilmesine rağmen, sömürge ordusu bütün belli başlı üslenme noktalarında, elinde tuttuğu başlıca şehirlerde millî kurtuluş kuvvetlerinin saldırısına uğramış; birçok yerlerden püskürtülüp çıkartılmış; ağır kayıplara uğratılmış; bu arada Saygon'daki A.B.D. Büyükelçilik binası da saldırı ve işgalden korunamamıştır.

Yılbaşı saldırısının en önemli olayı, A.B.D.'nin bütün imkânlarıyla dünyanın

her tarafında yalanlanmasına rağmen, sömürge ordusunun kontrolündeki iskân merkezlerindeki halkın, Millî Kurtuluş Cephesinin çağrısına uyarak, emperyalizm ve ortaklarına karşı geniş çapta ayaklanması, eski imparatorluk başkenti olan Hue'de millî kurtuluş ordusuyla birlikte, saldırgana karşı fiilî karşılıkta bulunmuş olması ve demokratik bir cephe örgütünü meydana getirmesidir. **Vietnam Ulusal Demokratik Barış Kuvvetleri İttifakı** adını alan bu örgüt 20 - 21 Nisan 1968 tarihinde Saygon'un banliyösü Şolon'da konferans halinde toplanmış ve **Ulusal Kurtuluş Bildirisi**'ni yayınlamıştır. Bu bildiride: «Vatanımızı çok seven, bağımsızlık ve barışı gerçekten isteyen bizler... bütün yurtsever güçlerin birleşmesinden, yabancı saldırısının sona ermesinden, Nguyen Van Thieu ve Nguyen Kao Ki'nin kukla rejiminin devrilmesinden... yanayız», denmektedir. Böylece yakın zamanlara kadar tereddütlü görünen Güney Vietnam'ın millî burjuva unsurları da açıkça ve ögrütlü biçimde emperyalizme karşı millî güçlerin yanında yerlerini almışlardır. A.B.D.'nin sömürge makamları ve kukla Güney Vietnam hükümeti fizikî işgal altında tutabildikleri dar bölgelerin halkını zorla silâhlandırarak koyunlar gibi ateş hattına sürmektedirler. Durum üzerinde bunun dışında ve daha fazla bir kontrolleri kalmamıştır.

Yılbaşı saldırısının ikinci bir önemli sonucu, sömürge ordusu ve işbirlikçilerinin kesin sonuç alma bakımından hiç bir şansının bulunmadığının herkesçe ve özellikle A.B.D. halkınca anlaşılmış olmasıdır.

Üçüncü olarak, bu gelişmeler, A.B.D. emperyalizminin başka yerlerde (Kuzey Kore'nin **Pueblo** casusluk gemisini esir alması, v.s.) ve başka alanlarda (dış ödemeler dengesindeki kronik açığın artma eğilimi göstermesi, doların tehlikeye düşmesi, v.s.) karşılaştığı zorlukların da etkisiyle, A.B.D. Cumhurbaşkanı Johnson'u, Kuzey Vietnam Demokratik Cumhuriyeti toprakları üzerindeki bombardımanları sınırlama kararını almak ve Paris'te Kuzey Vietnam Demokratik Cumhuriyeti heyetiyle barış görüşmelerine oturmak zorunda bırakmıştır.

Dördüncü olarak, emperyalizmin fiilî gücüyle dış politikada güttüğü, toplumsal yapısının nesnel bir zorunluğu olarak gütmek zorunda kaldığı hedef ve emeller arasındaki nisbetsizlik açık bir şekilde ispatlanmıştır. A.B.D.'nin yenilmezliği efsanesi bir balon gibi sönmüş; mazlûm milletlerin tarihin vaadettiği zafere her zamandan daha yakın bulundukları anlaşılmıştır.

İngiliz İmparatorluğunun çöküşü ve Kıbrıs

Emperyalist sistemin yıl içinde karşı karşıya geldiği ikinci büyük olay, topraklarında güneş batmayan İngiliz İmparatorluğunun çöküşüdür. İkinci Dünya Savaşından beri dünyanın İngiliz İmparatorluğundan boşalan birçok bölgelerinde dünya emperyalist düzeninin korunması görevini A.B.D.'nin üstlenmekte olduğu bilinmekteydi. Bununla birlikte İngiltere Uzak ve Ortadoğu'da, Afrika'da varlığını sürdürebilmekte, gittikçe nefesinin tükenmesine rağmen, gene de birinci sınıf bir emperyalist güç olarak tanınmaktaydı. 1968 yılı içinde ortaya çıkan bazı olgular, İngilizlerin artık adalarına çekilmelerinin, A.B.D.'nin yedeğinde ve onun izni oranında dünya sömürüsüne katılmalarının kaçınılmaz oluşunu bir kere daha göstermiştir. İngilizler 1972'ye kadar Aden'in doğusundaki bütün askerî üslerinden çekileceklerdir. Arap yarımadasında da ciddi bir köprübaşları kalmamaktadır. Ortadoğu'daki İngiliz menfaat-

lerinin bekçiliği görevini Suudî Arabistan'ın başı çektiği bir İslâm Paktına devretmeyi düşünmüşler; fakat bu bölgedeki Sovyet varlığı ve uyanık kadroların Türkiye'deki tepkileri karşısında, Türkiye ve diğer Ortadoğu ülkeleri bu bloklaşmaya yanaşmamışlardır. Şimdi bu politika, İngiliz **Foreign Office**'i ve **Intelligence Service** tarafından planlanıp desteklendiği su götürmeyen bir Pan - İslamizm akımının Ortadoğu'nun yerli halklarına maledilmesi yoluyla gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. A.B.D.'nin aksine, hiç bir zaman Majestelerinin Hükümeti, menfaatlarının korunmasını askerî darbelerle işbaşına getirilmiş, geçici, yapay hükümetlere bırakmamış; daima bilinçsiz yığınlar içinde, İngiliz menfaatlarına dayanak noktaları olabilecek gerici akımları geliştirmeyi ön plana almıştır.

Çöken İngiliz İmparatorluğuyla ilgili bir diğer önemlî nokta da, Ortadoğu'daki çıkarlarını doğrudan doğruya kollayabilmek için dünyanın bu bölgesinde üslere sahip bulunduğu tek ülkenin Kıbrıs olmasıdır. İngiltere, Kıbrıs'ta bulunan üslerini elinden geldiği kadar uzun bir zaman ne pahasına olursa olsun koruyacaktır. Kıbrıs'ta bulunan İngiliz üslerinin geleceğini güvenlik altına almanın tek yolu, NATO'nun sadık bir üyesi, İngiltere'nin kadim dostu Yunanistan'a Kıbrıs'ı bağlamak, yani enosistir. Türkiye'nin muhalefeti ve Sovyetler Birliği'nin enosise rıza göstermemesi sebebiyle, Kıbrıs'ın üslerden arınmış bağımsız millî varlığını zedeleyecek ve bu toprak parçası üzerinde son sözü emperyalizme ya da sadık bendelerine bırakacak her türlü ara formül İngiltere'nin işini görebilir. Makarios'un İngiliz üslerine karşı çıkan son demeci, gelecek aylarda dünyanın bu bölgesinde Kıbrıs'ın emperyalist ve emperyalizme karşı güçler arasında başlıca çatışma noktalarından biri haline gelme istidadı taşıdığını göstermektedir.

İngiltere İmparatorluğu'nun çöküşünün başka ve çok önemli bir göstergesi de İngiliz parasının, eski itibarını kaybetmiş, devalüe edilmiş olmasına, başta A.B.D. olmak üzere bütün dünya malî sermaye oligarşisinden destek görmüş bulunmasına rağmen hâlâ sıhhat kazanamamış bulunmaktadır. Sterlinin geçirdiği buhran İngiltere İmparatorluğu'nun eski zenginliğini kaybetmiş olmasından ileri gelmektedir. Eski zenginliğini kaybeden bir siyasal varlık, eski yaygınlığını ve etkinliğini de koruyamamaktadır.

İngiltere ile birlikte emperyalizmin temel direklerinden biri yıkıntıya uğramış olmakta, onun taşıdığı yük A.B.D.'nin sırtına binmektedir.

İngiltere'nin Ortak Pazar'a alınıp alınmaması konusunda sürüp giden tartışma ve çekişmeler, üzünde emperyalizmin bu kendi iç çelişkilerini taşımakta ve yansıtmaktadır. **Commonwealth Office**'in (İngiliz Milletler Topluluğu Dairesi) kapatılarak **Foreign Office**'e (İngiliz Dışişleri Bakanlığı) bağlanması bu çöküşün sembolik bir ifadesi sayılabilir.

Emperyalizmin 1968 yılındaki ters talihi, bu olaylarla sınırlı kalmamıştır: 1968 yılında emperyalist bloku en çok sarsan olaylardan biri ve emperyalistler arası buhranın en önemli göstergesi, dolar buhranı, altın buhranı diye de adlandırılmış bulunan dünya dış ödemeler sistemindeki bozukluktur. Bu olgu ile birlikte emperyalistler arası ilişkilerin gerçek yüzü birden bire bütün çıplaklığıyla su yüzüne çıkmış; doların emperyalist dünya sisteminde ve ona bağımlı sömürülen ülkelerde başlıca ihtiyat para rolünü oynamasının ve dış ödemeler sisteminde en çok kullanılan ödeme vasıtasını teşkil etmesinin, A.B.D. tekellerine Avrupa ekonomilerinin sırtından sağladığı karşılıksız faydaların, neler olduğu herkesçe

görülmüştür. Aynı zamanda dikkatleri çeken başka bir olgu da, Avrupa tekelci malî sermayesinin, A.B.D.'nin kendi sırtından bu yolla daha fazla zenginleşmesine ve kendi malvarlığının gittikçe artan parçalarına el koymasına karşı koyma azmidir. II. Dünya Savaşından beri mesafe kazanan sosyalizmin, geniş alanları emperyalist sömürüye kapamış olmasının tekelci sermaye gruplarını birbirlerini sömürme ve birbirlerinin varlığına kastetme noktasına getirdiği de açıkça görülmüştür. Bu noktadaki emperyalistler arası çatışma, bir yandan Fransa'daki Mayıs-Haziran olaylarının Avrupa tekelci malî sermayesinin savaşkanlığına indirdiği darbe sebebiyle, bir yandan da Çekoslovakya buhranı karşısında bütün emperyalist güçler toparlanarak birlik halinde anti-emperyalist cepheye karşı çıkmak zorunda kaldıklarından, şimdilik geri plânda geçici çözümlere bağlanmak istidadı göstermektedir.

Fransa'da yarım kalan devrim

Fransa'daki Mayıs - Haziran olayları dünya tekelci malî sermaye gruplarına, aralarındaki uzlaşmaz menfaat çelişkileri yüzünden uğradıkları güç kaybının ve dünyanın anti-emperyalist güçlerinin tehdidinin yanı başında, kendi emekçi sınıflarının da her an patlamaya hazır ciddi bir tehdit teşkil ettiklerini canlı bir şekilde hatırlatmıştır. Mayıs - Haziran aylarında açık çatışma şekline bürünen Fransa'daki sınıflar arası mücadelelerin bu ilk devresi, Fransa'nın tekelci malî sermaye oligarşisinin üstünlüğüyle kapanmış görünmekte ise de, Fransa'nın emekçi sınıflarının toplumlarındaki asıl çelişmeyi görerek kendi aralarındaki ikinci, üçüncü dereceden bölünmeleri aşma eğilimleri göstermelerini, kazandıkları mücadele tecrübesini, öğrencilerin tekelci malî sermaye diktasını devamlı surette tehdit altında bulunduran ayrı bir sosyal güç olarak ortaya çıkmasını, Fransız emekçi sınıfları bakımından olumlu sonuçlar olarak kaydetmek gerekir. Ayrıca son Edgar Faure üniversite reform kanunuyla, Fransa burjuvazisi sömürü düzenini ayakta tutmakta yararlandığı temel kurumlardan biri olan üniversiteyi karşı kuvvetlere teslim zorunda kaldığını görmüştür. Fransa'nın yeni gelişmelere gebe bulunduğu da unutulmamalıdır. Sözü geçen olayların uluslar arası ilişkiler bakımından en önemli tarafı, dünya emperyalist sisteminin bir halkasında ortaya çıkan hayatî bir tehdidin, bütün emperyalist ülkeleri bir anda ortak bir korunma güdüsüyle biraraya getirebileceğinin görülmüş olmasıdır. Gerçekten Fransız burjuvazisinin önüne dikilen büyük tehlike karşısında dünyanın bütün emperyalist güçleri bir anda kenetlenmişler, her şekilde ve her yoldan Fransa'nın yardımına koşmuşlardır. Emperyalist zincirin tek bir halkasının bile kopmasına tahammülü bulunmadığı ve böyle bir gelişmenin sistemi kökünden çökerteceği görülmüştür. Mayıs sonlarında bir an için bütün dünya âdeta susmuş ve Fransa'da sonucun ne olacağını beklemiştir. İçerde iktidar boşluğunun bulunduğu günlerde o boşluğa yerleşecek bir emekçiler iktidarının karşısında, yalnız Fransa'nın gerici güçleri değil, dünyanın bütün emperyalist güçleri bulunmaktaydı. Dünyanın gerici güçlerinden böyle bir iktidara karşı gelecek bir saldırıya sosyalist ülkelerin yardım elini uzatmalarını, emperyalizmin üçüncü bir büyük savaş için yeterli sebep sayacağı açıkça görülmekteydi.

1968 : Gençliğin yılı

1968 yılı boyunca dünyadaki zıt kuvvetler arasındaki çatışmanın hangi noktaya gelmiş bulunduğunun kavranabilmesi için üzerinde durulması gerekli olaylar-

dan biri de gençliğin her tarafta göze batan devrimci çıkışlarıdır. Denebilir ki, 1968 yılı bir anlamda gençliğin yılı olmuştur. Emperyalist ülkelerde gençliğin âdeta ayrı bir sosyal güc olarak ortaya çıkışı, bu ülkelerdeki devrimci mayalanmanın sebepleri olmaktan çok, göstergeleri olmak bakımından önem taşımaktadır. İtalya'da, Fransa'da, Batı Almanya'da, İngiltere'de, İspanya'da, Belçika'da, Hollanda'da, İskandinav ülkelerinde, Latin Amerika'da hattâ Vietnam savaşı dolayısıyla A.B.D.'nde gençliğin devrimci mücadeleleri, bekçinin hırsızlık yapması gibi bir anlam taşımaktadır. Sömürü düzeninin kadrolarını teşkil etmek, ideolojisini geliştirmek ve korumak görevi için yetiştirilen gençlerin, daha baştan kendilerine reva görülen bu işlere karşı çıkmaları, emekçi sınıflarla dayanışma ve kaynaşma imkânlarını zorlayarak sömürü düzeninin üzerine yürümeleri bu olayların geçtiği ülkelerde burjuvaziyi son derece çetin bir mesele ile karşı karşıya getirmektedir. İngiltere ve Fransa'da gençliğin devrimci gücünün köreltilmesi için, öğretim düzenine ilişkin isteklerinin yerine getirilmesi uygun bulunmuştur. Fransa'da örgütlü öncü gençlik grupları bu duruma karşı mücadele halindedirler. Kaldı ki, gençliğin öğretim düzeninde istediği değişikliklerin gerçekleştirilmesi halinde üniversiteler, geniş çapta burjuvazinin kontrolünden çıkmakta ve onun amaçlarına hizmet etmeyen kuruluşlar haline gelmektedirler.

Afrika

1968 yılında Afrika kıtasındaki yeni sömürgecilik oyunları, buradaki ülkelerde süregelen nüfuz çekişmeleri ve bunların yol açtığı çeşitli olaylar da dikkatleri çekmiştir. Sömürge yönetimlerinden kurtularak siyasî bağımsızlıklarına kavuşan ve hâkim sınıfların eline teslim edilen Afrika ülkelerinin birer ikişer yeni sömürgeciliğin ağlarına düştükleri; bu oyuna set çekmesinden veya bir emperyalist ülkeye karşı başka bir emperyalist ülkeyle pazarlığa girmesinden korkulan hükümetlerin birer ikişer askerî darbelerle iş başından uzaklaştırıldıkları; Nijerya'da emperyalistlerin farklı etnik grupların paravanası arkasında giriştikleri nüfuz çatışmasının kanlı savaşlara yol açtığı görülmüştür. Bunların yanı sıra Ekvator'un güneyinde ırkçı beyazların hâkim bulundukları Rodezya, Güney Afrika Birliği gibi ülkelerde sermaye ile özdeşleşmiş bulunan beyaz ırkın, Hitler'i aratan çırılçıplak faşizmi devam edip gitmiştir. Portekiz'in üç yerde sürdürdüğü sömürge savaşları yıl boyunca devam etmiş; buralardaki 12.000.000 yerli halkın bağımsızlık hakları, 350.000 beyazın sömürme özgürlüğüne kurban edilmiştir. **The Black Dwarf** adlı İngiliz gazetesinde Basil Davidson : «Lizbon'daki Portekiz diktatörlüğü bu savaşları sürdürebilmek için 100.000 kişiyi ateş hattına sürmüştür. Nüfuslarına oranlarsak, bu miktar Amerika'nın Vietnam'da 2.000.000 luk bir ordu bulundurmasını ifade eder.» Portekiz'de askerlik görevi üç yıldan dört yıla çıkarılmış, bütçenin % 40'ı askerî harcamalara ayrılmıştır. Portekiz'in zulmü altında yaşayan bu ülkelerin 12.000.000 halkı, Portekizliler tarafından götürülen alın terleriyle, kendilerine karşı dövüşen sömürge ordusunu finanse etmektedirler. Bu olayın diğer önemli bir yanı da, NATO üyesi olan Portekiz'in ordusunu ve kendisine verilen NATO silâhlarını sömürge savaşlarında kullanmasına ses çıkarılmamasıdır. NATO silâhlarının NATO amaçları için kullanılacağı A.B.D. yetkililerince birçok defa belirtildiğine göre şu soru akla gelmektedir : Acaba Afrika'daki sömürge savaşları NATO'nun amaçları içinde midir?

Latin Amerika'daki gelişmeler

1968 yılının bugüne kadar olan kısmında, Küba'ya kaçırılan uçakların sayısında görülen hızlı artış; Batı Avrupa ülkelerinin A.B.D.'nin istemi üzerine topraklarında bulunan bütün uçak alanlarını Küba'ya turist ve yolcu götürmek için havalanacak uçaklara kapamaları ve Küba'yı Avrupa'dan iyice tecrid etmek istemeleri; Panam'ada ve diğer ülkelerdeki yeni askerî hükümet darbeleri; gerilla gruplarının orada burada ortaya çıkışları; Bolivya'da Barrientos hükümetinin bir bakanının Che Guevera'nın «Gerilla Günlüğü» nü Küba hükümetine verişi; Latin Amerika kilisesinin birçok mensubunun halkın emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı mücadelesinin yanında yer alışı; Ağustos ortalarından itibaren Brezilya, Uruguay ve Meksika'da öğrenci hareketlerinin dalgalar halinde yükselişi; ve nihayet Vietnam halkının celladı general Westmoreland'in de katılmasıyla Latin Amerika ülkelerinin askerî sorumlularının bir araya gelerek kıta çapındaki devrimci olgunlaşmaya karşı tedbir aramaları ve emperyalizme karşı millî nitelikteki her kıpırdanışı ezebilmek için işbirliği olanaklarını araştırmaları, zıt kuvvetler arasında şimdiye kadar olanlardan daha şiddetli ve genel bir çatışmanın Latin Amerika kıtasında olgunlaştığını göstermektedir

Çekoslovakya'da Kırıkkale silâhları

Bu genel tablo içinde 1968 yılında emperyalizmin yüreğine su serpmiş olan tek önemli olay yılbaşından beri olgunlaşarak gelen ve Çekoslovakya'nın işgaliyle yeni bir devreye giren Çekoslovak karşı devrim hareketidir. Bu konu AYDINLIK'ta ayrıca incelendiğinden, burada olaya ilişkin tek bir nokta üzerinde durulacaktır. Makina Kimya Endüstrisi Kurumu'nun, Kırıkkale fabrikalarında Batı Almanya hesabına imâl ettiği silâh ve cephaneden bir kısmının, büyük bir gazetemizin olaylar sırasında yolladığı muhabiri tarafından Çekoslovakya'da kendi gözleriyle görüldüğü ve haber olarak gazetesine intikâl ettirildiği, fakat burada haberin bu kısmının gazete tarafından çıkarıldığı israrla söylenmektedir. Bu söylenti doğru ise, Çekoslovakya'da tezgâhlanmış bulunan oyun biraz daha aydınlığa kavuşacağı gibi tarafsız(!) Türk basınının toplumumuzdaki görevi de açıkça görülebilecektir.

Çekoslovakya'nın işgali olayı tekelci malî sermaye oligarşisine, sosyalizm aleyhinde kullanabileceği önemli bir koz vermiştir. Almanya'da Springer, Fransa'da Prouvost gibileri, ellerindeki büyük basılı ve sözlü yayın vasıtalarıyla yaygara koparıp; geniş emekçi yığınlarını kendi öz davalarına yabancı gözlerle baktırma yönünde yeni mesafeler aşarlarken, bu gibi sermaye baronlarının siyaset plânındaki sözcüleri, başta son derece ölçülü ve hattâ yumuşak sayılabilecek tepkiler göstermişlerdir. O kadar ki, işgali izleyen ilk on gün içinde, işgal olaylarından da ziyade, emperyalistlerin bu tepki boşluğu dikkati çekmiştir. Bu dönemde sesini yükseltenler, daha çok Avrupa sermayesinin A.B.D. burjuvazisinin yedeğine girmeye, onun parçası haline gelmeye can atan kesiminin sözcüleri olmuştur.

Emperyalist ülke yöneticilerinin baştaki tepkileri, işgal olayıyla «yumuşama» politikasına devam imkânlarının büyük ölçüde sekteye uğradığını, **doğu - batı** işbirliğine devam etmek için şartların elverişli olmaktan çıktığını belirtmek şeklinde kendini göstermiş; hattâ Fransa Dışişleri Bakanı Debré, olaya bir «trafik kazası» gözüyle bakılabileceğini söyleyerek, Batı Almanya'da geniş tepkilere yol açmıştır.

Ancak Sovyetler Birliği'nin, Batı Almanya Başbakanı Kiesinger'in radyo ve televizyondaki konuşmasına karşı sert bir nota vermesi; Birleşmiş Milletler Yasasının 53 üncü ve 107 nci maddelerinin, düşman milletlere karşı Sovyetler Birliği'ne müdahale hakkı verdiğini hatırlatması; Batı Almanya'yı iç ve dış politikasında, kendisine karşı hasmane olmayan bir tutuma davet etmesi üzerine hava değişmiş; Bulgar basınında Makedonya meselesi konusunda Yugoslavya'ya karşı sert ifadelerin belirmesi; Romanya'nın işgalinin söz konusu olduğu rivayetlerinin yayılması, sosyalist ülkelerin baskısını duyuran olaylar olmuştur. Bundan sonradır ki, ilk defa Ağustos ayının son günü, Başkan Johnson, Batı Avrupa'da yeni bir Sovyet müdahalesinin imkân dahilinde olduğundan bahisle karşı tutum takınmış; 2 Eylül'de de A.B.D. Dışişleri Bakanlığı, Avrupa'da statükonun değiştiğinden söz etmeye başlamıştır.

Bu tablodan da anlaşılacağı üzere, emperyalist ülkeler, işin başında Çekoslovakya'daki karşı devrim hareketine müdahale edilmesine karşı seslerini yükseltmemelerinin karşılığı olarak, devam edeceğini kendilerinin de pek iyi bildikleri doğu - batı pazarlığında yeni tavizler koparabilmeyi ummuşlardır. Bu ülkeler işgal olayının bloklar arası dengeyi değiştirmediğini pekâlâ bilmekteydiler. Ancak karşı devrim ihracı sırasında, suçüstü yakalanmalarına rağmen, durumdan kendi yararlarına faydalar sağlamak istemeleri üzerine, Sovyetler Birliği, Batı Almanya ve Yugoslavya üzerindeki baskısını artırarak durumun gerçek verilerini hatırlatmak ve emperyalist ülkeleri hizaya çağırmak zorunluğunu duymuştur. Nitekim artan Sovyet baskısı karşısında, emperyalist ülkeler yüzgeri etmişler, örneğin Potsdam andlaşmasına dayanarak, Çekoslovakya'da Demokratik Alman Cumhuriyeti birliklerinin bulunmasını protesto etmeye hazırlanırlarken, daha sonra vaktin fazlaca geçmiş olduğu bahanesiyle bundan vazgeçmişlerdir.

Bu gelişmeler içinde kendini doğrudan doğruya tehdit altında hisseden ve savunmasız bulan Batı Almanya ve ona destek olan Hollanda gibi birkaç ülke, Avrupa'nın savunulması, NATO gibi sorunları ön plâna çıkarmışlardır. Batı Almanya Dışişleri Bakanı Brandt, 2 Eylül günü Cenevre'de, Batı Almanya'nın atom silâhına sahip olma isteğinde bulunmadığını, bununla beraber atom silâhlarının yayılmasını önleme andlaşmasına da imzasını koymıyacağını bildirmiş; 3 Eylül günü Birleşmiş Milletler Yasasına da dayansa her türlü saldırıya karşı, NATO'nun Batı Almanya'yı koruyacağını söylemiş, aynı gün Bonn'dan gelen haberler Batı Alman hükümetinin, Avrupa'daki Amerikan kuvvetlerinin geri çekilmesinin durdurulmasını beklemekte olduğunu göstermiştir. Kısa bir süre sonra, Batı Almanya'nın tazyikiyle A.B.D. hükümeti Savunma Bakanı Clifford'un ağzından, Amerika'nın Batı Avrupa'daki askerî varlığına olan ihtiyacın devam etmekte oduğunu ifade edecek; Batı Almanya'ya sembolik mahiyette de olsa üç beş uçaklık bir destek avcı bombardıman uçak filosu yollıyacak; Romanya'yla ilgili olarak Sovyetler Birliği'nden teminat isteyecektir. Fakat bu arada, artık Avrupa'yı Avrupa'lıların savunması gerektiğini belirtmekten de geri kalmıyacaktır.

Eylül ayı sonralarında Fransa Devlet Başkanı General De Gaulle'ün Batı Almanya'yı ziyareti sırasında beraberindeki heyete Savunma Bakanını dahil etmemesi sembolik bir önem kazanmış, bu vesileyle Batı Almanya, savunma bakımından Fransa tarafından da yalnız bırakıldığını dramatik bir şekilde idrâk etmek durumunda kalmıştır.

Kıbrıs'ta nükleer üs

NATO ile ve emperyalist ülkelerin askerî hazırlıklarıyla ilgili en önemli haber belki de İngiltere'nin Kıbrıs'taki üslerini takviye etmekte olmasıdır. Bu habere göre, son iki ayda ikinci defa Kıbrıs'taki İngiliz askerî üsleri, hava kuvvetlerinin, kara ordusunun ve İngiltere'den getirilmiş seçme birliklerin katıldığı geniş manevralara sahne olmaktadır. Kıbrıs'taki İngiliz üslerinde askerî faaliyetlerin hızlanmış olması, İşçi Partisi hükümetinin Akdeniz'de sahip bulunduğu askerî mevkilere geçmişte olduğundan daha çok önem verdiğini göstermektedir. İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri geçen yıl terkettikleri Lefkoşe'deki yeni hava alanını Ağustos'tan beri tekrardan kullanmaya başlamışlardır. Öte yandan, Londra'da teyit edildiğine göre, İngilizlerin son model avcı bombardıman uçakları olan ve nükleer yük taşıyan «Epulcan» lardan iki filo önümüzdeki günlerde Kıbrıs'a gelerek Akrotiri deniz hava üssüne yerleşecektir. Adanın güney - batısındaki bu üs, İngiltere'nin anavatan dışında sahip bulunduğu en büyük nükleer üstür. Askerî kaynaklardan alınan bazı haberlere göre, İngilizler Limasol limanı civarındaki Akrotiri bölgesinde, nükleer denizaltılar için büyük bir üs kurmaya hazırlanmaktadırlar. Askerî tedbirlerin sıkılaştırılması ve sık sık tekrarlanan manevralar, Reykjavik'teki son NATO Bakanlar Konseyinde NATO kuvvetleriyle İngiliz askerî üsleri arasındaki bağları sıkılaştırma kararını akla getirmektedir. Öyle anlaşılmaktadır ki, NATO içinde Sovyetler Birliği'nin bu bölgedeki hareketlerini kontrol altında tutma görevi İngiltere'ye verilmiştir. Mısır'da ikmâl üslerine sahip bulunan Sovyet gemilerinin, Akdeniz'e inmeleri Kıbrıs'taki tesislere büyük önem kazandırmıştır.

Ortadoğu ve El Fetih

Bütün yıl boyunca ciddiyetini muhafaza eden Ortadoğu gerginliği, ufak tefek çatışmalardan, kısa süreli sükûnet devrelerinden geçtikten sonra yeni bir aşamaya gelmiş görünmektedir. Arap ordularının 5 Haziran savaşında imha edilen silâh ve teçhizatı tamamlanmış, kuvvet dengesi yeniden kurulmuş, belki de Araplardan yana ağır basar hale gelmiştir. Bunun yanı sıra, Filistin halkının El Fetih, Filistin Kurtuluş Teşkilâtı, Filistin Halk Kurtuluş Cephesi gibi örgütler içinde bölge şartlarına uygun gerilla mücadelesinde başarılı olmaya başlaması durumu büyük ölçüde etkileyen yeni bir unsurdur. Bu örgütler, Filistin halkı arasında olduğu kadar diğer Arap halkları arasında da itibar kazanmışlardır. Ürdün'de Kral Hüseyin'in iktidarı, İsrail'in olduğu kadar, belki de ondan daha fazla, El Fetih örgütünün tehdidi altındadır. Bu örgütün bir üyesi, Le Monde gazetesine verdiği demeçte, Ürdün ordusunu sistemli olarak parçaladıklarını ve bir halk ordusu haline getirebilmeye çalıştıklarını, Kral Hüseyin'in akıbetinin kendilerini ilgilendirmediğini, fakat mücahit olarak ona aralarında yer verebileceklerini söylemektedir.

Gerillanın baskısının yanı sıra, İsrail üzerindeki Sovyet baskısı da artmaktadır. Bu duruma karşı koyabilmek için, A.B.D. ilk tedbir olmak üzere İsrail'e 40 «Phantom» uçağı satmaya karar vermiştir. Bu arada, sözü geçen uçakları kullanacak olan İsrail pilotlarının, daha önceden aynı uçakları elde etmiş bulunan İran ordusunda eğitim görmeye başladıkları haberleri de yayılmıştır. İran hükümetinin yalanlaması tabiî olan bu haber Ortadoğu'daki emperyalist uşakları şebekesinin niteliği hakkında aydınlatıcıdır.

Şimdi ise İsrail ve A.B.D. hüküme-

ti, Sovyetler Birliği'nin baskısından kurtulmak ve Kral Hüseyin'i kurtarabilmek için, Ürdün'le barış masasına oturmanın yollarını aramaktadırlar.

Son duruma göre İsrail barış müzakerelerine hazırlanmaktadır. General Dayan gibi ilhakçılar ikna edilebilir, aksi takdirde bertaraf edilebilirlerse, bu müzakerelerin yakında başlaması ihtimali fazla görünmektedir. Bu müzakerelerde Ürdün, Kasım 1967 de alınmış olan Güvenlik Konsey'i kararlarının tatbikini istemektedir. Buna karşılık İsrail'in talebi, varlığı Arap devletlerince kabul edilmek şartıyla, sürekli bir barışın sağlanmasıdır. Bu esaslar üzerinde anlaşmaya varılması halinde, Ürdün Kralı Hüseyin Filistin davasına ihanet etmiş olacaktır. Çünkü, Güvenlik Konseyi'nin sözü geçen kararı, geçen yılki savaştan önceki duruma dönülmesini öngörmektedir.

Vietnam'da barışa doğru

Son günlerde gelen haberlere bakılırsa Paris'te aylardan beri süregelen A.B.D. - Kuzey Vietnam Demokratik Cumhuriyeti arasındaki görüşmeler, yeni bir aşamanın eşiğinde bulunmaktadır. Vietnam'daki savaş alanından Kuzey Vietnam Demokratik Cumhuriyeti ordusuna bağlı birliklerin 70.000 kişilik kısmı Kuzeye çekilmiştir. Muharebelerde göze görünür bir yavaşlama vardır. Güney Vietnam'daki kukla devletin meclisleri, Kuzeyin bombalanmasının durdurulmasına sözde razı olmaları için, ileri sürecekleri şartlar üzerinde görüşmeler yapmışlar ve bu şartları tesbit etmişlerdir. A.B.D.'nin karşı tarafa bir teklif yaptığı ve Güney Vietnam kukla hükümetini temsil eden bir heyet yanında, Millî Kurtuluş Cephesini temsilen bir heyetin de katılmasıyla Paris'te siyasî bir çözüm üzerinde görüşmelere başlanmasını istediği haberleri gelmektedir. Çok şeyi değiştirmediği bilinen seçimlerin arifesinde, A.B.D. malî sermaye oligarşisi, bir an önce Vietnam batağından sıyrılmayı istemektedir. A.B.D.'nin Vietnam'da savaşa son vererek serbest kılacağı askerî ve malî güçlerine, emperyalist düzenini devam ettirebilmek ve özellikle Ortadoğu'da şekillenen çatışmada daha büyük güçlerin ağırlığını duyurabilmek için ihtiyacı olduğu görülmektedir.

1968'DE TÜRKİYE'DEKİ GELİŞMELER

1968 yılı olaylar bakımından zengin, sınıfların sübjektif şartlar bakımından daha olgun bir noktaya eriştiği, safların keskin çizgileriyle ortaya çıkmaya başladığı bir dönem olmuştur. 1968 yılı içinde şehir ve köy emekçilerinin malı olan düşünce, millî sınıfların mücadele yoluna daha güçlü bir aydınlık getirmiş; yarım yüzyılı aşkın bilinçli sosyal mücadeleler tarihimizin yaratabildiği birikimi ifade eden sınırlı öncü kadrolar, toplumumuzun hareketini hızlandırma bakımından olumlu katkılarda bulunmuşlar; şehir ve köy emekçileri yer yer varlıklarını duyuran ve kendilerini saydıran başarılı mücadeleler vermişlerdir. Yılın başlarında Zonguldak'ta patlayan büyük işçi hareketini, yaz aylarındaki Derby işgalini, Pet-Kim'de yerli - yabancı ortaklığına karşı yürütülen grevi, Elmalı'daki toprak kavgasını, Ankara'da yersiz yurtsuzların, seçim zamanı gecekondu yapımını teşvik eden A.P.'li belediyenin gecekondu yıkımına karşı diş ve tırnaklarıyla verdikleri mücadeleyi, Kavel işgalini, Emayetaş işgalini, Finfinis işgalini bu mücadelelerin en önemlileri arasında sayabiliriz. Gazetelerin yurt haberleri sayfalarında buna benzer mücadelelerin daha nicelerine raslanmaktadır. Bu hareketlere yakından bakıldığı zaman işçi sınıfımızın, nitelik bakımından bir değişmenin eşiğinde bulunduğu görülmektedir.

Dar fakat gerçek anlamda işçi sınıfı hareketleri olan bu olayların yanıbaşında, 1968 yılı boyunca, dolaylı olarak şehir ve köy emekçilerimize mâledilebilecek, küçük burjuvazinin de radikal öncü gruplarıyla katıldığı, bütün millî sınıflarımızın ortak hedeflerine yönelmiş önemli olaylar olmuştur. İstanbul'da AISEC toplantısında bir devlet bakanı bir öğrenci grubu tarafından protesto edilmiş; Ankara'da NATO ve Anayasa mitingleri yapılmış; Mart ayı sonlarında, bazı ilerici küçük burjuva kuruluşları ile sosyalist gençlik örgütleri ve sosyalistlerin yönetimindeki diğer birkaç örgüt, Türkiye Devrimciler Güçbirliği adı altında, bir haberleşme, dayanışma ve ortak eylem düzeni meydana getirmişler, 29 Nisan'da Ankara'da emperyalizme karşı bir gösteri düzenlemişlerdir. Türkiye Devrimciler Güçbirliği hareketi, doğru sloganla ortaya çıkması, güçbirliği fikrini canlandırması, millî sınıfların güçbirliğine doğru bir adım olması bakımından önem taşımıştır. Haziran ayında öğrencilerin Türkiye çapında giriştikleri yüksek öğretimdeki boykot ve işgal hareketleri, toplumumuzun millî çıkarları ile bugünkü eğitim düzeni arasındaki çelişkiyi ortaya koyması bakımından çok yararlı olmuş; hedeflerinde, düşüncesinde ve şiarlarında yer yer tutuk kalmış olmasına rağmen, dıştan bakıldığında millî sınıflarla, onların yararına bir eğitim düzeni getirmeyen gayrımillî sınıfların sömürü düzeni arasında bir çatışma olmak niteliğini taşımıştır. Bu hareketlerin öğrencilerde siyasî ve sosyal bilinci yaratma ve geliştirme bakımından yararları da inkâr edilemez.

Yılın en önemli olaylarından biri de, hiç şüphe yok ki, Amerika'nın Altıncı Filosuna karşı İstanbul'da ve Ankara'da ilerici gençliğin giriştiği protesto hareketleridir. İktidarın sert tepkisine yol açan, kan dökülmesine ve can verilmesine sebep olan bu direniş hareketi, anti-emperyalist bilinçlenmenin ileri bir aşamasını gösterdiği gibi, bu bilinçlenmeyi, bütün Türk halkında bir adım daha öteye götürmüştür. 21 Ağustos tarihli Cumhuriyet gazetesinin, «Dışişleri ve Deniz Kuvvetleri, gemilerin 30 Ağustos'ta gelişine muhalefet etti, Altıncı Filo'nun ziyaret isteği tepkiyle karşılandı» şeklinde manşet atması, A.P. İzmir İl Başkanının bu ziyarete karşı çıkması ve «Vatandaşlar, Amerikalıların İzmir'e gelmelerini doğru bulmuyorlar, bizimle görüşen kimseler bu gelişin mânidar olduğunu söylüyorlar» demesi anlamlı olaylardır. İstanbul'daki hareketle, Cumhuriyet gazetesinin ve A.P. İl Başkanının tutumu arasındaki ilişkiyi gözden kaçırmamak gerekir. Anti-emperyalist protesto hareketleri İstanbul ve Ankara'yla sınırlı kalmamış; 30 Ağustos'ta Altıncı Filo'nun İzmir'e gelişi vesilesiyle oraya da sıçramış; hattâ Samsun ve Mersin gibi şehirlerimizden de aynı yönde sesler çıkmıştır.

Bu olaylar serisi içinde, Ankara'da toplanan Devrimci Eğitim Şûrası'nı da görüyoruz. Esas itibariyle Devrimci Eğitim Şûrası, cefakâr öğretmenlerimizin gayrımillî sınıflar iktidarına hizmet eden bir kadro olmadıklarını göstermek, fikren cihazlanmak ihtiyacından doğmuştur. Bu şûrada «eğitimde devrim» şiarı yerine «devrim için eğitim» şiarının geçmesi, emekçi sınıfların malı olan düşünce ile küçük burjuvazinin devrimci kadrosu arasında meydana gelmiş olan kaynaşmanın bir işaretidir. Nihayet daha yakın günlerde öğrenci boykotları yeniden alevlenmiş bulunmaktadır. Yaz aylarında üniversitedeki boykot ve işgalleri yönettikleri iddiasıyla, bir kısım öğrencinin hâkim önüne çıkarılmasına başlanmıştır. Kasım ayı içinde bu mahkemeler sürüp gidecektir. Gençlikte tabiî olan dayanışma duygusu, gelecek günlerin gençlik hareketleri bakı-

tının yeni olaylara gebe bulunduğunu düşündürmektedir.

Bu olaylara bakılırsa hemen hepsindeki temel niteliğin bütün millî sınıfların ortak hedeflerine yönelmiş bulunmaları olduğu görülür. Bunların bir başka niteliği de, küçük burjuva grupların sosyalist devrimcilerle kaynaşarak birlikte yürüttükleri hareketler olmalarıdır.

Sanayiciler arasında da kıpırdanmalar başgöstermektedir. Eg.'deki sanayiciler, ithalât yetersizliğinden, ham madde, yedek parça, teçhizat noksanı dolayısıyla faaliyetlerini son altı aydan beri kısmak zorunda kaldıklarını, hattâ bazı büyük fabrikaların faaliyetlerini tamamen tatil ettiklerini belirtmekte, ithalâtçı tüccara döviz yetersizliğine rağmen derhal tahsis çıkarılmasına karşılık, sanayicilere uzun zamandan beri bu imkânların kapalı tutulmasından şikâyet etmektedirler.

1968 yılının içinde bulunduğumuz günlerinde durum şöyle görünmektedir: Öğrenciler boykot ve işgaller yapmakta, anti-emperyalist protesto hareketleri hızla yayılmakta, işçiler fabrikaları işgal etmekte, köylü toprak kavgası vermekte, gecekondu halkı yıkım ekipleriyle mücadeleye tutuşmakta, pamuk üreticileri 2.000 traktörle İzmir'e yürümekte, öğretmenler bağlı bulundukları Bakanlığı bir yana atarak bağımsız şûra halinde toplanmakta, O.D.T.Ü'nin açılış töreninde, milliyetçi-reformcu öğrenci derneği, işbirlikçi iktidarın Meclis ve Senato Başkanını, anti-emperyalist mücadelede şehit düşen devrimcilerin hâtırası önünde saygı duruşuna kaldırabilmekte, küçük burjuvazinin siyasî hareketi olan C.H.P. içindeki bazı kimseler, büyük günlük gazetelerde bu örgütün tarihî liderine, hem NATO içinde bulunmanın hem de çıkacak bir çatışmanın dışında kalmanın nasıl mümkün olabileceğini sorabilmekte; bu örgütün ikinci adamı, Karadeniz bakır tesislerinin kredi müzakerelerindeki tutumuyla A.İ.D.'nin iç işlerimize müdahale etmiş olduğunu, barış gönüllülerinin C.I.A. ile ilişkileri bulunduğunu Türk köylüsüne anlatmakta; faizcilikten ve tefecilikten yakınmakta; toprak reformundan söz etmektedir. Türkiye'de millî sınıfların bağımsız ve demokratik bir toplumu arayan nabzı alttan alta kuvvetle vurmakta ve kendini duyurmaktadır. Bu durumda ençok eksikliği duyulan, emperyalizme karşı mücadelede geniş yığınlar hedef gösterebilecek, bu hedeflere giden yolu açacak, bir örgütlenme düzeyi ve yetişkin öncü kadrolardır.

C.H.P. Kurultayı

Yukarda çizdiğimiz genel tablo içinde, Ekim ayındaki önemli olaylarından biri hiç şüphesiz C.H.P. Kurultayı'dır. 18 Ekim 1968 günü Ankara'da toplanan XIX. C.H.P. Kurultay'ı toplumumuzu yansıtması, toplumumuzda önemli yeri olan bir kesimin bir göstergesi olması, Türk toplumunu doğru bir şekilde kavramak için dikkatle izlenmesi ve tahlil edilmesi gereken bir olgu teşkil etmesi bakımından dikkatleri üzerine çekmiştir.

Her siyasî örgüt bir veya birkaç sınıfın siyasî plândaki ifadesini meydana getirir. Bir siyasî örgütün durumuna, hareketine bakarak, menfaatlarını temsil ettiği, hedeflerini savunduğu sınıfın ya da sınıfların istidatları ve nitelikleri hakkında fikir sahibi olunabilir; toplumdaki diğer sınıflara karşı tutumunun ne olduğu sorusuna cevap verilebilir.

Sosyalistler için diğer sınıfların niteliklerinin doğru bir şekilde bilinmesi eylemin doğru yörüngeye oturtulabilmesinin ilk şartıdır. Marksizmi tanıtan bir yazısında Lenin, bir toplumdaki bütün sınıflar doğru bir şekilde tanınmadıkça o toplumun tanınamıyacağını, diğer sınıfları temel nitelikleriyle tanımayan bir sınıfın kendisini de tanıyamıyacağını söy-

lemektedir. Bu bakımdan C.H.P.'nin XIX. Kurultay'ı sosyalistlere çok değerli malzemeler kazandırmıştır.

C.H.P.'deki gelişmeler karşısında bu partiyi sosyalizm yolunda görmek ve hattâ ona bu adı vermek gayretleri ne kadar yanlışsa, C.H.P.'nin her geçen gün reformcu-demokratik çizgide daha tutarlı bir düşünce ve yapıya ulaştığını görmezlikten gelmek de o derece gerçeklerle bağdaşmaz.

C.H.P., zaman ilerledikçe daha berrak bir şekilde, küçük burjuvazinin reformculuğunu ve diğer millî sınıflarla ittifak ihtiyacını temsil etmektedir. Emperyalizmin egemen olduğu Türkiye'de şartlar, küçük burjuva bürokrasisini Kemalist kökenine dönmeye, işbirlikçi iktidara karşı, emekçi yığınlarıyla ittifaka zorlamaktadır. Bütün örgütlenmeler gibi, C.H.P. de dayandığı sınıflardaki gelişmelere tâbidir. Küçük burjuvazinin demokratik reformcu önderleri, kendi sınıflarının kurtuluşunun, bütün millî sınıfların kurtuluşuyla beraber olacağını her geçen gün daha fazla anlamaktadırlar. Bunu daha önce kavramış olan bir kısım küçük burjuva önderlerinin; daha da ileri giderek sosyalizm şiarıyla ortaya çıktıkları bilinmektedir. Bu defa Ecevit ve C.H.P.'nin oluşum halindeki genç liderlik kadrosu, bütün millî sınıfların, içinde bulunduğumuz aşamada ortak kadere sahip olduğunu farkeden bir tutumu benimseme yolunda gözükmektedirler. Emperyalizmle hiçbir menfaat bağı kurmamış ve belirli ölçülerde aktif olarak anti-emperyalist hareketlere katılmış olan C.H.P.'li gençler, bu konuda daha açık bir tavır takınmışlar, «anti-emperyalist, anti-feodal» bir mücadele yürüttüklerini C.H.P. gençlik kurultayında ve büyük kurultayda kamuoyuna açıkça ilân etmişlerdir. İnönü'nün anti-emperyalist gösterilere katılmamalarını öğütlemesinden hemen sonra yapılan bu açıklama anlamlıdır ve gençlerin İnönü'ye cevabı havasını taşımaktadır. Son C.H.P. Kurultay'ı Ecevit'in önderliğindeki «ortanın solu» anlayışına açıklık getirmiş ve bu anlayışın, İnönü'nün gittikçe gerileyen itirazlarına rağmen C.H.P.'ye kesinlikle hâkim olduğunu göstermiştir.

Reformcu küçük burjuvazi, «devlet ve servet sultasına» karşı olduğunu açıklamaktadır. Servetin, yani sermayenin despotluğuyla, başka bir deyişle bugünkü işbirlikçi düzenle, menfaatı çelişen küçük burjuvazi, kendine has bir ideolojisi ve tutarlı bir programı olmadığı için, emekçi sınıfların iktidarı düşüncesi karşısında da tedirginlik duymakta, sosyalizmi devlet despotluğu olarak tarif ederek ona da karşı olduğunu belirtmektedir. Sosyalist olduğunu iddia eden bazı aydınların da paylaştığı bu görüş, küçük burjuvazinin karakter ve tutumunu yansıtması bakımından ilginçtir. Hem emperyalizmin baskılarından ve Türkiye'deki işbirlikçi düzenden şikâyeti olan, hem de emekçi sınıfların siyasî güçlenmesi karşısında tedirgin olan, küçük burjuva reformcu hareketi, siyasî örgütü olan C.H.P.'ye, millî sınıfların menfaatlerini daha tutarlı bir şekilde benimsetebildiği ölçüde, başarılı olacaktır. Bu noktada, özellikle NATO ile millî menfaatler arasındaki çelişmeyi açıkça kabul ettiğini belirtmemesi, C.H.P. değerlendirilirken dikkatle üzerinde durulması gerekli bir noktadır. Ecevit'in Kurultay konuşmaları, anti-feodal tutumunu, demokratik reformcu karakterini belirtmesi bakımından daha açık ve tutarlı gözükmüş, emperyalizm konusunda ise bulanık kalmıştır. Ortanın solu, demokratik reformcu programını emperyalizmin egemenliğine son vermeden nasıl gerçekleştirecektir, feodal unsurları nasıl tasfiye edecektir? Hareketin önderleri, bu konuda düşünmek ve daha tutarlı izahlara ulaşmak zorundadır.

VAHAP ERDOĞDU

Çekoslovakya'da Sosyalizm ve Karşı Devrim

Çekoslovakya'daki olayları yalnız başına tahlil etmeye imkân yoktur. Son onbeş yılda, sosyalist kamptaki gelişmelere kaba çizgileriyle göz atmak, Çekoslovakya problemini kavramamıza yardım edecektir.

1960 yılında Moskova'da yapılan 81 partinin katıldığı tarihî konferans, çağımız sosyalist ve devrimci hareketlerinin önemli bir düğüm noktası olmuştu. Bu konferansta savaş, barış, barış içinde birarada yaşama, millî kurtuluş hareketleri, dünyadaki sosyalist gelişmenin stratejisi ve sosyalizme geçişin çeşitli biçimleri tartışılıp konuşulmuştu.

1957 yılında 64 partinin katılmasıyla yapılan konferansta yayınlanan bildiride, genel muhtevasıyla, kapitalizmden sosyalizme geçiş, kapitalizmin çöküşü ve sosyalizmin kuruluşu ön plânda tutulurken, 1960 bildirisinde, emperyalizme karşı mücadele eden güçler ve bu güçlerin sosyalizme geçişi birinci plâna alınmıştı. Yine bu konferansta, ilk kez iki ayrı görüş, Pekin ve Moskova görüşü, uluslararası önemde bir ayrılık ve belirginlik kazanmış, daha sonraki yıllarda, dünya devrim hareketinde dostça olmaktan çıkarak iki ayrı kampı temsil eden temel ideolojik görüşler halini almıştır.

İki büyük komünist ülke arasında esas gerginlik ve anlaşmazlık konularından biri, bir Lenin tezi olan, kapitalist dünya ile «barış içinde birarada yaşama» tezinin değişik şekilde yorumlanması ve uygulanmasıdır. Çinliler, emperyalist dünya ile sosyalist dünya arasındaki çelişmenin çağımızın ana çelişmelerinden sadece biri olduğunu, ve «barış içinde birarada yaşama» politikasının ancak, çağımızın diğer ana çelişmeleri karşısında izlenecek doğru politika içinde ve ona bağlı olarak izlenmesi gerektiğini ileri sürerek, Sovyetleri, bütün politikalarını emperyalistlerle barış içinde birarada yaşamaya indirgemekle ve emperyalistlere teslim olmakla suçlamaktadırlar. Geri kalmış ülkelerle emperyalizm arasındaki çelişmeden doğan millî kurtuluş savaşlarını köstekemek, kapitalist ülkelerdeki proletarya ile burjuvazi arasındaki çelişmeden doğan proletaryanın sosyalist sınıf mücadelesini kösteklemek ve kapitalist tekeller arasındaki çelişmelerden doğan gerginlik ve çatışmaları uzlaştırıcı yönde bir politika gütmek, Çinlilerin Sovyetlere yönelttiği başlıca suçlamalardır. Çinlilere göre, «barış içinde birarada yaşama» politikası, bir Lenin tezi olarak, ancak geri kalmış ülkelerin millî kurtuluş savaşlarını, proletaryanın burjuvaziye karşı sınıf mücadelesini dünya ölçüsünde desteklemekle izlenecek olan bir politikadır ve ancak bu şartla uygulanabilir.

Emperyalizmin nükleer gücünü sebep göstererek, «barış içinde beraber yaşama» tezini savunan Sovyetlerin tersine, Çin Halk Cumhuriyeti emperyalizmin «kâğıttan kaplan» olduğu görüşünü ileri sürerek, emperyalizmin varlığının gere-

ği, azgın savaşçı politikasına aynı şiddetle karşı konulmasını, emperyalizmin yok edilmeden «barış içinde birarada yaşama» şiarının mümkün olamıyacağını savunmuştu. Giderek bu çatışma, Pekin'in, Sovyetleri, anti-emperyalist mücadeleyi fiilen desteklememekle, Marksist-Leninist ideolojinin öngördüğü enternasyonalizmden uzaklaşarak «revizyonist» olmakla ve «emperyalizmin işbirlikçisi» durumuna gelmekle, Moskova'nın ise Pekin'i «savaş kışkırtıcılığı yapmak ve doğmatik, şovenist olmakla» suçlamasına kadar vardırıldı (1).

Ekim 1917 ihtilâliyle dünya sahnesinde kendini gösteren ilk sosyalist devlet Sovyetler Birliği, bir yandan sosyalizmi kurma çabasına girerken, öte yandan emperyalizmin yıkıcı kampanyasına karşı durmak zorunda idi. Bu şartlar altında, tek sosyalist devlet olma durumunun verdiği sorumlulukla, dünyadaki sosyalist ve anti-emperyalist hareketleri desteklerken, öteki ülkelerdeki sosyalist hareketlerin de kayıtsız şartsız desteğini sağlamıştı. Sosyalist cephedeki bu bütünlük, dünyayı saran nazi tehlikesi karşısında en yüksek noktasına ulaştı. Nazi imparatorluğunun omurgasını çatırdatan da yine Sovyetler Birliği oldu. Savaş içinde, Sovyetler Birliği 20 milyon evlâdını vermiş, ekonomik durumu 25 yıl öncesine gerilemişti. Savaş sonunda önemli bir sosyalist devletler topluluğu çıkmıştı ortaya. Artık Sovyetler Birliği dünya sosyalizmini temsil eden tek devlet değildi. Dünya güçler dengesindeki değişmeler, emperyalist dünya sistemine karşı birliğin önemini azaltmış, sarsılan ekonominin güçlendirilmesi, sosyalist kalkınma ve sosyalist düzenin kurulmasında birlik ve dayanışma ön plana geçmişti.

Öte yandan, İkinci Dünya Savaşından, en kazançlı devlet olarak çıkan Amerika, savaş kışkırtıcılığında da baş rolü oynuyordu. Sosyalist dünyadaki birliği bozmak, kendi nüfuzunu bu bölgelere yaymak üzere yeni planlar hazırlamıştı. Nitekim bu çabalarının ilk mükâfatını da Tito Yugoslavyasını, sosyalist bloktan ayırmakla gördü. Tito, Amerika'dan aldığı yardımın karşılığını sosyalist blok içinde çözülmeler yaratma çabaları ile kat kat ödüyordu. Çok sonraları, Tito'nun bu başarısı, 24 Şubat 1964 yılında Dean Rusk tarafından şöyle övülüyordu:

> Yugoslavya 1948 yılında Stalin'in merkezî kontrolüne karşı çıkınca, bu ülkeye askerî ve ekonomik yardım yapmıştık. Yugoslavya, yalnız Stalin'e karşı gelmekle kalmadı, aynı zamanda, Yunanistan'daki gerillaları desteklemeyi de durdurdu.* Ve Trieste konusunda İtalyanlarla anlaşarak, Batı ile politik ve kültürel bağlarını kuvvetlendirdi. Biz, Yugoslavya'nın, Venezüela'ya silâh taşımasını, Güney Vietnam ve Laos'taki komünist olmayan kuvvetlere karşı yıkıcı tutum almamasını da bir o kadar önemli sayıyoruz. (2)

---

(1) Bu konuda geniş bilgi, Bilim ve Sosyalizm Yayınları arasında çıkan ve iki büyük komünist partisinin birbirine yazdıkları sert mektupları tam metin olarak içine alan «Pekin-Moskova Çatışması» adlı kitapta vardır.

(2) Amerika'nın Dış İlişkileri Dökümanları.

(*) Yunanistan'daki gerilla hareketine en büyük darbeyi, Tito, sınırı kapatmak, Yugoslavya'da üslenen büyük gerilla güçlerini dışarı salıvermemekle vurmuştu.

Sosyalist bloktaki asıl çözülme Stalin'in ölümünden sonra «de-stalinizasyon» hareketiyle başlar. Başlangıç olarak 1957 yılı alınmalıdır. Aslında Kruçev, 1953'ten beri partinin birinci sekreteridir. Aradaki yıllar parti içi çekişmeler ve Kruçev'in güç kazanması dönemidir. Kruçev, iktidarı önceleri Malenkov'la birlikte paylaşıyordu. Malenkov, Kruçev'e kıyasla daha da aşırı reformlar öngörüyordu. Ancak Malenkov, yaptığı iktisadî hataları kabul ederek, 1955 yılında istifa etti. Bu kez Bakanlar Kurulu Başkanlığına Bulganin getirildi. Kruçev «de-stalinizasyon» ilkesini genişlettikçe, Bulganin'le de anlaşamadı. Prezidyum içinde Kruçev'e karşı Malenkov, Molotov ve Kaganoviç muhalefet ediyordu. Bu muhalefet, Macar olaylarından sonra daha da şiddetlendi. Kruşçev azınlıkta olmasına rağmen, 22-29 Haziran 1957 tarihinde Parti Merkez Komitesini acele toplantıya çağırarak, Molotov, Malenkov, Kaganoviç üçlüsünü, «anti-parti» tutumlarından dolayı, Merkez Komitesinden ihraç ettirdi. Kruşçev'in bu tutumuna karşı ordu içinde de muhalefet vardı. Kruşçev, ordu ile parti arasındaki bu ihtilâfı, 1957 Ekiminde Savunma Bakanı ve eski Genel Kurmay Başkanı Mareşal Zukof'u da bertaraf ederek giderdi. Arkasından 1958 Nisanında, Mareşal Bulganin'in de Başkanlıktan affını sağladı. Böylelikle Kruşçev, parti içindeki muhalefet pürüzünü deidererek, hem Merkez Komitesi Birinci Sekreteri, hem de Bakanlar Konseyi Başkanı oldu. Ekim 1964 yılındaki istifasına kadar Kruşçev Sovyetler Birliği'nin iç ve dış politikasındaki köklü değişmelerin temelini kurdu.

Kruşçev, politikasına, 1957 yılında, iktisadî planda değişiklikle girdi. Bu plana göre, iktisadî gelişmenin politik niteliği bir yana itilmişti. Bu değişikliği Kruşçev şöyle formüle etmişti : **Kapitalizmi iktisadî alanda yenmek, sosyal iktisadı gerçekleştirmek ve fert ihtiyaçlarını en süratli bir şekilde karşılamakla dünyada sosyalizmin yayılmasını sağlamak, sosyalist düzenin kapitalist düzenden üstün olduğunu ispatlamak.** Stalin dönemindeki yoğun endüstriyel gelişim, tarımı geriye itmişti. Tarımın geliştirilmesi amacıyla yeni girişimlere gidildi. Bu alanda önce tarımın kollektivizasyonunun ve sosyalizasyonunun köylere ulaşmasında önemli payı olan makine ve traktör istasyonları 1958 yılında ortadan kaldırıldı. Bu istasyonlar, kolhozların makina ihtiyaçlarını sağlıyor ve kolhoz sistemini geniş ölçüde destekliyorlardı. İstasyonların kalkmasıyla, kolhozlar kendi ihtiyaçlarını, özel ve öteki kooperatif tarım işletmeleri gibi kendileri sağlıyacaklardı. Tabiatıyla bu hareket kolhozların imtiyazlı durumunu sıfıra indirdi.

Bir diğer kanun da 1958 Aralığında gerçekleştirilen eğitim reformu idi. Görünüşte kafa ve kol işçileri arasındaki çelişmeyi kaldırmak ve mütecanis bir toplum yaratmak amacı güdülüyordu. Aslında amacı, tarım alanında gerekli olan teknik eleman ve uzmanları yetiştirmek, tarım teknolojisi ve bilimini geliştirmekti. Böylece Amerika'ya ulaşmak ve kısa zamanda onu geçmekti.

Sovyetler, 1960'tan itibaren artık «komünist topluma» geçiş yoluna girdiklerini ileri sürüyorlardı. Ama, aslında bu reformlar tüketim artışını ve pazar için üretim artışını ifade etmekten öteye gidemiyordu. Bu dönemde sosyalizm - kapitalizm çelişmesinin karşılıklı hayat seviyesi rekabetinden ibaret olduğu resmî ağızlardan açıkça ifade edildi. 1961 yılındaki 22. Kongre ile tescil edilen Krüşçev politikası dünyaya ilân edildi.

1961 - 1970 yılları arasındaki ilk on yıllık dönemde Birleşik Amerika'nın hayat seviyesi aşılacak, birçok mallar parasız olacak ve fabrikalarda yemekler verilecekti. Komünizmin maddî ve ekonomik şartları böylelikle hazırlanmış olacaktı.

Tüketim ekonomisinin ön plâna geçtiği bu program, kabul edildikten bir yıl sonra, Sovyet iktisadî görüşünde büyük çözülmeler görüldü. İktisatçı Evsei Liberman'ın, 9 Eylül 1965 de Pravda'da savunduğu «pazar ekonomisi» tezi sert ve etkili bir karşılık gördü. Ne var ki 1964 yılında toplanmış bulunan İktisat Kongresinde bu konuda artık önüne geçilmez kararlar alınmış, uygulanmasına başlanmıştı bile. Tüketim mallarının üretimine önem verilmesi ve bu malların kalitelerinin düzeltilmesi çabası, ekonominin bütün yönlerini zorluyor ve yeni tedbirlere gidiliyordu.

Kruşçev'in ekonomik planda giriştiği değişmeler, ideolojik planda da kendini gösterdi. Kuruçev artık proleter diktatörlüğünün son bulduğunu, Sovyet Devletinin bir halk devletine partinin de halkın partisine dönüştüğünü ilân ediyordu.

Şöyle diyordu :

> Bizde ilk kez, bir tek sınıfın diktası olmayıp, bütün toplumun, bütün halkın aracı olan bir devlet ortaya çıkmış bulunuyor.

Oysa Lenin tarafından formüle edilen ve o güne kadar yürürlükte olan tez açısından sınıf çelişmelerinin varolduğu bir toplumda tüm halkın devletinden sözedilemezdi; ve, bu Marksist - Leninist devlet görüşüne taban tabana aykırıydı.

Kruşçev böyle bir toplumu şöyle gerçekleştireceğini öneriyordu :

— İlk olarak her işçinin maddî ve kültürel hayat şartlarını düzeltmek.

— İkinci olarak, halk temsil şekillerini ve Sovyet seçim sisteminin demokratik ilkelerini mükemmelleştirmek.

— Üçüncü, komünizm ve Sovyet devleti kanun tasarıları hakkında bütün halkı müzakere ve tartışmaya alıştırmak.

— Dördüncüsü, halkın iktidar organları ve idare üzerindeki kontrolünü artırmak.

— Beşincisi, idarî organların teşekkülünü sistematik olarak yenilemek, sorumluluk ilkesini gittikçe artan bir biçimde yaygınlaştırmak ve idarî kademelerde bulunanların hesap verme durumunda oldukları ilkesini devletin bütün kademelerinde uygulamak.

Kruşçev partiyi de «ekonomizme» itmişti. Partî yetkilileri üretim üzerine söz sahibi oldular. Bizzat kendisi 1963 yılında büyük bir yolculuğa çıkarak, tarım üretimini kontrol etti. Gittiği yerde uzmanlarla çatışıyordu. Uzmanları parti içine doldurdu. Merkez komitesine gittikçe artan bir uzmanlar kadrosu yerleşti. Bunların içinde partili olmayanlar bile vardı. Kruşçev partisiz birçok kimsenin parti ile yan yana yürüdüğünü savunuyordu.

1962 yılında, üretim ilkesi temel alınarak, parti, yukardan aşağı yeniden örgütlendi. Eski partililer partiden uzaklaştırılıp, yerlerine uzmanlar, teknisyenler dolduruldu. Parti içinde kaynaşma hızlanmış, huzursuzluklar, çekişmeler büyümüştü. Kruşçev, her fırsatta Stalin'e çatarak, şahsî prestijini güçlendirmek istiyor, parti ve devlet yönetimine Stalin döneminde itibardan düşmüşleri getirerek kendi yerini sağlamlaştırmaya gayret ediyordu. Ama parti içi çekişmeler, Kruşçev'i de aşmaktaydı. Nihayet 16 Ekim 1964 tarihli Pravda Kruşçev'in sağlık nedeniyle görevlerinden istifa ettiğini haber verdi. Yerine, Merkez Komitesi L. I. Brejnev'i Birinci Sekreterliğe, A. N. Kossigin'i de Bakanlar Kurulu Başkanlığına seçti. Ancak bu gelenler de Kruşçev'den pek farklı bir politika izlemediler. Sadece Kruşçev'in izlediği yoldan biraz daha gösterişsiz yürüyorlardı.

1965 yılında iktisadî teşkilâtın yeni baştan merkezîleştirilmesi, eskiye dönüş olarak yorumlandıysa da, aslında yapılan, Liberman tezinin uygulanmasından başka bir şey değildi. Yeni yöneticiler «Komünizme ulaşmak, Amerika'yı geçmek» sloganlarını bırakmış gözüküyorlardı. Kruşçev'in eleştirilmesi, kişisel tutumundan dolayı olmuştu. Yoksa bu kadro da, tutumuyla partiyi sadece, ideolojik ve politik bir kurum olarak alıyor, Sovyetler ve icra heyetlerini uygulayıcı ve devlet yöneticisi durumunda görmekte devam ediyordu.

Partinin, bu tutumu benimsemesiyle, bilim ve sanat alanında da yeni görüşler geldi. Bilim ve sanat adamlarının da politikadan uzak, daha bağımsız daha liberal bir ortam isteme eğilimi başlamıştı. Bunun anlamı, Batı ile daha rahat ve daha geniş ilişkilerin kurulması Batı kültür ve sanatının sınırsız olarak içeriye aktarılmasıdır. Bu tutum zamanla öylesine gelişmişti ki, rejim aleyhine birtakım kıpırdanışları frenlemek gereği duyulmuştu.

Parti bünyesindeki değişiklikler, partiyi işçi sınıfının önderi olmaktan uzaklaştırmış, yığın partisi haline getirmiş ve parti içinde zamanla teknokrat ve bürokratlar hâkim duruma geçmişti. Partinin 20. Kongrede Merkez Komitesi üye sayısı 133 iken, 23. Kongrede bu rakam 196 ya çıkmıştı. 1962 yılında değiştirilen yeni tüzüğe göre, partiye üye olmak için, işçi olma zorunluluğu kaldırılarak, 18 yaşını bitiren her vatandaşa üye olma hakkı tanındı. Bu yüzden partinin üye sayısı hızla artmıştır. Bir örnek olmak üzere 22. ve 23. Kongreler arasında yeniden üyeliğe kabul edilenlerin sayısının 3.390.000 olduğunu söylemek yeter. Parti içinde diplomalıların sayısı da her yıl artmaktadır. Eğitimin giderek ihtisaslaşması, ideolojik eğitime önem verilmemesi, partinin gelişimini ve tutumunu ters yönde etkileyen önemli faktörler olmuştur. Sovyet Komünist Partisinde bürokrat ve teknokratların sayısının hızla arttığını istatistikler göstermektedir.

Sovyetler'deki bu değişiklikler dısarda da etkisini göstermiş, öteki sosyalist ülkeler içinde de büyük kaynasmalar başlamıstı. Özellikle Çin Halk Cumhuriyeti bu değişiklikler karşısında şiddetle durmuş, yeni Sovvet politikasını insafsızca eleştirmiştir. Bu eleştiriye göre, Macaristan, Polonya, Romanya ve daha sonra Çekoslovakya'daki olaylarda bu yeni Sovyet politikasının payı çok büyüktür. (3)

(3) Pierre Legall, La Documentation Français.

ÇEKOSLOVAKYA'DA SOSYALİZMİN GELİŞMESİ

Çekoslovakya Avrupa'da endüstrileşme hareketlerinin ilk başladığı bölgelerden biridir. 19. Yüzyılda Bohemya ve Moravia'da gelişen yoğun endüstrinin meydana getirdiği işçi sınıfı, bu bölgedeki ilerici hareketlerin itici gücü olmuştu. İşçi sınıfının bağımsızlık yolundaki mücadelesi, Çek burjuvazisini de bu yönde geliştirdi. 1918'de Avusturya - Macaristan İmparatorluğu'nun yıkılması üzerine Thomas Garrigus Masaryk önderliğinde Çekoslovak Cumhuriyeti kuruldu. Orta Avrupa'da kurulan ilk parlemanter demokrasi ülkesi Çekoslovakya oldu. Cumhuriyetin kurulmasından üç yıl sonra, 1921 yılında, Çekoslovak Komünist Partisi de kurulmuştu. Kuruluş bildirisi ile Parti, Sovyetler Birliği Komünist Partisi ve Komünist Enternasyonalden büyük destek gördü. Parti kurulunca, Çek işçisi geniş oranda parti saflarına katıldı. Ve kısa zamanda Çekoslovakya'nın en büyük partisi haline geldi. 1925 yılındaki seçimlerde 41 sandalye alarak, Tarım Partisinden 5 eksik sandalya ile ikinci parti durumuna yükseldi. Bu seçimlerde Sosyal Demokratlar 29 sandalya alabilmişlerdi. 1929 - 30 buhranıyla parti hızla gelişerek 1935 de oyların % 10,3 ünü aldı. Bu dönemde Çek Komünist Partisi Sovyetler Birliği dışındaki en güçlü partiydi.

1924 yılında, parti içinde parlamento üyesi Bubnik'in geliştirdiği sağ kanat, partiyi Sosyal Demokrat Parti niteliğine büründürmek için bir hayli uğraştı. Ancak partinin 1924 yılındaki İkinci Kongresinde bu kanat temizlenerek D. Manuilsky grubu başarı kazandı. 1925 - 1928 yılında parti ikinci bir buhran geçirdi. Bolen ve Jilek'in yönettiği sağ kanat oportünizmi, Klement Gottwald ve Komintern'in yardımıyla bertaraf edilerek, 1929 yılında Gottwald parti birinci sekreterliğine getirildi. 1933 yılında J. Guttman yeni bir sağ grupla parti yöneticilerine karşı çıktı. Guttman ve grubu da partiden atıldı, parti geliştikçe, Sosyal Demokratlar, partiye karşı öteki burjuva partileriyle birleşerek ortak bir cephe kurdular. Gottwald 1933 yılında «Biz sosyalist partilere, açlık, faşizm ve savaşa karşı mücadelede müşterek bir işbirliği teklif ediyoruz» diyerek, Çekoslovak ve Sudet Alman Sosyal Demokratlarıyla Çekoslovak Sosyalist partilerine çağrıda bulundu. Nazi tehlikesi büyüdükçe Gottwald bu çağrıyı «Cumhuriyet, ancak halk cephesinin kurulmasıyla korunabilir» sloganıyla tekrar etti. Komünistler, bu amaçla 1935 yılı seçimlerinde reisicumhur adayı olarak liberal Eduard Beneş'i desteklemişlerdi. 1937 yılında Masaryk ölünce Beneş, komünistlerin desteğiyle Cumhurbaşkanı seçildi. Bu sıralarda Batılılar Hitler'le Çekoslovakya konusunda pazarlığa girmişlerdi. 1937 yılında Çekoslovakya Hitler'e batılılar tarafından satılınca, Nazilere karşı çıkan yalnız Komünist Partisi oldu. Bu satışta Batılıların hesabı, Hitler'i Doğuya, Sovyetlerin üstüne sürerek, Sovyet Devletinin ortadan kalkmasını sağlamak, bu arada zaman kazanarak yıpranan Hitler'i ezebilmek; Hitler'in hesabı ise, Bismark tarafından ortaya atılan «Bohemya ve Marovia'ya sahip olan, Avrupa'nın anahtarını eline almıştır» ilkesini izleyerek, Nazi İmparatorluğu'nun Avrupa'ya yayılmasını sağlamaktı. Tarih batılıların da, Hitler'in de hesabını yanlış çıkardı. Hitler 1939 yılında Prag'a girdi. Arkasından Fransa dahil birçok Avrupa ülkelerine karşı saldırıya geçti. Ve batılılar yıkılmasını düşündükleri Sovyetlerle anti - faşist cepheyi kurdular.

Hitler, Mart 1939 yılında Çekoslovakya'yı işgal edince Beneş Londra'ya kaçmış ve sürgünde bir hükümet kurmuştu. Komünistler ise Nazi işgaline karşı vatanın savunması için şiddetli bir direnme gösteriyordu. Gestapo birçok komünist lideri yakalayıp toplama kamplarına gönderdi. Antonin Zapotocky'de bunların arasındaydı. Gottwald, Slanky, Sverma ve Kopecky ise Moskova'ya giderek orada partinin faaliyetlerini yürüttüler.

1941 yılında Çekoslovak Millî Mukavemet Cephesi ile Çekoslovak Komünist Partisi «bağımsızlık için mücadelede, kardeşçe bir ortak cephe» kurdular. Bu sırada komünistlerin bir kısmı bir darbe ile iktidarı ele geçirmekten yana idiler. Gottwald buna karşı çıktı.

Londra'daki Beneş sürgün hükümeti batılılardan umudunu tamamen kesmişti. Beneş 1943 yılında Moskova'ya gelerek Çekoslovak Komünist Partisi liderleriyle anlaştı. 1945 yılında Çek ve Slovak Millî Cephe iktidarı kuruldu. Kurulan kabinede 25 üyeliğin sekizini komünistler almıştı. Gottwald Başbakan Yardımcısı, bir yıl sonra da Başbakan oldu. Oysa Komünist Partisi oyların % 38'ini alan en büyük parti idi. Beneş'in partisi oyların % 26'sını almıştı. Bu sıralarda yeni bir Amerikan planı hazırlanmıştı. Bu plan Türkiye'nin de iyi bildiği Marshall planıydı. Çekoslovakya'nın da bu plan içine alınmasında A.B.D. özel bir gayret gösteriyordu. A.B.D., Çekoslovak hükümetinin komünist olmayan kanadı ile el altından ilişki kurmuştu. Geniş dolar yardımı vaadi ile Cumhurbaşkanı Beneş ve Dışişleri Bakanı Masaryk, Marshall planı içine girmek üzere Komünist Partisinden gizli olarak A.B.D. ile temaslar yapmışlardı. Nihayet Temmuz 1947'de Stalin'in de karşı çıkmasıyla Amerikan planı bozuldu. Ne var ki Beneş ve Masaryk direniyordu. Masaryk'in A.B.D. ile gizli temasları olduğu haberi geniş yankılar yaptı. Bütün hücumlar Masaryk'e yönelmişti. Masaryk intihar etti. Artık Çekoslovakya'da «Millî Cephe» tarihî misyonunu doldurmuş, komünist olmayan kanat ısrarla Batıyla yeni ilişkiler kurulmasında direnirken, komünist kanat kesinlikle buna karşı çıkmıştı. Uzlaşmazlık, Şubat 1948 tarihinde komünistlerin iktidarı yalnız başlarına almalarıyla çözüldü. Çekoslovakya'da işçi sınıfı diktatörlüğü böylelikle kurulmuş oldu. Beneş 1948 Haziranından emekliliğine kadar Reisicumhur olarak kaldı. İşçi sınıfı iktidarı kurulmasında zorluk çekilmedi. Ağır endüstrinin büyük bir kesimi daha önceden millileştirilmişti. İşçi sınıfı iyi örgütlenmiş ve oldukça bilinçlenmiş bir sınıf halinde idi. Partinin 2,5 milyona yakın üyesi vardı. Ancak bu üyelerin içinde işçi olmayanlar ağırlık taşıyordu. Çekoslovak yetişkin halkının her üç kişiden biri partili olmuştu. Eski sosyal demokratlar da partiye dolmuştu. Bu işçi sınıfı iktidarının geleceğine en büyük zararı dokunacak bir tutumdu. Nitekim Parti Genel Sekreteri Rudolf Slansky, 1948 yılında bunun büyük bir hata olduğunu söylemişti. Parti içine doluşmanın tehlikesini gören Merkez Komitesi Ağustos 1948 tarihinde yeni bir kararla 107.133 üyeyi partiden ayırdı. Parti içindeki temizlik halen bitmemişti. İlerdeki bütün karşı hareketler parti içindeki bu unsurlardan gelecekti. Parti 1950 yılında ikinci bir kararla üyelerini yeniden gözden geçirmek gereğini duydu. Çekoslovak Komünist Partisi üyesi genel nüfusun % 12'sini meydana getiriyordu. Sovyetler'de bu oran % 4'tü ve hiç bir Komünist Partisi bu derece yüksek bir oranda üye kaydetmemişti. Bu durum Çekoslovak Komünist Partisi'nin en büyük problemi oldu. Sık sık yeniden elemeler ol-

duysa da, hiç bir zaman tam bir ayıklama yapılamadı. 1949, 1950, 1951, 1954, 1958, 1960 yıllarında tekrarlanan bu elemeler üye sayısını ancak 1.379.441'e indirdi. Parti Sovyet Komünist Partisi ile tam bir dayanışma halinde idi. Çekoslovak halkının Sovyetler'e karşı büyük bir hayranlığı vardı. Faşizmi yenen Sovyet ordusuna, Çekoslovak halkı büyük kurtarıcısı gözü ile bakıyordu.

1950'de Dışişleri Bakanı Vladimir Clemertis, 1951'de ise eski Parti Genel Sekreteri Rudolf Slansky partiden atıldı. 1951 - 1952 yılında Titocu bir grup parti içinde yeni bir harekete girişti. Yüz kadar Tito'cu hapsedildi.

Stalin'in ölümünden birkaç ay sonra Gottwald da öldü. Yerine Antony Novotny Reisicumhur seçildi.

Stalin'in ölümüyle, Sovyetlerdeki yeni gelişmeler kısa zamanda yankısını Çekoslovakya'da da buldu. De - stalinizasyon hareketine karşı en sert ve dirençli karşılık Çekoslovakya Komünist Partisi'nden geldi. Kruşçev'in yeni politikasına ayak uydurmaya çalışan Novotny, parti içinde büyük bir direnme görüyordu. Novotny bu direnmeyi kırmak üzere Stalinist unsurları tasviye yolunu denedi. Parti içindeki değişikliklerle eski partililerin gücünü azaltmaya çalışıyordu. Partideki işçi çoğunluğu giderek zayıflıyordu. Macaristan olayları patlak verince, Çekoslovakya'da da birtakım kıpırdanışlar oldu. Stalinist unsurların bir kısmı temizlenirken, bir yandan da parti içinde teknokrat bürokratların ağırlığı hissedilmeye başlamıştı. Partinin 1958'deki 11. Kongresinde, 1.323 delegenin ancak 354'ü işçi idi. 1960 yılında ise partiye kaydedilen üyelerin sadece % 25'i işçi idi.

Kruşçev'in 1955 yılında Tito ile barışma yoluna gitmesi Çekoslovak Komünist Partisi yöneticilerini müşkül duruma soktu. Macar ve Polonya olaylarıyla Kruşçev ve Tito'nun arası yeniden açılınca, Çekoslovak liderleri durdurdukları saldırıyı yeniden şiddetlendirdiler. Kruşçev 1956 yılında açıkça Stalin'e saldırıya geçince, Çekoslovak Komünist Partisi yöneticileri Kruşçev'in bu tutumunu benimsemek istemediler. Çekoslovak Basın Ajansı Stalin'in, «Partiyi ve Sovyetler Birliğini yoketmeye çalışanlara karşı, arkadaşlarıyla verdiği mücadele ve Lenin'in ölümünden sonra oynadığı önemli ve olumlu» rolden sözettikten sonra «son yıllarda bazı önemli hatalar yapmış olduğunu» da ekliyordu. Bu hatalara örnek olarak da «Kollektif liderlik» ilkesinden ayrılmış olmasını gösteriyordu. Öte yandan da Novotny, Başbakan Yardımcısı ve Savunma Bakanı Alexci Çepreka'yı, Stalinist olduğu gerekçesiyle Nisan 1956'da Merkez Komütesi'nden ihraç ettirdi. Ancak parti içinde bu çekişmeler son bulmamıştı. Rude Pravo 29 Ocak 1957'de yayınladığı bir makalede, de - stalinizasyon hareketinin «Sovyetler Birliği ile dostluk ve dayanışmayı gevşeten bir araç olarak gerici unsurlarca kullanıldığını belirttikten sonra, «de - stalinizasyon ve millî komünizm borusunu çalanlar, Amerikan Dışişleri Bakanlığının yarattığı resmî politikayı izliyorlar» demişti. Aynı yıl Çekoslovak parti liderleri, Moskova'ya yaptıkları bir seyahatte Lenin - Stalin Müzesini de ziyaret etmiş, Parti Birinci Sekreteri Zapotocky tarafından Stalin'in mezarı üzerine bir çelenk konmuş ve üzerine «Sosyalizmin Büyük Lideri — J. V. Stalin» diye yazılmıştı. 1957 Haziranında ise Merkez Komitesi Sekreteri Jiri Hendrych, «Biz Stalin'in büyük devrimci çabalarını ve ülkemizin gelişmesi yolundaki katkılarını savunacağız» demekteydi. Öte yandan, Stalin'in resimleri azalmakta, kitapları piya-

sadan çekilmekteydi. Anti-Stalinist hareketler güçlendikçe, parti içinde «revizyonist, ve şoven-milliyetçilik» akımları da gelişiyordu. «Özgürlük» adı altındaki kıpırtılar da az değildi. Novotny bu görüşler altında «burjuva düzeni özleminin çekildiğine» işaret ederek, bunların önlenmesini savunuyordu. Ne var ki, Novotny, Stalinist unsurlara karşı tavır takındıkça, destek olarak etrafında, revizyonist oportünist, hattâ şoven-milliyetçi unsurları buluyordu. Aslında bu kesim de Novotny'den fazlasıyla memnun değildi. Bunlar Novotny'yi «eskinin» temsilcisi olarak görüyordu. Bunda gerçek payı da yok değildi. Novotny «de-stalinizasyon» konusunda Moskova'ya ayak uydurmaya çalışırken, bir yandan da içerdeki «revizyonizm» ve «reformizm» isteklerine karşı çıkıyordu. 1956 yılında Novotny «Revizyonizm, Marksizm ve Leninizm'e saldırırken, devrimci komünist hareketin birliğini de kırmak istiyor» diyordu. Rude Pravo 9 Ocak 1958 tarihinde parti içindeki unsurları kastederek «Revizyonizm sahte bir Marksizmin yaratıcı yeniliğine dayanırken, revizyonistler anti-parti tutumlarının açıkça ortaya çıkmamasına dikkat ediyorlar» diye yazmıştı.

Çekoslovakya'da da ekonomik desantralizasyon hareketi Nisan 1958 yılında başladı. Burada da ekonomik kararlar bölge komitelerine bırakıldı ve makina ile traktör istasyonları Tarım Bakanlığının elinden alınarak bölge komitelerine verildi. (*) 1958 Temmuzunda Moskova'ya giden Novotny şu demeci vermişti. «Biz daima sizin yanınızda olmak politikasına sadık kalacağız. Bütün gücümüzü sosyalist kampın ve uluslararası devrimci hareketin güçlenmesine vereceğiz.»

1960 yılında Çekoslovaklar da Sovyetler Birliği gibi «komünist topluma» geçme yolunda oldukları iddiasını ileri sürdüler. Moskova'nın «co-existence» politikasına uyamıyan bir sürü Ç.K.P. lideri vardı. Bunlardan Bacilek, Dolansky ve Soraky gibi Gottwald'ın eski arkadaşları Novotny tarafından bertaraf edildi. Böyle olmasına rağmen, Novotny'nin kendisi, Hendrych, Kolder ve Lenart gibi liderler de eski kuşağı temsil etmekteydiler. Parti içinde gençleştirme şiarı altında Novotny ve arkadaşlarına karşı bir kampanya yürütülüyordu. Stalin'e karşı hareket Çekoslovakya'da, doğrudan doğruya eski burjuva unsurlarının, geçmiş komünist yönetimi ve Sovyetler aleyhinde mücadelesi olarak gelişiyordu. Novotny, Stalin'e karşı olduğunu isbatlamak üzere 15 Kasım 1961 tarihinde, Parti Merkez Komitesi'nde okuduğu raporda Stalin'i yermiş, S.B.K.P.'sinin XX. Kongresinde alınan kararları tamamen benimsediğini fade ederek, XXII. Kongrede kabul edilen programla «Marksist-Leninist bilimsel teorinin realiteye» ulaştığını» söylemiştir.(4)

Bu konuşmasında Novotny 1948-1953 dönemini de eleştirerek, parti ve halk üzerindeki gizli polis baskısını ve şeflerin olumsuz tutumunu yermiştir. Gottwald'ın hastalığını sebep göstererek, onu da üstü örtülü yeren Novotny, kendini böylece eski partililerden iyice koparmıştı. Kimilerinin «Liberal Komünizm» diye adlandırdıkları bu harekete, eski sosyal demokratlar bile ayak uyduramıyordu.

(*) Sovyetlerin Makina ve Traktör İstasyonlarını kaldırdıkları gibi. Novotny bu demecini verirken Slovakya'da «burjuva nasyonalist» ve «revizyonist» düşünceleri yaygın haldeydi.

(4) Rude Pravo, 21 Kasım 1961.

Örneğin Fierling ve yönetici - teknokratların temsilcisi Oto Şımunek de ayak uyduramıyanlar arasındaydı. Uzun süre İşişleri Bakanlığı yapmış Rudolf Barak gibi «batıcı» kimseler yeni hareketin liderliğini yürütüyordu. Novotny, 1961 yılında Rudolf Barak'ı hapsettirmek zorunda kaldı. Gottwald döneminde «Titocu» hareketlerinden dolayı 1950 yılında mahkûm olan Clementis ve Novomesky gibiler serbest bırakılarak, itibarları iade edildi. Partinin 1962 yılındaki XII. Kongresinde, Yugoslavya'ya karşı dostça bir dil kullanılırken, Çin ve Arnavutluk'a karşı ağır bir dille hücum ediyordu. Yine bu kongrede Novotny, «birleşik ekonomi» tezini savunurken, komünist blokun entegrasyonu üzerinde de önemle duruyordu. Bu sıralarda Romanya'da yükselen ekonomik bağımsızlık seslerine karşı Sovyetlerin yanında yer alındı. Novotny, ileri bir endüstri ülkesi olan Çekoslovakya'nın «ekonomik birlik» ve iş bölümünden kazançlı çıkacağını ileri sürdü. Yine bu kongrede eskiyi inkâr fırtınası devam ediyor, Gottwald'ın mozalesinin kaldırılması gerektiği belirtiliyor, «kişiye tapma» yerine, «kollektif liderlik» ilkesi gerekçesiyle, Stalin'in Prag'daki heykeli kaldırılıyordu. Partinin resmî ağızlarında ifadesini bulan «eskiye saldırı» kampanyasını fırsat bilen bir kesim, «eski» dedikleri rejim aleyhine harekete geçmişlerdi. Artık Stalin adını ağıza almak büyük bir suç olmuştu.

Öteden beri süregelen Çek - Slovak çekişmesi de canlanmıştı. Slovakya'nın öteki bölgelere göre daha geri kalmış bir bölge oluşu, Çek ve Slovak halklarının tam kaynaşmasını önleyen önemli nedenlerden biriydi. Parti içinde Slovakların sayısı ötekilerine oranla, 1/3 oranındaydı. Slovak parti önderleri, öteden beri kendilerini azınlıkta hissetmekteydiler. Slovak parti liderlerinden Gustav Husak ve tanınmış Slovak yazarlarından Ladislav Novomesky gibiler de - stalinizasyon yolunda daha da aşırı giderek, bir «Millî Komünizm» den sözediyorlar ve Moskova paralelinden uzaklaşmak gereğini savunuyorlardı. Çekoslovak yönetiminin yürüttüğü iç ve dış politika, özellikle yazar ve entelektüeller tarafından yeriliyordu. Giderek eleştiriler Novotny'nin kendisini de kapsadı. Batı burjuva düşünceleri yaygınlaşmış haldeydi. Tabiî bu gelişmelerde Batının büyük payı vardı. B. Almanya'dan ve Avusturya'dan yayın yapan otuzun üstünde Amerikan radyosu, yoğun propaganda yapmaktaydı. Bunların en başında «Free Europe» adıyla B. Almanya'dan yayın yapan büyük bir merkez vardı. Bu merkez, Batı'nın en büyük casusluk ve propaganda merkezi halindeydi. Bir yandan sürekli propaganda yayını yapan bu radyolar, bir yandan el altından Çekoslovakya'ya sokulan veya balonlarla gönderilen broşürlerle, eski devrin burjuva kalıntılarını ideolojik yönden silâhlandırıyordu.

Çekoslovakya olaylarını doğru yorumluyabilmek için, Batının Doğu Avrupa ülkeleri üzerinde ne denli durduklarını bu ülkelerde karışıklık çıkarmak için ne kadar çaba harcadıklarını hesaba katmak gerekir.

A.B.D. Marshall planı ile sosyalist ülkeleri parçalamak amacıyla 1950 öncesi büyük gayret göstermişti. 16 Mart 1950 yılında Dean Acheson, Berkeley Üniversitesi'nde verdiği bir konferasta uluslararası gerginliğin sosyalist blokun çözülmesiyle giderilebileceğini belirterek, A.B.D.'nin Doğu Avrupa ülkeleri üzerinde büyük gayretler harcaması gerektiğini belirtmiştir.

27 Kasım 1956'da John Faster Dulles, Macaristan ve Polonya'daki karşı hareketleri sonuna kadar desteklemenin gerekliliği üzerinde durmuştur.

Yugoslavya'ya silâh ve ekonomik yardım sağlayan Amerika, nihayet Tito'yu iki NATO üyesiyle, Türkiye ve Yunanistan ile Balkan Paktına sokmuştur. (*) Macaristan'daki olaylar, tamamen A.B.D.'nin yönettiği bir karşı ihtilâldi.

1961 yılında A.B.D. Polonya'ya, 410 milyon dolarlık ziraî madde, 61 milyon dolarlık uzun vadeli kredi verdi (5).

25 Şubat 1964'de ise Dean Rusk;

Birkaç yıldan beri «Polonya ile ilişkilerimiz, öteki sosyalist devletlerden farklıdır. Polonya'da 1956 yılında ısrarlı hareketlerle kazanılan özel-mülkiyet hakları ve millî otonomi politikası ilgiyle izlenmektedir. Polonya tarımının çoğu özel ellerdedir. Kilise, çok güçlüdür. Polonya Batı ile oldukça geniş sayılabilecek ilişkilere ve alış-verişe girmiştir» diyordu.

A.B.D. ve onun Avrupa'ya uzanmış pençesi olan B. Almanya'nın Doğu Avrupa ülkeleri üzerinde ısrarlı kışkırtma, karıştırma ve bölme çabaları hiç bir zaman gözden kaçmamıştır. Emperyalizmin savaş kışkırtıcılığı, B. Almanya'nın yeniden silâhlandırılması çabaları ve Batı Alman ordusunun atom silâhları ile donatımı Doğu Avrupa ülkelerine endişe ve tedirginlik getirmiştir. Bu bölgenin nükleer silâhlardan arınmış bir bölge olması, Sosyalist Blok'un öteden beri isteğidir. Bu konuda 14 Şubat 1958'de Birleşmiş Milletler'e sunulan ve daha sonra defalarca tekrarlanan RAPACKİ plan, Çekoslovakya, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Batı Almanya, Polonya bölgesinin nükleer silâhlardan arınmış bir bölge olma isteği, A.B.D.'nin gayretiyle gerçekleştirilememiştir. A.B.D. emperyalizminin canlandırdığı Alman militarizmi, hem sosyalist bloku tehdit eden bir güç olarak duracak, hem de Avrupa'daki Amerikan menfaatlerinin temsiliğini yapacaktır. Nitekim Almanya bu konuda oldukça başarılı da oldu. Doğu Avrupa ülkelerindeki yoğun çabalar, meyvelerini veriyordu. Macaristan'da tam bir karşı devrim, Polonya'da kilise yoluyla kışkırtılan ayaklanmalar, öteki ülkelere de sıçramıştı. Romanya'da, Doğu Almanya'da ve Çekoslovakya'da içten içe karşı devrim kıpırdanışları canlanmıştı.

1963 yılında Prag'da yapılan yazar ve gazeteciler toplantısında Novotny'ye, hattâ rejime karşı bir saldırı fırtınası başladı. 1950 yılında karşı devrim hareketlerinden dolayı ceza görenlerin, mahkûmiyetlerinin yeniden gözden geçirilmesi isteniyordu. Kosice bu eleştirilerin önderliğini yapıyordu. Aynı yıl Slovak gazetecileri kongresinde M. Hysko, partiyi cüretli bir tavırla eleştirmiş, liderlerden Siroky ve Kopecky'yi sert bir dille suçlamıştı. Hysko, Slovak milliyetçiliğini savunarak, Slovak sorununun artık arka plandan çıkarılmasını istemişti. Rejime karşı «şoven-milliyetçi, burjuva» davranışlarının artışı karşısında hükümet tedbir almak zorunda kaldı. Bir kısım yazar ve gazeteciler mahkemeye verildi. Bu olay, hem içerde hem de dışarda yoğun bir propaganda vesilesi oldu.

(*) Aynı Tito'nun ilerde Batista'ya silâh verip, daha sonra A.B.D. tehdidi altındaki Castro'nun önderliğindeki Küba'ya silâh satmayı reddetmesi ibret vericidir.

(5) American Policy Toward Comunist Eastern Europe. John C.

Rejim aleyhine kampanya, basında da sistemli bir biçimde yürütülüyordu. Bu durum reformist yanı ağır basan parti ideologlarından Vladimir Koucky'yi bile endişelendirmiş ve Parti Merkez Komitesi toplantısında şöyle demişti :

Şu ana ilkeler üzerinde ısrarla durmak gereğini duyuyorum, çünkü bunları anlamayan birçok yoldaş var. Sanıyorlar ki, parti disiplini, sıradan komünistlere uygulanan bir yöntemdir; kendileri, yani «entelektüel olgunlukta olanlar», istediklerini yaparlar. Bu yoldaşlar, tamamen parti içi nitelik taşıyan sorunları, parti dışına, partili olmayanlara açıklıyor ve partinin bu sorunları çözme yolunda olduğunu, veya çözmüş olduğunu görmezlikten geliyorlar. Hiç bilmedikleri konuları parti tartışmalarına götürüyor, Leninizmi yorumlamayı yalnız kendi tekellerinde sanıyor ve parti organlarında nutuk çekmek için fırsat kaçırmıyorlar. Bu durum karşısında susmamıza imkân yoktur. Özellikle bu çabalar, 12. Kongreyi tek yanlı olarak değiştirip tahrif ederek, bu kongrenin savunucusu rolünü üstlenip, bu fikirler namussuzca ileri sürülünce, asla susulamaz.

Ne yazık ki, basınımızın bir kısmı sayfalarını bu kişilere açmakta ve ara sıra da bunlar radyo ve televizyon programlarında bile söz sahibi olmaktadırlar. **Literarni Noviny** ve özellikle Brateslava'nın **Kulturny Zıvot**'u, bu açıdan teessüre şayan bir rol oynamıştır. Hele sonuncunun sayfalarında, düzenli olarak politik ciddiyetten uzak ve teorik açıdan hatalı, okuyucuyu yanıltan yazılar çıkmaktadır.

Daha sonra Koucky şöyle devam ediyordu :

Kültür dergileri, özellikle **Kulturny Zıvot**, iddialarının anti-leninist niteliği açıkça isbatlandığı zaman, parti organlarının ve Rude Pravo'nun eleştirilerine aldırış bile etmemektedir. Partinin tutumu hakkında gönderilen cevaplar çoğu zaman basılmamakta ya da tahrif edilerek basılmaktadır. Buna müsaade edilmez ve bu, partililerin görüş alışverişini oportünistçe önleme gayretidir.

Görüldüğü gibi artık bu dönemde partinin en yetkilileri bile iplerin elden kaçmasından yakınmaktan gayrı bir şey yapamaz hale gelmişlerdi. Nitekim bu konuşmanın Rude Pravo'da yayınlandığı 21 Aralık 1963 günü Slovak yazarlarının organı ve Kucky'nin şiddetle saldırdığı Kulturny Zıvot ve yazarı Pavol Stevcek, 1963 yılını değerlendirirken, geçmiş yılın bir «yeniden doğuş», «anti-doğmatizm» ve «gerçekler» yılı olduğunu, aynı zamanda, «sosyalizmin» «yeni bir sosyalist biçimin» yılı olduğunu yazmış ve bundan böyle herkesin düşündüğünü serbestçe söyleyebileceğini, yeni bir sosyalist dönemin başladığını bunun için cesaretli ve atak olmak gerektiğini belirtmiştir.

Aynı sayıda, yazar Ladıslav Mnacko ise 1963 yılının «tartışmaların, fikirlerin ve gerçeklerin» yılı olduğunu söyledikten sonra 12. Kongre ile başlıyan gerçeklerin konuşulması döneminin, geleceğin aydınlığını müjdelediğini» haber vermiştir.

Slovak aydınlarıyla başlıyan bu karşı hareket, sonradan Çek aydınlarından da destek görerek yaygınlaşıyordu. Bu gelişmeler Batıya yeni umutlar vermişti. Ame-

rikalı yazar H. Gordan Skelling bu olanların «müsbet ve ümit verici» olduğunu daha o zamandan müjdelerken, hareketin liderlerini de öne sürüyordu:

Politikada tahmin zordur... Bugünkü liderleriyle Prag'da büyük değişiklikler beklenemez. Çok şey, Çek ve Slovak liderlerinin değişmesine bağlıdır. Novotny popülerliğini yitirmiştir. Halen güçlü oluşunun nedeni, karşısında yeni alternatiflerin bulunmayışındandır. Barak'ın, onun yerine gelebileceği düşünülebilir. Novemesky gibilerinin parti ideolojisi komisyonunun başında olması tesadüf değildir. (6)

Skelling'in de belirttiği gibi partinin ideoloji komisyonunun başına, Batının adamı Novemesky gelmiş, partinin ileri kademelerine Barak yerleşmiştir. Ancak zaman bu kişilerin önüne daha da yeni isimleri ve alternatifleri getirmiş. Batının umduğu gelişmeler hızlanmıştır. Bir yıl sonra Ota Sık adında bir ekonomist, yeni tezlerle «kapitalizme dönüş» ün programını çizmiş ve bu zat 1965 başlarında ünlü Time dergisinin kapağını işgal etmiştir. Derken buna Dubçek adında, namı duyulmamış bir Slovakya'lı da eklenince, Çekoslovak karşı devriminin kadrosu tamamlanmıştır.

Dubçek kimdir?

Çekoslovak Cumhuriyeti kurulduğu yıllarda Dubçek'in babası Stefan Dubçek, Amerika'da Slovak kolonisi arasında yaşıyan mütevazi bir işçiydi. Cumhuriyet kurulunca baba Dubçek Çekoslovakya'ya dönerek Slovakya'nın bir köyüne yerleşti. Aleksander Dubçek de bu köyde doğdu. Komünist Partisi kurulunca, Stefan Dubçek, partiye kaydoldu. Bu köyde fazla durmayan Dubçek ailesi 1925 yılında Sovyet Rusya'ya göçetti. Orda 300 kadar Çekoslovak mültecisiyle birlikte, Çin sınırında bir kooperatif kurdular. Aleksander Dubçek burda büyüdü ve ortaokula devam etti. Aleksander Dubçek, 17 yaşında iken, babası bizce karanlık olan nedenlerle, Stalin tarafından Sovyetlerden sınır dışı edildi. Aile tekrar Slovakya'ya döndü. Aleksander, burda Skoda Fabrikasında çıraklık ederken, Komünist Partisi'ne kaydoldu. 1938 yılında Hitler Çekoslovakya'yı işgal edince, Komünist Partisi dışında bir direniş görülmedi. 1944 yılında Slovakya'da anti-faşist ayaklanmaya Aleksander ve kardeşi Juliers de katılmıştı. Bu ayaklanmada, kardeşi faşistler tarafından öldürülmüş, Aleksander da yaralanmıştı. 1955 yıllarına kadar Dubçek genç bir parti fonksiyonerinden başka birşey değildi. 1955-58 yılları arasında Moskova'da Parti Politik Kolejinde üç yıllık bir eğitim gördü. Dönünce, Bratislava'da partinin Slovak Bölge Sekreterliği görevini aldı. 1960 yıllarında Prag'a gelerek Komünist Partisi Merkez Komitesi Sekreterliğinde bulundu. İki yıl sonra 1962'de 40 yaşındayken Parti Prezidyumunun 10 üyesinden biri oldu. Slovak Parti Sekreteri, görevinden azledilince Novotny'nin desteğiyle bu görev Dubçek'in eline geçti. Dubçek parti içindeki diğer aşırı reformistlerle işbirliği yaparak Novotny ile çizgisini ayırmaya gayret ediyor, öte yandan da «yeni entellektüeller» le bağlarını güçlendiriyordu. Yine bu yıllarda Ota Sık ile de arkadaşlık kurarak, el altından takımını hazırlıyor bir yandan da Novotny'ye çeşitli baskılar yaparak tavizler ko-

(6) Communist States At The Cross Roads, s. 104-105.

barıyordu. Mizansen iyice hazırlanmış, oyuncular rollerini paylaşmışlar, koro işaret bekliyordu. Şimdi harekete geçilebilecekti. Novotny'nin bir fiskelik gücü kalmıştı. Bu iş de Moskova seyahatının ardından rahatlıkla halledildi. Karşı devrim bir oldu bittiye getirilecekti. Olaylar başdöndürücü bir hızla gelişti. Ve Dubçek Batının «özgürlük ve demokrasi» kahramanı oldu çıktı.

KARŞI DEVRİM SAHNEDE

Bütün bu olayları Sovyetler uzaktan endişe ve şaşkınlık içinde izliyordu. Karşı devrimin ilk açık işareti 1967'nin yazında verildi. Çekoslovakya Yazarlar Birliği Kongresinde, birçok yazar ardarda kalkıp mevcut düzeni eleştirerek, rejimin Çekoslovak sanat ve edebiyatında gelişmesini kösteklediğini ileri sürdüler. Daha sonra, sonbaharda Prag Teknik Okulu öğrencilerinden bir grup, ders durumunu sebep göstererek, rejime karşı gösteriye geçti. Aynı yılın Ekim ayında Dubçek, Slovakya Komünist Partisi'nin başı olarak, Parti Merkez Komitesinin bir oturumunda, Novotny'yi Slovakya'nın gelişmesi ile ilgili verdiği sözü tutmamakla suçladı. Buna karşı, Novotny, Dubçek'in «burjuva milliyetçiliği» yaptığını ileri sürdü. Dubçek bundan sonra Slovak liderlerini, bir kısım üniversite mensuplarını, bir kısım ekonomistleri ve aydınları etrafına toplayarak Novotny'ye karşı yoğun bir kampanya geliştirdi. Taktik çok basitti : Bir yandan basın, radyo ve televizyonu sistemli bir çabayla ele geçirmek, sokakta uzun saçlı bulucin pantolonlu gruplarla kurulan koroyla dünyaya Çekoslovak «halkının» isteğini ilân etmek, öte yandan da yönetimin kilit noktalarına hâkim olmak.

Sovyet ihtilâlinin 50. yıl dönümü törenlerine katılmak üzere, Kasım ayında Novotny Moskova'ya gidince, meydan Dubçek'e kaldı. Novotny'nin Moskova'yı uyarması da fayda vermedi. Moskova, Novotny'yi «kardeş devletin içişlerine karışmamak» gerekçesiyle soğuk karşılamıştı. Novotny'nin Dubçek'i Slovak Parti'ndeki görevinden uzaklaştırmaya gücü yetmedi. Arabulucu olarak Prag'a gelen Brejnef de eli boş döndü.

Ocak 1968'de Dubçek, Parti Sekreterliğini Novotny'in elinden aldı. Dubçek'e karşı olan İçişleri ve Savunma Bakanlığındakiler bir darbe hazırlamakla suçlandı. Ne gariptir ki, suçlananların başında gelen General Jan Sejna, Şubat ayı içinde Yugoslavya yoluyla Amerika'ya kaçtı. Dubçek bu Generalin 20 bin dolar devlet parası yediği iddiasıyla iade edilmesini istediyse de, CIA için büyük bir hazine olan General iade edilmedi.

Partinin iktidarı alışının 20. yıldönümünde Novotny Cumhurbaşkanlığından uzaklaştırıldı. Novotny, daha önce fabrikaları dolaşarak işçilerin desteğini sağlamaya çalıştıysa da, iş işten geçmişti. İşçiler, fabrika müdürleri ve bürokrat sendikacılar tarafından kıskıvrak bağlanmıştı. Dubçek'in sokağa saldığı Batı hayranı bir avuç genç, partinin devrimci unsurlarına karşı tam bir terör havası estiriyordu.

Dubçek, ipleri ele alır almaz ilk iş olarak, basın ve haberleşme konusundaki bütün sınırlamaları kaldırdı. Televizyonda batılı sürrealist anlayıştaki yayınlar görülmeye başladı. Literarni Listy adında, batıcı yazar ve entelektüellerin etrafında toplandığı, partiyi ve rejimi hedef tutan bir gazetenin çıkmasına izin verildi.

Bu gazete, ilk sayısında «parti sanatın amaçlarını belirliyemez» şiarı ile, partinin sanat ve düşünce akımları üzerine koyduğu kısıtlamalara saldırdı. Gazete, Novotny ve arkadaşlarını en ağır bir dille suçluyor, sendikaların partinin işlerine karışmasını yeriyor, öğrencilerin Millî Mecliste temsilini, yargı organlarının değiştirilmesini, yirmi yıllık dönemin bir daha dönülmemek üzere kapanmasını savunuyordu.

Ekonomik reformların ustası, Dubçek'in yakın işbirlikçisi Prof. Ota Şik televizyonda yaptığı konuşmalarda, eski yöneticilerin tümünü temizlemeden, reformun gerçekleştirilmiyeceğinde ısrar ediyordu. Ota Şik bir konuşmasında Novotny'yi kastederek «halkın güvenini kaybedenler, güvenliği temsil eden yerlerden uzaklaştırılmalıdırlar» diyordu. Gerçekten de Ota Şik, 1965'ten beri liberalizmin daha değişik bir biçimini, Çekoslovakya'da uygulamaya çalışmıştı. Bu sırada Novotny ve öteki «eskiler», bu programın, işsizlik ve enflâsyon yaratacağı gerekçesiyle uygulanmasına karşı çıkmışlardı.

Şubat 1968 tarihinde, partinin iktidarı alışının 20. yıldönümünde, Novotny Cumhurbaşkanlığı görevinden uzaklaştırıldı. Yerine 73 yaşındaki Ludvig Svoboda seçildi. Svoboda Çekoslovakya'nın nazilere karşı verdiği savaşlarda yararlık göstermiş, Çekoslovak millî ordularına kumanda etmişti. 1945'de kurulan Millî Cephe iktidarı sırasında Svoboda, Savunma Bakanı oldu ve bu durumunu 1948 iktidarından sonra da muhafaza etti. Sonraları tutuculuğundan ötürü partinin ön saflarında yürüyemedi. 1955 yılında Kruşçev, Çekoslovakya'ya geldiğinde Svoboda, bir kollektif çiftlikte muhasebecilik yapıyordu. Kruşçev, Svoboda'yı özel olarak aradı. Bundan sonra Svoboda, bir gazetenin askerî danışmanlığı durumuna kadar yükseldi. 70. yaş gününde Svoboda'nın «Sovyetlerin de kahraman» olarak ilân edilmesi, yıldızının parlamasına sebep oldu. Derken Svoboda, «özgürlük» anlamına gelen adıyla, Çekoslovakya'da Batının «özgürlük» diye nitelediği, yeni hareketin Cumhurbaşkanı oldu. Dubçek takımının, Svoboda'yı seçmelerinde de, hesap iyi yapılmıştı. Svoboda hem reform taraftarı, hem de II. Dünya Savaşında Sovyetlerle omuz omuza çarpıştığı için Sovyetlerin yakından tanıdığı ve tuttuğu bir kimseydi. Böylelikle bu değişmelerde, Sovyetleri de fazlasıyla endişelendirmiş olmayacaklardı. Üstelik 72 yaşındaki Svoboda, bir süre sonra gidecekti. Asıl aday 48 yaşındaki, Çekoslovakya'nın Romanya elçisi aşırı reformist Cestmir Cisar'dı. Cisar, Merkez Komitesindeki konuşmalarında reform hareketlerini savunuyor. Merkez Komitesi üyelerinin çoğunun değiştirilmesini istiyordu.

Sokağa dökülmüş öğrenciler, Dubçek'in bu tercihini anlıyamamışlar, Svoboda aleyhine gösterilere girişmişlerdi. 1.000 kadar öğrenci, bu protestolarında Dubçek'e «eski günlere dönülmemesinin garantisi nedir?» diye sormuşlar ve Dubçek'ten karşılık olarak «sizlersiniz» cevabını almışlardı.

Çekoslovakya'daki bu değişmeler, Batı casusluk örgütleri vasıtasiyle değerlendiriliyor, sonra büyük gürültülerle, Batı, radyo, gazete ve televizyonları ile yayınlanıyordu. Dubçek «özgürlük ve demokrasi» kahramanı olarak takdim ediliyor, Çekoslovakya'nın «özgürlük ve demokrasi sesi», Biafra'da kitleler halinde öldürülen kara derilinin, Vietnam'da napalmla yakılan Vietnam'lı çocukların, Hin-

distan'da her gün açlıktan ölen binlerce insanın seslerini boğarak dünyanın dört bir yanına ulaşıyordu. Öyle ki, elini kendi halkının kanına bulamış Faşist Yunan Cuntası bile, namlu gölgesinde vatandaşlarına hazırladığı Anayasaya «evet» dedirtmek gayretini bir yana iterek, Çekoslovakya'nın «özgürlük ve demokrasi» korosuna katılıyordu.

15 Mart tarihli ünlü Time dergisi Dubçek'i şöyle takdim ediyordu:

> Dubçek, Komünist Partisi'nin etkisini kısıtlamak ve Çekoslovak halkını demokrasiye kavuşturmak amacını taşıyan bir program koyuyor. Getirdiği reformlardan birinde, Çekoslovak Millî Meclisinin, parti organı olmaktan öte, bir temsil gücü olmasını öngörüyor. Beyaz yakalılardan ve genç teknisyenlerden büyük destek gören Dubçek, ekonominin de bürokratik kontrolden bağımsız olmasını istemektedir.

Novotny'i bertaraf ettikten sonra Dubçek, İşçi Sendikaları Birliği, Kadınlar Birliği başındakileri ve Sağlık Bakanını da değiştirdi. Bunun üzerine Disek'teki bir elektrik fabrikasının işçileri greve gitti. Öte yandan basın, bir koro halinde rejime saldırıyor, Sovyetlerle ilişkilerin kesilmesi, tarafsız olmaktan, Batı ile bağların yeniden kurulmasına kadar çeşitli tezler savunuluyordu. **Literarny Listy, Mlada Fronta, Pace, Lıdovo Demokracie, Svobodne Slovo, Zemedelske Novny, Student, Reporter** adındaki gazete ve dergiler bu kampanyanın öncülüğünü yapıyorlardı. Eğilimler değişik olmasına rağmen, «eski»ye dönülmemesi ve «eski» nin silinmesinde tam bir birlik halinde idiler. Dubçek de artık gelişmeleri kontrol edemez olmuştu.

Kilise yeniden sahneye çıkmıştı. Roma Katolik Kilisesi, geniş dinî özgürlük istiyordu. Üç yıl önce rejim aleyhine faaliyetlerinden ötürü memleketi terkedip Vatikan'a yerleşen Başpiskopos Tomarek, Dubçek'e mektup yazarak, dinin güçlendirilmesi için yardım etmesini istemişti. Dubçek de karşılık olarak Din İşleri Müdürünü değiştirdi. Kilise, Batı propagandasını yürüten önemli bir merkez haline geldi.

Prag'da Kongre binası önünde yapılan 10.000 kişilik mitingte, kalabalık, hükümetin tarafsız bir politika izlemesini, askerlerin kızıl yıldızı söküp atmalarını istiyordu.

Bu arada bir sürü kulüp ve örgüt de açık faaliyete girişmişti. Bunlardan **Klup - 231**, 31 Mart 1968'de kuruldu ve üye sayısı kısa zamanda 40 bine ulaştı. Üyelerinin çoğunun eski naziler, devlet ve rejim aleyhtarları olduğu Rude Pravo tarafından açıklandı. Yöneticileri arasında, kimi Alman, kimi İngilizlerle gizli bağlar kurmak suçundan yargılanmıştı. Liderlerden Rambousek 1949 yılında müebbet hapse mahkûm olmuş, 1964 te serbest bırakılmıştı.

Partili Olmayan Militanlar Kulübü, 5 Nisan 1968'de 144 kurucuyla meydana geldi. Kulübün yöneticilerinin çoğu siyonisttir ve başında Komünist Partisinden atılmış Svitak adında biri bulunmaktadır. Svitak, Der Spiegel'e verdiği demeçte Çekoslovakya'da bulunan 6 milyon organize olmamış seçmen yaşındaki insanın gelecekteki etkisinin büyük olacağından sözetmektedir.

Sosyal Demokrat Parti, tam anlamıyla Batı tipi bir Sosyal Demokrat Partisidir ve Batı ile ilişkisi sıkıdır.

Bağımsız Yazarlar Topluluğu da Mart ayında kurulan bir örgüttür. Onlar da «muhalefetsiz demokrasi» den sözedilemeyeceğinden bahisle, Batı tipi bir demokrasi istemektedirler. Yine Mart ayı içinde kurulan örgütlerden biri de **«İnsan Haklarını Savunma Teşkilâtı»** dır. Bu örgüt İsrail'le ilişkilerin düzeltilmesini savunmaktadır. Örgütün öğrenci grubu, ortak imzalı bir bildiriyle İsrail'le ilişkilerin düzeltilmesi isteğinde bulunmuştu. **Literarny Lsty** de bu isteğe katılmıştır.*

[Düşmanın seni alkışlıyorsa, bil ki yanlış yoldasın, eğer düşman sana saldırıyorsa doğru yoldasın demektir.]

Çekoslovakya'da olagelenlerin niteliğini tayin etmekte, bir diğer ölçü de, şüphesiz Batı'nın bu olayları değerlendiriş biçimi olmalıdır. Bir olayı, objektif ölçüleri içinde doğru değerlendirmek için, onun zıtlarını da değerlendirmek gerekir. Bu sebeple, Batının «liberalleşme, özgürleşme» adı altında nitelediği olaylar, tam anlamıyla 20 yıllık Çekoslovak rejimine karşı girişilmiş bir karşı devrim hareketinden başka birşey değildir. Bu yönden, olayların A.B.D. tarafından sempatiyle karşılandığını, Çekoslovak Komünist Partisi resmî organı olan Rude Pravo, 24 Nisan 1968 tarihinde şu başlıkla vermişti :

«Çekoslovak olayları A.B.D. basını tarafından olumlu karşılanıyor.»

Nitekim olayları yakından izleyen, Amerikan finans kapitalinin organı Wall Street Journal şunları yazıyor :

> Mantıken, Avrupa A.B.D.'nin dış çıkarlarının merkezidir. Eğer A.B.D.'nin çabasıyla Doğu Avrupa kendi kaderini tayin yolunda başarı sağlayacak olursa, bu Vaşington'u kârlı çıkaracak, Moskova'nın yenilgisi olacaktır. Bunun Avrupa'daki kuvvetler dengesini değiştireceği doğaldır.

Gazete, «Prag'daki değişmelerin, A.B.D.'nin Sovyetler Birliği ve peykleri arasına girmesini mümkün kılacaktır» demektedir. Aslında A.B.D. uzmanları bu hesabı çoktan yapmıştır.

Çekoslovakya, Sovyetler Birliği ile yaptığı anlaşma gereği, bir sürü taahhütlere girişmiştir. Çekoslovakya'lının yediği her 3 ekmeğin ikisi, harcadığı her 10 litre benzinin 9'u demir madeni ihtiyacının % 82'si Sovyetlerden gelmektedir. 23 Eylül 1966 yılında Moskova'da imzalanan bir anlaşmaya göre, Çekoslovakya 1974 yılı sonuna kadar, Batı Sibirya'daki Tiumen petrol havzasının işletmesinde gerekli olan bütün malzemeyi teslim etmek taahhüdünde bulunmuştur. Bu malzemede yalnız kuyu ve kuyu bölgesi için gerekli olan 0,75 ten 1 metre çapına kadar olan geniş çelik borular da vardır. Bu malzemeye karşılık, S.S.C.B., 1970 - 75 yılları arasında, Çekoslovakya'ya 5 milyon ton petrol vermeyi taahhüt etmiştir. Bu projenin

---

(*) Çekoslovak liderleri içinde yahudiler ağır basmaktadır. Hajek ve Krieger bunların başında gelmektedir.

(Devamı sayfa 81 de)

gençlik üzerine yazılar

«Biz, kesin olarak Gençlik Birliği'nin örgütsel bağımsızlığından yana olmalıyız; yalnızca oportünistler bu bağımsızlıktan korkuyorlar diye değil, ama durumun tabiatının gereği bu olduğu için.»

Vladimir İlyiç Lenin

183 Öğrencinin Askere Alınışı

11 Ocak tarihli gazeteler, Eğitim Bakanlığının [1] Kiev Üniversitesinin «karışıklık çıkaran toplantılar» düzenleyen 183 öğrencisinin ceza olarak askere alındığını bildiren resmî bildirisini yayımladılar. 29 Temmuz 1899 [2] tarihli, öğrenci dünyası ve toplum için büyük bir tehlike teşkil eden, Geçici Yönetmelik, ilân edilmesinden bir buçuk yıldan az bir süre sonra yürürlüğe konuyor ve bu eşi görülmemiş ceza tedbirinin uygulanışını haklı göstermek amacıyla hükümetin, öğrencilerin suçlarını ağırlaştırmak gayretkeşliğiyle bir iddianame yayımlamak konusunda son derece aceleci davrandığı görülüyor.

Bu «suçlar» korkunçtan da beterdir! Yazın, Odessa'da, bütün Rus öğrencilerini akademik, kamusal ve siyasal hayatla ilgili her konuda, mümkün olan her yoldan protesto hareketlerine girişmelerini sağlamak amacıyla örgütleyecek olan bir planı görüşmek için genel bir öğrenci kurultayı toplanmıştı. Bu «canîyane» siyasî planlarına ceza olarak, bütün öğrenci delegeleri tutuklanmış ve ellerindeki belgeler alınmıştı. Ama karışıklıklar dinmedi; gittikçe büyüdü ve daha **bir çok** yüksek öğrenim kurumuna yayılmaya devam etti. Öğrenciler, ortak meselelerini özgür ve bağımsız olarak tartışmak ve çözmek istiyorlardı. Üniversite yetkilileri,

---

(1) Bu bildiri yayımlandığı sırada baskıya geçiyorduk.

(2) Üniversite öğrencileri mezuniyetlerine kadar askere alınmıyorlardı. Ancak, 1899'da patlak veren bir dizi boykottan sonra, Çarlık Hükümeti öğrencileri bir çeşit ceza olarak askere alan özel bir düzenleme getirdi.

Rus devlet memurlarına has, o anlamsız şekilcilikle, küçük oyunlarla misillemeye giriştiler; öğrencilerin hoşnutsuzluğunu doruğuna kadar artırdılar ve henüz burjuva ataletinin batağına saplanmamış olan gençlere, ister istemez, polis ve devletin baskı sisteminin tümüne karşı başkaldırmak fikrini verdiler.

Kiev öğrencileri, Üniversiteden ayrılan bir meslekdaşının yerini alan bir profesörün azledilmesini istediler. Yetkililer duraksadılar; öğrencileri «toplantılar ve gösteriler» düzenlemeye tahrik ettiler ve sonra... isteği kabul ettiler. (Söylentiye göre) Öğrenciler iki aristokrat çocuğunun bir kızın ırzına geçtikleri halde, nasıl olup ta ceza görmediklerini görüşmek üzere bir toplantı düzenlediler. Yetkililer, toplantı düzenledikleri için başlıca «sanıkları» hücre hapsine mahkûm ettiler. Öğrenciler cezayı kabul etmediler ve okuldan kovuldular. Bir öğrenci topluluğu okuldan kovulan öğrencileri gösteri düzenliyerek tren istasyonuna kadar getirdi. Orada, yeni bir toplantı yapıldı. Öğrenciler gece bastırıncaya kadar orada kaldılar ve rektör gelmediği takdirde dağılmayı reddettiler. Vali yardımcısı ve jandarma kumandanı, yanlarında bir tabur askerle geldi, üniversiteyi kuşatıp, binanın salonununa girerek rektörü çağırttı. Öğrenciler isteklerini bildirdiler. Bir anayasa mı dersiniz? Hayır, hücre hapsi cezasının kaldırılmasını ve atılan öğrencilerin üniversiteye yeniden kabulünü istediler. Toplantıda mevcut olanların isimleri alındı ve öğrencilerin evlerine gitmelerine izin verildi.

Öğrencilerin isteklerinin mütevazılığı ve zararsızlığı ile, sanki iktidarının temellerine balta indirilmiş gibi davranan hükümetin korkusu arasındaki bu şaşırtıcı tezat üzerinde düşünün. «Her şeye muktedir» hükümetimizi hiç bir şey bu korku kadar teşhir etmemiştir. Bununla hükümet, her hangi bir «ceza manifestosundan» çok daha açık bir şekilde, gören gözleri, duyan kulakları olan herkese büyük istikrarsızlığının farkında olduğunu ve halkın öfkesinden kendisini korumak için sadece süngüye ve kamçıya güvendiğini gösterdi. Yılların verdiği tecrübeden dersler almış olan hükümet, yanıcı maddelerle kuşatılmış olduğunu, ve küçük bir kıvılcımın, hücre hapsine karşı küçük bir başkaldırışın, bir yangın başlatmaya yeteceğini iyice bilmektedir. Durum bu olduğundan, verilecek cezanın örnek olması gerekiyordu ve bunun için: Yüzlerce öğrenciyi askere aldı! «Voltaire'in yerine talim çavuşunu koy!»: Bu formül biraz olsun eskimemiştir. Aksine, yirminci yüzyılın kaderi bu formülün gerçekten yürürlüğe konduğunu görmektir.

Bu yeni, çok eski geçmişi canlandırmak bakımından yeni, ceza tedbiri, insanı pek çok düşünce ve mukayeseye yöneltiyor. Bundan üç kuşak kadar önce, I. Nikola'nın çarlığı sırasında, askere alınma doğal bir ceza idi ve Rus serf toplumu sisteminin tümü ile tam bir uygunluk halindeydi. Aristokrat ailelerinin çocukları, hizmet etmeye ve subaylık rütbesini haketmeye zorlanmak için alınıyordu ve böylelikle soyluların eski serbestisi kaldırılıyordu. Köylüler, meydan dayağının ve buna benzer insanlık dışı şeylerin kendilerini bekledigi orduya, uzun süreli bir kölelik cezası görmek için alınıyorlardı. Ama bugün, «genel» askerlik hizmetinin kabulü ve büyük bir demokratik reform olarak ilân edilmesinden bu yana, yirmibeş yıldan fazla bir zaman geçmiş bulunuyor. Sözde kalmayan, gerçek bir «genel» askerlik sistemi, şüphesiz bir demokratik reformdur; sosyal ayrıcalıklar sistemini kaldırır ve bütün vatandaşları eşit işleme tâbi kılar. Ama, gerçekte durum bu olsaydı, orduya alınma bir ceza olarak uygulanabilir miydi? Ve

eğer hükümet, askerliği bir ceza haline çevirirse, **genel** askerlik sisteminden ziyade, eski askere alma sistemine yakın olduğumuzu ispat etmiş olmaz mı? 1899 tarihli Geçici Yönetmelik, sahte maskeyi yırttı ve Avrupa kurumlarına en çok benzeyen kurumlarımızın bile Asya niteliğini ortaya çıkardı. Gerçekte, genel askerlik sistemine sahip değiliz ve hiç bir zaman da sahip olmadık; çünkü doğuştan ve zenginlikten gelen ayrıcalıklar, bir imtiyazlılar kalabalığı yaratıyor. Gerçekte, askerlik hizmetinde vatandaşların eşit haklara sahip olmasına benzer bir durum yok ve hiç bir zaman da olmadı.

Aksine, kışlalar insanı isyan ettirecek kadar, bütün hakların elden alındığı, işçi ve köylü erlerin tamamen savunmasız bırakıldığı, insan haysiyetinin ayak altına alındığı ve baskı ve dayağın, dayak ve yine dayağın hâkim olduğu yerlerdir. Nüfuz sahibi kimselerle ilişkileri ve paraları olanlar için ise, bir çok ayrıcalık ve muafiyet vardır. Bu baskı ve zulüm ocağına alınmanın bir ceza, ve hattâ, bütün hakların elden alınması kadar ağır bir ceza olabileceğine şaşmamak gerekir. Hükümet, «isyancıları» asker ocağında disipline sokabileceğine güveniyor. Ama bu, yanlış bir hesap değil midir? Bu durumda asker ocağı, bir devrim ocağı haline gelmez mi? Elbette ki, öğrencilerin hepsi bu ocaktaki eğitimin tümünden geçecek güce sahip olmayacak. Bazıları güçlükler karşısında kırılacak, askerî yetkililerle çıkan uyuşmazlıkların kurbanı olacak; diğerlerini —zayıf ve iradesiz olanları— kışla hayatı yıldıracak. Ama daha başkaları, kışla hayatı ile çelikleşecek, dünya görüşlerini genişletecek ve kurtuluş yolları üzerinde düşünmeye ve bu yolları sınamaya yöneltilmiş olacaklar. Bütün insan olma haysiyetlerinin, «okumuşları» genellikle kasden küçük düşüren talim çavuşunun eline teslim edilmiş olduğu bu sırada, tek tek, zulmün ve baskının ağırlığını omuzlarında hissedecekler. Halkın içinde bulunduğu şartların ne olduğunu kendi gözleriyle görecekler; yürekleri her gün tanık olmak zorunda bırakılacakları baskı ve zulüm sahneleriyle dolacak ve öğrencilerin sıkıntısını çektikleri haksızlıkların ve küçük baskıların halkın çektiği sıkıntı denizinde bir damladan ibaret olduğunu anlayacaklar. Bunu anlayanlar, askerlikleri tamamlanıp sona erdiği zaman, halkın despotizmden kurtuluşu için, halkın öncü sınıfı ile omuz omuza savaşmaya Anibal yemini (3) edecekler.

Fakat bu yeni cezanın aşağılatıcı niteliği, insafsız olduğu kadar zalimcedir. Hükümet tıpkı sürgün edilen grevci işçileri kötü maksatlı kimseler olarak tanıttığı gibi, keyfî davranışlara karşı çıkan öğrencileri de bir takım serseriler olarak tanıtarak, hâlâ insan tarafı olan herkese meydan okumuştur. Hükümet bildirisini okuyun : Düzensizlik, arbede, kargaşalık, utanmazlık, itaatsizlik kelimeleri öfkeyle kullanılmaktadır. Bir yandan, caniyane siyasî amaçların ve bir siyasî başkaldırma isteğinin bulunduğunu ileri sürüyor; öte yandan, öğrencileri iyi bir disiplin dersine muhtaç serseriler olarak gösteriyor. Bu, öğrencilere olan sevgisi hükümet tarafından gayet iyi bilinen, Rus halkının suratında patlayan bir tokattır. Ve öğ-

(3) Kartaca ordusu kumandanı Anibal'in, Roma tamamen mahvedilene kadar savaşa son vermemek için ettiği yemin. Burada, otokrasiyle sonuna kadar, sarsılmaz bir kararlılıkla savaşılacağını anlatan bir benzetme olarak kullanılmıştır — ç. n.

rencilerin buna verebilecekleri en iyi cevap, Kiev öğrencilerinin tehdidini gerçekleştirmek ve 29 Temmuz 1899 tarihli Geçici Yönetmeliğin kaldırılması talebini desteklemek için yüksek öğrenim kurumlarındaki bütün öğrencileri kararlı ve sebatlı bir boykot için örgütlemek olacaktır.

Ancak, hükümete verilecek cevap, sadece öğrencilerden gelmemelidir. Hükümetin kendisi, bu olayı bir öğrenci meselesi olmaktan çıkarmıştır. Hükümet, halka, misillemelerinin ağırlığıyla böbürleniyormuş gibi, onun kurtuluş arzusuyla alay ediyormuş gibi hitap etmektedir. Halkın bütün tabakaları içindeki bütün namuslu unsurlar, eğer aşağılanmalarına hiç ses çıkarmaksızın boyun eyen aptal köleler durumuna düşmek istemiyorlarsa, bu meydan okumaya cevap vermelidirler. Bu namuslu unsurların önderi, onlara ayrılmaz bir şekilde bağlı olan, ileri ışçiler ve Sosyal - Demokrat örgütlerdir. İşçi sınıfı, şimdi öğrencilerin böylesine keskin bir çatışma içine girmiş oldukları polisin baskısı altında çok daha büyük zulüm ve tahkir görmektedir. İşçi sınıfı kurtuluşu için mücadeleyi başlatmıştır. Ve bu mücadelenin kendisine büyük bir görev yüklediğini, bütün halkı despotizmden kurtarmadıkça kendisini de kurtaramayacağını, her siyasî başkaldırmaya herkesten önce tepki göstermenin ve ona mümkün olan her türlü desteği vermenin bir görev olduğunu unutmamalıdır. Eğitim görmüş sınıflarımızın en iyi unsurları, ayaklarından burjuva toplumunun tozunu silkmeye ve sosyalistlerin safına katılmaya hazır ve yetenekli olduklarını ispat etmişler ve bunu hükümet tarafından işkenceyle öldürtülen binlerce devrimcinin kanıyla mühürlemişlerdir. Ve hükümet öğrencilerin üzerine asker sevkederken, kayıtsız duran işçiye sosyalist denemez. Öğrenciler işçilerin yardımına koştular, işçiler de öğrencilerin yardımına koşmalıdır. Hükümet bir siyasî protesto girişiminin kargaşalık olduğunu ilân ederek, halkı aldatmak istiyor. İşçiler bunun bir yalan olduğunu ve şiddet, zulüm ve kargaşanın gerçek kaynağının Rus otokratik hükümeti, polisin ve devlet görevlilerinin baskısı olduğunu açıkça ilân etmeli ve mümkün olduğu kadar geniş yığınlara izah etmelidirler.

Bu protestonun nasıl örgütleneceği, çeşitli bölgelerdeki Sosyal - Demokrat örgütler ve işçi grupları tarafından kararlaştırılmalıdır. En pratik protesto biçimi, bildiriler dağıtmak, yaymak, yapıştırmak ve mümkün olduğu kadar, toplumun bütün sınıflarının katılacağı mitingler örgütlemektir. Ancak, güçlü ve sağlam örgütlerin bulunduğu yerlerde, herkesin katılacağı bir gösteriyle daha geniş çapta ve daha açık bir protesto hareketine girişilmesi daha iyi olur. Bunun iyi bir örneği, geçen 1 Aralık'ta Harkov'da **Yuzhni Krai**'nin (4) önünde yapılan gösteriydi. Her özgürlük ve aydınlık isteğini yere batıran ve hükümetin her zalim davranışını göklere çıkaran bu pis gazete kuruluş yıldönümünü kutlamaktaydı. **Yuzhni Krai**'nin önünde bir kalabalık toplandı ve büyük bir vekarla gazetenin nüshalarını parça parça etti, atların kuyruklarına bağladı, köpeklerin üstüne sardı ve «Kahrolsun gerici basın!» haykırışları arasında pencerelere taşlar ve içine sülfürlü hidrojen doldurulmuş küçük şişeler fırlattı. Sadece gerici yayın organları değil, bütün hükümet kurumlarımız bu şerefe lâyıktır. Gerici basın ve hükümet kurumları,

(4) **Güney Bölgesi** : Monarşist bir gazete — ç. n.

resmi makamların pek ender olarak taltifine mazhar olurlar, ama her zaman için halkın girişeceği misillemelerle taltif olunmak haklarıdır. Hükümetin her baskı ve şiddet hareketi, böyle gösteriler düzenlemek için haklı birer fırsattır. Hükümetin öğrencilere karşı misilleme ilânını, halk cevapsız bırakmasın!

Iskra, No. 2, Şubat, 1901.
Collected Works, Volume IV, Book I, pp. 70 - 75.

Gençliği Örgütleyin!

Genç kuvvetlere ihtiyacımız var. İnsan olmadığını söylemeye cüret edenlerin hemen orada kurşuna dizilmesini öğütlerdim. Rusya'da yığınlarla insan vardır; gerekli olan, daha çok sayıda ve daha cesaretle, daha cesaretle ve daha çok sayıda, tekrar daha çok sayıda ve daha cesaretle genç insanları saflarımıza katmak **ve onlardan korkmamaktır.** Zaman, savaş zamanıdır. Gençlik, öğrenci gençlik ve daha çok işçi gençlik, mücadelenin sonucuna karar verecektir. Eylemsizlik, kıdeme saygı gibi bütün eski alışkanlıklardan kurtulun. Gençlik arasında **yüzlerce Vperyod**'cu (1) çevre kurun ve bunları tam istimle çalışmaya teşvik edin. Aranıza genç insanlar alarak, Komiteyi **üç misli** büyütün; beş veya on alt - komite kurun; bütün namuslu ve enerjik kimseleri komitelere tayin edin. Her alt - komiteye, sansürden geçmeksizin bildiri yazma ve yayımlama yetkisi verin (bir hatâ yapacak olurlarsa, bunun neticesi felâket olmayacaktır : Biz onları **Vperyod**'da «sessizce» düzelteceğiz.) Devrimci inisiyatifi olan bütün insanları büyük bir süratle birleştirmeli ve işe koşmalıyız. Onların eğitimsizliklerinden korkmayın, tecrübesizlikleri ve gelişmemişlikleri karşısında titremeyin. Çünkü bir defa, onları örgütlemeyi ve eyleme sokmayı başaramazsanız, Menşeviklere ve Gapon'lara gideceklerdir ve aynı tecrübesizlikleri beş kat daha büyük zarar verecektir. İkinci olarak ta, olayların kendisi onları **bizim havamızda** eğitecektir. Olaylar şimdi bütün herkesi **Vperyod** ruhuyla eğitiyor.

Ancak alışılmış, iyi - niyetli komite (hiyerarşi) aptallığını tamamen terkederek, **yüzlerce** çevreyi örgütlemeli, örgütlemeli ve yine örgütlemelisiniz. Zaman, savaş zamanıdır. Ya her yerde ve bütün tabakalar arasında, her çeşit devrimci Sosyal - Demokrat eylem için, **yeni**, genç, taze, enerjik, militan örgütler yaratırsınız, ya da «komite» bürokratlarının ihtişamı içine gömülerek, mahvolursunuz.

Bu konu üzerinde **Vperyod**'da yazacağım ve Kongre'de (2) de konuşacağım. Sizlere, bir defa daha aramızda bir fikir teatisi sağlamak için; sizleri yazı kuruluy-

---

(1) **Vperyod :** Bir Bolşevik gazetesi — ç. n.
(2) Nisan 1905'te Londra'da yapılan kongre — ç. n.

la, bir düzine **genç, taze** işçi (ve diğer) çevresi arasında **doğrudan temas** kurmaya çağırmak için yazıyorum... Lâf aramızda, bu cesur isteklerin yerine getirileceğine dair en küçük bir ümit beslemediğim halde. Sizden beklenebilecek tek şey, bundan iki ay sonra, «plan» da şu ve şu değişiklikleri kabul edip etmediğimi bildiren bir telgraf göndermemi istemeniz... Şimdiden hepsini kabul ettiğimi bildireyim. Allahaısmarladık, kongrede yine görüşürüz.

11 Şubat 1905 tarihli mektuptan.

İlk defa 1925'te **Proletarskaya Revolutsia,** No. 4 (39)'de yayımlanmıştır.

Öğrenci Hareketi ve Bugünkü Politik Durum

Petrograd Üniversitesinde boykot ilân edilmiş bulunuyor. Boykot hareketine birkaç diğer yüksek öğrenim kurumu da katılmıştır. Hareket, şimdiden, Moskova ve Harkov'a yayılmıştır. Yabancı basın ve Rus basınına, Rusya'dan gelen özel mektuplara bakılacak olursa, oldukça geniş bir akademik hareketle karşı karşıya bulunuyoruz.

Eski günlere dönün! Devrim-öncesi Rusya'ya dönün! (1) Bütün bu olayların kanıtladığı çağrı, budur. Hükümetteki gericiler, her zamanki gibi, Üniversiteyi hizaya getirmeye çalışıyorlar. Otokratik Rusya'nın ebedî bir özelliği olan, öğrenci örgütlerine karşı mücadele, —«Başbakan» Stolypin'in tam desteğiyle davranan— Yüz Kara (2) Bakan Schwartz'ın, 1905 sonbaharında öğrencilere vaadedilen (o sıralarda devrimci işçi sınıfının baskısı altında olan otokrasi, Rus vatandaşlarına neler «Vaad» etmemişti ki!) özerkliğe karşı, otokrasinin «öğrenciler olmaksızın, elleri dolu» olduğu sürece yararlandıkları ve otokrasinin, bir otokrasi olarak, ergeç geri almak için çalışmak zorunda olduğu, özerkliğe karşı bir kampanyası biçimine büründü.

Liberal basın, her zamanki gibi, ağlaşıp, sızlanıyor; ama bu defa Oktobristlerin (3) bazılarıyla birlikte. Profesyoneller güruhu [Profesörler kastediliyor — ç. n.] da ağlaşıp, sızlanıyor: Hükümete, karşı çıkma yolunu tutmaması ve «ayaklanmalardan yorgun düşen bu ülkede», «reformlar yoluyla barış ve düzeni güvenlik altına almak» amacıyla bu mükemmel fırsattan yararlanması için yalvarıyorlar; öğ-

---

(1) 1905 Devrimi öncesi dönemi — ç. n.
(2) Eğitim Bakanı — ç. n.
(3) Gerici burjuvazinin partisi — ç. n.

rencilere, sadece gericilerin işine yarayacak olan, v.b. kanunsuz yöntemlere başvurmamaları için yalvarıyorlar. Bütün bu iddialar ne kadar eski ve yıpranmıştır ve, yirmi yıl önce, 1880'lerin sonundaki durumu ne kadar canlı bir biçimde hatırlatmaktadır! O gün ile bu gün arasındaki benzerlik, bu ânı kendi başına, üç yıl süren devrimin getirdiği değişikliklerden ayrı olarak, düşünecek olursak, özellikle dikkat çekicidir. Çünkü Duma (4) (ilk bakışta), çok az farklı bir şekilde, aynı devrim-öncesi güçler sıralanışını ifade eder: Sarayla bağlantıları olmasını ve devlet memuru olan kardeşi vasıtasiyle nüfuz kullanmayı temsilî bir hükümetin bulunmasına tercih eden, barbar toprak ağasının egemenliği; aynı devlet memurunun, hamîlerinden yollarını ayırmak istemeyen tüccarlar (Oktobristler) arasında sahip olduğu destek; en büyük kaygıları sadakatlerini göstermek olan ve iktidara yapılacak tavsiyeleri liberalizmin siyasî faaliyeti olarak gören, burjuva intelligentsia'sının «muhalefeti». Duma'daki işçi temsilcileri, proletaryanın yakın geçmişte yığın mücadelesi yoluyla oynadığı rolün çok zayıf bir hatırlatıcısı durumundalar.

Bu şartlar altında öğrencilerin eski, ilkel akademik mücadele biçimlerine önem verilebilir mi sorusu, sorulabilir. Eğer liberaller, 1880'lerin politikasına (elbette ki, buna ancak alay etmek için politika denebilir) geri dönmüşlerse, Sosyal-Derokratlar akademik mücadeleyi şu veya bu şekilde desteklemeyi gerekli gördükleri takdirde, görevlerini sınırlamış olmazlar mı?

Anlaşılıyor ki bu soru, çeşitli yerlerdeki Sosyal-Demokrat öğrenciler tarafından sorulmakta. Her halde, gazetemizin yazı kurulu bir grup Sosyal-Demokrat öğrenciden şunları içeren bir mektup almış bulunuyor:

«13 Eylül'de Petrograd Üniversitesi öğrencilerinin yaptığı bir toplantıda, Schwartz'ın saldırgan taktiklerine karşı, Rusya'daki bütün öğrencileri genel bir boykota çağırma kararı alındı. Boykotun platformu, tamamen akademiktir; toplantı, Moskova ve Petrograd meslek konseylerinin özerklik için mücadelede attığı «ilk adımları» hararetle onaylamıştır. Petrograd toplantısının ortaya attığı, tamamen akademik platform karşısında şaşırmış bulunuyoruz; bugünkü şartlar altında, böyle bir platformu tasvib edilmez ve öğrencileri faal ve geniş çapta bir mücadele için birleştirmekten uzak buluyoruz. Öğrenci hareketini, asla kendi başına bir hareket olarak değil, ancak genel siyasî eylemle eşgüdümlü bir hareket olarak düşünebiliriz. Öğrencileri birleştirebilecek olan unsurlar mevcut değildir. Bu nedenle, akademik eyleme karşıyız.»

Mektubu yazanların yaptığı hatâ, ilk bakışta sanılandan çok daha büyük bir siyasî önem taşımaktadır, çünkü yazarların ileri sürdükleri iddialar, bir boykota katılıp katılmama meselesinden çok daha geniş ve önemli bir konuya değgindir.

«Öğrenci hareketini... ancak genel siyasî eylemle eşgüdümlü bir hareket olarak düşünebiliriz... Bu nedenle, akademik eyleme karşıyız.»

Bu iddia, temelinden yanlıştır [siyahlar çevirenindir]. Devrimci bir şiar, yani, öğrencilerin ve proletaryanın eşgüdümlü siyasî eylemi için çalışmalıyız, v.s. bu-

---

(4) Parlamento — ç. n.

rada, daha geniş, daha kapsamlı ve militan ajitasyon için canlı bir kılavuz ilke olmaktan çıkmış, hareketin çeşitli biçimlerinin çeşitli aşamalarına mekanik bir şekilde uygulanan cansız bir doğma haline getirilmiştir. Devrim derslerinin «son sözünü» tekrarlıyarak, eşgüdümlü siyasî eylem ilân etmek yetmez. Her fırsattan, her türlü durumdan ve herşeyden önce, ileri unsurların her hangi biriyle otokrasi arasındaki her yığın çatışmasından **yararlanarak**, siyasî eylem için **nasıl** ajitasyon yapılacağını **bilmek** gerekir. Bu, elbette ki, her öğrenci hareketini önceden «aşamalara» bölmek ve, «zamansız» bir şekilde politikaya geçilir korkusuyla, her aşamayı mutlaka ve titizlikle izlememiz gerekir, ilh. demek değildir. Böyle bir görüş, son derece zararlı bir bilgiçlik olur ve sadece oportunist bir politikaya hizmet eder. Ancak, katı bir anlamda, yanlış anlaşılmış bir şiar uğruna, gerçek durumu ve belirli bir yığın hareketinin şartlarını hesaba katmayı reddeden, bunun tam aksi olan hatâ da, aynı derecede zararlıdır. Şiar, bu şekilde uygulanacak olursa, kaçınılmaz olarak yozlaşır ve devrim gevezeliği halini alır.

Akademik hareketin, siyasî hareketi kısıtlayacağı veya böleceği veya dikkati siyasî hareketten uzaklaştıracağı durumlar olabilir; ve böyle bir durumda, elbette ki, Sosyal-Demokrat öğrenci gruplarının görevi, böyle bir harekete karşı ajitasyonlarını yoğunlaştırmak olur. Ama, bugünkü nesnel siyasî şartların çok farklı olduğunu herkes görebilir: Akademik hareket, dar bir özerkliğe az çok alışmış olan yeni bir öğrenci «vardiya» sının harekete geçişine işaret etmektedir ve bundan da öteye, bu hareket, şimdi, yığın mücadelesinin diğer biçimlerinin mevcut olmadığı bir zamanda, geniş yığınların sessizce, bilerek ve yavaşça, üç devrim yılının tecrübesini **sindirmeye** devam ettiği bir uyuşukluk döneminde başlamaktadır.

Bu şartlar altında, «akademik harekete karşı» olduklarını ilân ederlerse, Sosyal-Demokratlar derin bir hatâ işlemiş olurlar. Hayır, partimize bağlı olan öğrenci grupları bugünkü hareketi desteklemek, genişletmek ve ondan yararlanmak için ellerinden gelen bütün çabayı harcamak zorundadırlar. Sosyal-Demokratların hareketin ilkel biçimlerine destek oldukları bütün durumlarda olduğu gibi, bu durumda da, desteğimiz, başlıca ve öncelikle, bu çatışma ile harekete geçen ve bu çatışma biçimi onların genel olarak ilk siyasî çatışmaları olan geniş tabakaları ideolojik ve örgütsel alanda etkilemeyi hedef almalıdır. Çünkü, son iki yıl içinde üniversiteye giren öğrenciler, hemen hemen tamamiyle siyasetten uzak tutulmuşlar ve dar bir özerklik havası içinde, sadece resmî profesörler ve hükümet basını tarafından değil, aynı zamanda liberal profesörler ve bütün Kadet Partisi (5) tarafından eğitilmişlerdir. Bu gibi genç insanlar için, geniş çapta bir boykot, (keşke geniş bir boykot hareketi başlatabilseler! Bunu yapmaları için onlara her türlü yardımı yapmalıyız; ama, elbette ki, biz sosyalistler olarak her hangi bir burjuva hareketinin başarısını garanti edemeyiz) mücadele edenler bunun farkında olsun olmasın, siyasî çatışmanın başlangıcıdır. «Akademik» protestocular yığınına bu çatışmanın nesnel önemini izah etmek; bu çatışmayı **bilinçli** bir siyasî çatışma haline getirmek; Sosyal-Demokrat öğrenci gruplarının ajitasyon faali-

---

(5) Liberal burjuvazinin partisi, Anayasacı-Demokrat partinin kısaltılmış adı — ç. n.

yetlerini on misli yoğunlaştırmak ve bütün bu faaliyetleri, bu üç yılın tarihinden çıkarılacak devrimci derslerin sindirileceği, yeni bir siyasî mücadelenin kaçınılmazlığının anlaşılacağı ve —günümüzde de geçerliliğini kaybetmemiş olan— otokrasinin devrilmesi ve Kurucu Meclisin toplantıya çağrılması ile ilgili eski şiarlarımızın yeniden tartışma konusu olacağı ve demokrasinin yeni kuşaklarının bütün dikkatlerini verecekleri siyasî bir odak noktası haline geleceği bir biçimde **yönetmek**, bizim görevimizdir.

Sosyal-Demokrat öğrenciler, hangi şartlar altında olursa olsun; bu eylem bugün için ne kadar zor olursa olsun; şu veya bu ajitatörün başına, şu veya bu üniversitede, dernekte, toplantıda, v.s. ne türlü belâlar gelirse gelsin, bu eylemi reddetmek hakkına sahip değillerdir. Şunu diyoruz: Kapıyı çal, açılacaktır! Siyasî ajitasyon hiç bir zaman boşa gitmez. Siyasî ajitasyonun başarısı, derhal çoğunluğu kazanmamızla veya eşgüdümlü siyasî eylem için onaylarını almada başarı kazanıp, kazanamamamızla ölçülmez. Bunu derhal sağlayamamamız mümkündür. Ancak, örgütlü bir proletarya partisi olduğumuz için, geçici yenilgiler karşısında tedirgin olmamalıyız; aksine, çalışmalarımızı dirençle, doğru yoldan sapmadan ve tutarlı bir şekilde, en güç şartlar altında dahi, devam ettirmeliyiz.

Petrograd Karma Öğrenci Birliği'nin çağrısı, öğrenciler arasındaki en faal unsurların bile inatla saf akademizme bağlı kaldıklarını ve daha hâlâ Kadet-Oktobrist türküyü söylediklerini gösteriyor. Ve bu, Kadet-Oktobrist basının boykota karşı en alçakça tutumu takındığı, mücadelenin en hararetli anında bunun zararlı, canîyane, v.s. olduğunu savunduğu bir zamanda oluyor. Partimizin Petrograd Komitesinin Karma Birliğe vermek zorunluluğunu duyduğu sert red cevabını yerinde buluyoruz.

Anlaşılan, Schwartz'ın kamçıları bugünün öğrencilerini «akademik» olmaktan «politik» olmaya çevirmeye yetmiyor; yeni güçlerin tam bir devrimci eğitimden geçmek için, Yüz Kara talim çavuşlarının dikenli kamçılarına ihtiyaçları var. Stolypin politikası ve karşı-devrimcilerin attıkları her adım tarafından eğitilen bu güçleri eğitmek için biz de yorulmak bilmeksizin çalışmalıyız; biz, yani, Yüz Kara ve Oktobrist Duma'yla güç birliği yapan otokrasi ile çıkacak ülke çapındaki burjuva-demokratik çatışmaların kaçınılmazlığını açıkça gören Sosyal-Demokratlar.

Evet, ülke çapında; çünkü, Rusya'yı geri götürmekte olan Yüz Kara karşı-devrimi, yalnız devrimci proletarya saflarında yeni savaşçıları çelikleştirmekle kalmıyor, aynı zamanda, kaçınılmaz olarak proleter-olmayanlar arasında da yeni bir hareketi, yani burjuva demokrasisini de doğuracaktır (bununla kastedilen, elbette ki, **bütün muhalefetin** mücadeleye katılması değil, burjuvazinin ve küçük burjuvazinin gerçekten demokratik olan, yani savaşma yeteneği olan, unsurlarının geniş çapta katılışıdır).

1908'de, Rusya'da, öğrencilerin yığın mücadelesinin başlangıcı, bir belirti, karşı-devrim tarafından yaratılan bugünkü siyasî durumun bir belirtisidir. Binlerce ve milyonlarca iplik, öğrenci gençliği orta ve aşağı burjuvaziye, küçük memurlara, bazı köylü gruplarına, kilise adamlarına, v.s. bağlıyor. Eğer 1908 ilkbaharında,

Peter Struve [6] tarafından temsil edilen eski Kadet, yarı-toprakağası Birlik'ten biraz daha Sol, «Kurtuluş Birliği» ni canlandırmak için girişimler olduysa, eğer sonbaharda Rusya'daki demokratik burjuvaziye en yakın olan gençlik yığınları arasında bir kıpırdanış başlıyorsa, eğer satılmış kalemler iki misli bir hiddetle okullardaki devrim hakkında uluyorlarsa, eğer aşağılık liberal profesörler ve Kadet liderleri, sevgili Oktobristlere iğrenç gelen ve Oktobristleri, egemen Oktobristleri «itmeye» muktedir olan boykotlar, zamansız, tehlikeli ve felâketli boykotlar, hakkında ağlaşıp sızlanıyorlarsa, barut depolarında yeni barut birikiyor demektir! Reaksiyona karşı reaksiyon, yalnızca öğrenciler arasında başlamıyor demektir.

Ve bu başlangıç ne kadar tomurcuk halinde ve ne kadar güçsüz olursa olsun, işçi sınıfının partisi bundan yararlanmalıdır ve yararlanacaktır. Devrimden önce, yıllar boyunca, devrimci şiarlarımızı ilk önce bazı çevrelerde, sonra işçi yığınları arasında, daha sonra sokakta ve barikatlarda ortaya atarak çalışmayı başardık. Ve **şimdi yine,** bu olmaksızın eşgüdümlü siyasî eylemden söz etmenin boş gevezelik olacağı, günümüzün emrettiği şeyi, yani her yerde devrimci şiarlar için yığınlar arasında siyasî ajitasyon yürüten güçlü bir proletarya örgütünü yaratacak güçte olmalıyız. Üniversitedeki gruplarımız da, öğrenciler planında böyle bir örgüt kurmaya, bugünkü harekete dayanan ajitasyonu yürütme işine girişmelidirler.

Proletarya geride kalmayacaktır. Proletarya şölenlerde, kanunî sendikalarda, üniversite duvarları içinde ve temsilî kurumların kürsülerinde nutuk atmada ilk sırayı çoğu kere burjuva demokratlarına bırakır. Ama yığınların büyük ve gerçek devrimci mücadelesinde ilk sırayı asla bırakmaz ve bırakmayacaktır. Bu mücadelenin patlak vermesi için gerekli şartlar bazılarımızın isteyebileceği kadar hızla ve kolaylıkla olgunlaşmaz; ama bu şartlar olgunlaşmaktadır ve hiç şüphesiz tam bir olgunluğa varacaktır. Ve küçük akademik çatışmaların, küçük başlangıçları, büyük bir başlangıçtır; çünkü, onu büyük neticeler izleyecektir: Bugün değilse, yarın ya da öbür gün.

Yayımlandığı tarih : Ekim, 1908.

Seçme Eserler, Cilt: XII, 336 - 341. (Rusça baskı.)

---

(6) Marksizm kılığına bürünerek işçi sınıfı hareketini, burjuvazinin çıkarlarına uydurmaya çalışan «legal Marksistlerin» liderlerinden biri — ç. n.

Gençlik Enternasyonali

Bir Tahlil

İsviçre'de, 1 Eylül 1915'ten beri yukarıdaki başlığı taşıyan bir Almanca yayın, «Sosyalist Gençlik Teşkilâtları Uluslararası Birliğinin Militan ve Propaganda Organı» olarak çıkıyor. Hepsi altı sayı çıktı. Bu yayın gerçekten dikkate değer ve partimizin yabancı Sosyal-Demokrat partilerle ve gençlik örgütleriyle teması olan bütün üyelerine şiddetle tavsiye edilmelidir.

Avrupa'nın resmî Sosyal-Demokrat partilerinin çoğu, şimdi en alçak ve en bayağı bir şekilde sosyal şövenizmi ve oportünizmi savunuyorlar. Bu, Alman ve Fransız partileri, İngiltere'deki Fabian Cemiyeti ve «İşçi» Partisi, İsveç Partisi, (Troelstra'nın) Hollanda Partisi, Danimarka, Avusturya partileri v.s. için doğrudur. İsviçre partisinde aşırı oportünistlerin ayrılıp parti-dışı bir «Grütli Birliği» kurmuş olmalarına (işçi hareketinin büyük çıkarına olarak) rağmen, daha hâlâ Sosyal-Demokrat Parti içinde, parti işlerinde büyük nüfuz sahibi olan sayısız oportünist, sosyal şövenist ve Kautsky'ci lider var.

Avrupa'ya hâkim olan bu şartlar altında, Sosyalist Gençlik Teşkilâtları Birliği'nin omuzlarına büyük, ihtişamlı, ama güç bir görev, devrimci enternasyonalcilik ve gerçek sosyalizm **için** ve emperyalist burjuvazinin yanında saf tutan hâkim oportünizme **karşı** mücadele görevi düşmektedir. **Gençlik Enternasyonali** devrimci enternasyonalciliği savunan birkaç iyi makale yayımladı. Bütün dergiye, bugünkü savaşta sosyalizme ihanet eden «anavatan savunucularına» karşı yoğun bir nefret ve uluslararası işçi hareketini şövenizmin ve oportünizmin yıkıcı etkisinden arıtmak için içten bir istek hâkimdir.

Elbette ki, gençlik organı **yine de** teorik açıklık ve tutarlılıktan yoksundur ve belki de, dinç, fırtınalı, araştırıcı gençliğin organı olduğu için bu niteliği hiç bir zaman kazanmayabilir. Ancak, **böyle** insanların teorik yönden yeterince açık olmamaları karşısındaki tutumumuz, şimdi takındığımız tutumdan tamamen farklı olmalıdır; şimdiki tutumumuzu, «O. C. - ist» lerimizin (1), «Sosyal-Devrimci» lerimizin, Tolstoy'cularımızın, Anarşistlerimizin, («Merkez»ci) Avrupalı Kautsky'cilerimizin, v.s. kafalarındaki teorik karışıklığa ve kalplerindeki devrimci tutarsızlığa karşı takınmalıyız. Yönetmek ve eğitmek iddiasında olan, ama gerçekte proletaryayı yanlış bir yöne sürükleyen yetişkinler başka şeydir: Bunlara karşı **amansız** bir mücadele yürütülmelidir; meseleleri henüz öğrendiklerini, temel gö-

---

(1) Menşevikler — ç. n.

revlerinin sosyalist partiler için parti elemanları yetiştirmek olduğunu açıkça ilân eden, gençlik örgütleri başka şeydir: Böyle insanlara her zaman yardım edilmelidir. Hatâlarına karşı mümkün olduğu kadar sabırlı olmalı ve onlarla mücadele ederek değil, **ikna** ederek hatâlarını düzeltmeye çalışmalıyız. Çoğu zaman, orta yaşlılar ve yaşlılar, gençliğe, doğru yaklaşma şeklinin ne olduğunu **bilmezler**; çünkü, örneğin, gençler sosyalizme babalarından farklı **şekilde, farklı** yollardan, **başka biçimlerde**, başka **şartlar altında** gelirler. Bundan dolayı, biz, kesin olarak Gençlik Birliği'nin **örgütsel bağımsızlığından** yana olmalıyız; yalnızca oportünistler bu bağımsızlıktan korkuyorlar diye değil, ama durumun tabiatının gereği bu olduğu için de. Çünkü tam bağımsızlığa sahip olmadıkları takdirde, gençlik, ne arasından iyi sosyalistler yetiştirmeye, ne de sosyalizmi **ilerletmek** için kendisini hazırlamaya **muktedir** olabilir.

Gençlik Birliklerinin tam bağımsızlığını, ama aynı zamanda hatâlarının arkadaşça eleştirisi konusunda da tam bir özgürlüğü savunuruz. Gençliğe dalkavukluk etmemeliyiz.

Yukarıda sözünü ettiğimiz, mükemmel organın hatâlarından öncelikle şu üçüne işaret etmek gerekir:

(1) Silâhsızlanma (veya «silâhlanmama») meselesinde yanlış bir tutum takınılmıştır; bu tutumu başka bir yazımızda da eleştirdik (²). Bu hatânın tamamen, «militarizmin tam olarak ortadan kaldırılması» için çalışmanın gerekliliğini bütün ağırlığıyla belirtmek konusundaki takdire lâyık istekten (ki, tamamen haklıdır) ileri geldiğine inanmak için yeterli sebepler vardır, ama sosyalist devrimlerde iç savaşın rolü unutulmuştur.

(2) Sosyalistlerin ve Anarşistlerin devlet konusundaki tutumlarının farklılığı meselesinde, arkadaş Nota Bene (³), (6. sayıdaki) makalesinde son derece ciddî bir hatâ yapıyor (diğer bazı konularda da, örneğin, «anavatanın savunulması» şiarıyla mücadele için **gerekçemiz** konusunda olduğu gibi). Yazar, (yağmacı emperyalist devletle birlikte) «genel olarak devletin, açık bir görünüşünü» vermek istiyor. Marx ve Engels'den birkaç parça aktarıyor ve, başka şeyler yanısıra, aşağıdaki şu iki sonuca varıyor:

a) «... Sosyalistler ile Anarşistler arasındaki farkı, sosyalistlerin devletten yana olmalarıyla, anarşistlerin devlete karşı olmalarında aramak bir hatâdır. Gerçek fark, devrimci Sosyal-Demokrasinin toplumsal üretimi yeni, merkezî, yani teknik bakımdan en ileri çizgide örgütlemeyi hedef alırken; ademî-merkeziyetçi anarşist üretimin, eski tekniğe, eski işletme biçimlerine geri dönüş demek olmasıdır.» Bu, yanlıştır. Yazar, Sosyalistlerle Anarşistlerin **devlet konusundaki** tutumlarında farklılık sorusunu ortaya atıyor ve **bu** soruya değil, **başka** bir soruya, yani, Sosyalistlerle Anarşistlerin gelecekteki toplumun ekonomik temeli konusundaki tutumlarında farklılık sorusuna cevap veriyor. Bu, elbette ki, tartışılması ge-

---

(2) Bakınız: V. I. Lenin, Collected Works, Vol. XIX, pp. 352-361 — ç. n.

(3) 1938'de vatana ihanet suçundan mahkûm olan N. I. Bukharin'in takma adı — ç. n.

rekli ve önemli bir sorudur; ancak bu, Sosyalistlerle Anarşistlerin devlet konusundaki tutumlarında farklılık **temel** meselesi bir kenara bırakılmalıdır anlamına gelmez. Sosyalistler işçi sınıfının kurtuluşu için mücadelede bugünkü devletten ve kanunlardan yararlanmaktan yanadırlar ve kapitalizmden sosyalizme geçişin belli bir biçimi için devletten yararlanma zorunluluğunu savunurlar. Bu geçiş biçimi, işçi sınıfının devrimci iktidarıdır, ki **bu da** bir devlettir.

Anarşistler devleti «ilga» etmek, arkadaş Nota Bene'nin bir yerde bu görüşü hatâlı olarak sosyalistlere malederek işaret ettiği gibi, devleti «havaya uçurmak» isterler. Sosyalistler —ne yazık ki, yazar Engels'in bu konuyla ilgili sözlerini eksik olarak aktarıyor— üretim araçları burjuvazinin elinden alındıktan **sonra** devletin yavaş yavaş ortadan kalkacağını, «tedricen» «uykuya dalacağını» savunurlar.

b) «Yığınların eğiticisi olan, hiç değilse olması gereken, Sosyal-Demokrasi, her zamandan daha çok, prensipte devlete olan düşmanlığı üzerinde önemle durmalıdır... İçinde bulunduğumuz savaş, devletin köklerinin işçilerin ruhuna ne kadar derinliğine işlediğini göstermiştir,» diye yazıyor, arkadaş Nota-Bene. «Prensipte» devlete olan «düşmanlığımız» «üzerinde önemle durmak» için, gerçekten devleti çok «açık» bir şekilde anlamalıyız. Ama, yazarımız bu açıklıktan yoksun. «Devletin kökleri» ile ilgili sözleri tamamen bulanıktır. Bu sözler, Marksçı ve sosyalist değildir. Mesele, «devletin», devletin reddi ile çatışması değil; oportünist politikanın (yani, devlet konusundaki oportünist, reformist, burjuva tutumun), devrimci Sosyal-Demokrat politika ile (yani, burjuva devlet ve onu devirmek için burjuvaziye karşı devletten yararlanma konularındaki devrimci Sosyal-Demokrat tutumla) çatışmış olmasıdır. Bu ikisi, birbirinden tamamen farklı şeylerdir. Ayrı bir makalede bu son derece önemli konuya yeniden dönmeyi ümit ediyoruz.

(3) «Sekreteryanın Tasarısı» olarak 6. sayıda yayımlanan «Sosyalist Gençlik Teşkilâtları Uluslararası Birliğinin İlkeleri Bildirisi», pek çok hatâyı içerdiği halde, **temel** konuya dokunmamaktadır: Bugün, bütün ülkelerdeki sosyalist hareketlerde, birbirleriyle yarışmakta olan **üç** temel eğilimin (sosyal-şovenizm, «Merkez» ve Sol) açık bir mukayesesi.

Tekrar ediyoruz: Bu hatâlar çürütülmeli ve izah edilmelidir. Aynı zamanda, gençlik örgütleriyle temas ve dostluk noktalarını bulmak ve onlara her şekilde yardım etmek için, her türlü çabayı harcamalıyız; ancak, onlara yaklaşmanın **doğru yolunu** bulmalıyız.

Aralık 1916'da **Sbornik Sotsial-Demokrata,** No. 2'de yayımlanmıştır.
Collected Works, Volume XIX, pp. 329-332.

Türkiye'de İşçi Hareketi (*)

Bu sayıda, Demokratik Viet - Nam Cumhuriyetinin Başkanı olan Ho Şi Minh'in 1 Ocak 1924'te l'Humanité gazetesine yazdığı Türkiye ile ilgili bir yazısını sunuyoruz. Başkan Ho'nun makalesinde değindiği olaylar üstüne, Kemal Sülker'in Türkiye'de Sendikacılık (İstanbul: 1955) adlı kitabında şu bilgi verilmektedir (s. 27) :

«İstanbul Amele Birliği, Türkiye ölçüsünde bir teşekkül haline getirilmek istendi. Zonguldak ve Balya - Karaaydın Amele Birliklerinin birleştirilmesiyle Türkiye Amele Birliği meydana getirildi. Ancak bu teşekkül, sonraları işleyemez hale geldi. (1924).»

Türk halkı, hayranlık verici bir cesaret ve fedakârlık ruhuyla meşum Sèvres Anlaşmasını yırttı ve bağımsızlığını geri aldı. Emperyalizmin düzenlerini yendi ve Sultanların tahtını devirdi. Bitkin, parçalanmış ve çiğnenmiş bir ulusu, birleşmiş ve güçlü bir cumhuriyet haline getirdi. Devrimini yaptı. Fakat, bütün burjuva devrimleri gibi, Türk devrimi de tek bir sınıfın yararınadır : Paralı sınıfın.

Ulusal bağımsızlık mücadelesine büyük katkısı olan Türk proleteryası, şimdi bir başka mücadeleye girişmek zorundadır : Sınıf mücadelesine.

Bu mücadelede, Türk işçi sınıfı birçok engeller karşısındadır. Türkiye'de Batıdakiler gibi sendikalar yoktur. Yalnızca, aynı şehirde yaşa-

(*) Ho Chi Minh, **Selected Works** (Hanoi : Foreign Languages Publishing House, 1960), Cilt I, s. 59 - 61.

yıp aynı işte çalışan işçilerin toplandığı loncalar veya yardım sandıkları vardır. Ayrı şehirlerde yaşayan farklı işlerde çalışan işçilerin arasında temas yoktur. Bu, her hangi bir etkili ortak hareketi önlemektedir.

Bu duruma rağmen, yeni biten yıl, bir çok kereler işçilerin kaynaşmasıyla etkilenmişti. İstanbul'da, Haliç'te, Aydın'da v.b. bir çok grevler başlatıldı. Matbaacılar, demiryolcular, kıyı gemilerinde çalışanlar, petrol depoları ve tasfiyehaneleri işçileri, mücadeleler yaptılar. Bu harekete onbinlerce işçi katıldı. Bu tecrübelerden sonra, Türk işçileri zafere ulaşmak için örgütlenmenin ve disiplinin gerekli olduğunu kavradılar.

İstanbul Kongresi Birlik (*) Kuruyor

Yakınlarda, İstanbul'da bir işçi kongresi toplandı. İkiyüz elli delege hazır bulundu. Bunlar, İstanbul'dan 19.000 işçiyi, Zonguldak'tan 15.000 kömür madencisini ve Balya - Karaaydın'daki kurşun madenlerinden 10.000 işçiyi temsil ediyorlardı.

Kongrede, mevcut 34 derneğin (*) bir birlik (*) ya da federasyon halinde birleşmesine karar verildi. Fakat, hükûmet bu cesur karardan ürktü ve birliği (*) tanımayı reddetti. Şurasını kaydetmek gerekir ki, savaşın sonundan bu yana, hükûmetin işçilere karşı tavrı bir hayli değişmiştir. Mesele yabancıların kovulması olunca, hükûmet her zaman işçilerden yanaydı; fakat işçilerin örgütlenmesi söz konusu olunca, başka bütün kapitalist hükûmetler kadar gerici olduğunu ortaya koymaktadır. Onun için, bu karşınlık kimseyi şaşırtmıyor. Zaten Lausanne olayından beri, Türk kapitalizminin, binlerce zavallı Yunanlı ve Türk'ün ölümüne sebep olduktan sonra Türkiye'yi sömürgeleştirmeyi başaramamış olan ve şimdi barışçı yollardan Hilâl'in Ülkesine sızan yabancı sermaye ile kırıştırdığı herkesce bilinmektedir. Hükûmetin birliği (*) tanımayı reddetmesi, memleketteki —beşte üçü Fransızların olan— yabancı sermayeye yöneltilmiş lütufkâr bir tebessüm anlamına geliyor.

Fakat Türk proletaryası ilk adımını atmıştır. Yoluna devam edecektir.

(*) «Birlik» ve «dernek» sözleri, asıl metinde Türkçe olarak kullanılmıştır.

Sosyalist Dergide Kitap Eleştirisi

Ergun GERÇEK

1961 yılından beri ülkemiz yayın hayatında görülen gelişme karşısında kitap eleştirilerine dergi ve gazetelerde büyük yer verilmesi gereği duyulmaktadır. Sosyalist bir dergi olarak AYDINLIK, kitap eleştirilerini bugüne kadar Türkiye'de alışıldığından değişik bir türde yapmak zorunluluğunu duymaktadır. Sosyalist dergi ve gazetelerin yayın eleştirilerine ve tanıtmalarına hangi sebeplerle önem verdiklerini ve vermek zorunda olduklarını, eleştiriler yapılırken ve kitaplar tanıtılırken ne gibi unsurların ön planda tutulması gerektiğini bu yazımızla açıklamaya çalışacağız.

Sosyalizmin büyük ustalarının kitap eleştirisi konusundaki düşüncelerini hatırlamak, konunun aydınlanması bakımından yararlı olacaktır.

Lenin 1913 yılında Pravda'ya yazdığı bir mektubunda :

> «... ülkemizdeki gazetelerde yetersiz olan yayın eleştiri sütunu üzerinde de düşünün; çünkü bunsuz «büyük» bir gazete düşünülemez.»

demektedir. Lenin'in eserleri arasında yirmi kadar yazı, kitap eleştirisini konu olarak almıştır. İki - üç sayfa uzunluğundaki bu eleştirilerinde Lenin, ele aldığı eserlerin özelliklerini birkaç kelimeyle fakat son derece keskin hatlarla göstermeyi başarmıştır. Eleştirilerde kitabın konusu kısaca verildikten sonra, eksiklikleri ve üstünlükleri gösterilirken, genellikle eleştirilen eserin çerçevesini aşan siyasal sonuçlar çıkarılmıştır.

Hobson'un **Modern Kapitalizmin Eleştirilmesi** başlıklı kitabının eleştirisini yaparken Lenin, ilk sayfalarda kitabın konusunu ve yönünü özetliyerek, «modern kapitalizm» in gelişmelerinin anlatılmadığını, ancak İngiltere'ye ait yeni bilgiler ele alınarak, en yeni endüstriyel gelişmelerin taslak halinde verildiğini belirtmektedir. Lenin'e göre Hobson'un bu kitabının üstünlüğü en yeni istatistik ve ekonomik bilgileri vermesidir. Diğer taraftan eserin ekonomi politiğin genel teorik meselelerinde büyük eksiklikleri vardır. Hobson'un görüşlerinin eleştirisi yapıldıktan sonra, yazarın çözüm yolunu bulamadığı meselelere dokunularak, durum bilimsel sosyalizm açısından incelenmektedir.

Lenin'in kitap eleştirileri incelendiğinde, bir kitap eleştirilirken kitabın zayıf veya güçlü tarafının ayrıntılarda değil, genel yönünden çıkan sonuçlarda aranması gerektiği görülmektedir.

Sosyalist dergi ve gazetelerde yapılacak kitap eleştirilerinde bulunması gerekli en önemli özellik, eleştirinin burjuva basınında çıkan örneklerinde görülen rek-

lâm havasında olmamasıdır. Yüz kelimeyi geçmiyen kısa tanıtma yazılarında bile, konu kısaca belirtildikten sonra, eserin eksikliklerinin ve üstünlüklerinin açıkça ve basit olarak yazılarak, okurun dikkati kitaptaki önemli tezlere yöneltilmelidir.

Sosyalist dergi ve gazetelerdeki bütün yazılarda olduğu gibi, eleştiri ve tanıtma yazılarının da işçi sınıfının yaşantısı ve mücadelesiyle ilgili olması gereği vardır. Geniş yığınların siyasal, kültürel ve teknik seviyesinin yükseltilmesi için, tanıtma yazılarının ve etraflı kitap eleştirilerinin önemi büyüktür. Eleştirilerin, halkın çıkarları açısından yapılarak, eserlerin içine sızmış bulunan emekçilerin çıkarlarına zararlı ideolojileri meydana çıkarması, yapacağı hizmetlerin en büyüğüdür. Çernişevski, eleştirinin görevini şöyle tanımlamaktadır: «Eleştiri, bir eserin eksiklikleri ve üstünlükleri üzerine verilen karardır. Görevi, okuyucuların en ileri bölümünün düşüncesini ifade etmek ve bu fikrin kitle içinde yayılmasına çalışmaktır.»

Kanımızca sosyalist bir dergide yapılacak kitap eleştirileri ve tanıtma çalışmaları şu temel ilkeler gözönünde tutularak yapılmalıdır:

1. Sosyalist ilkelere bağlılık, eleştiri ve tanıtmanın bu ilkeler açısından yapılması;

   Eleştiri ve tanıtma yazıları, herşeyden önce halkın çıkarlarını ifade etmeli; çürümüş burjuva ideolojilerinin gerçek niteliğini göstermelidir. Sosyalist eğitime zarar verebilecek eserler okuyucunun gözünde mahkûm edilmelidir. Burjuva ideolojilerine taviz vermiyen ideolojik sağlamlık, her konuda olduğu gibi bu bölümde de gösterilmelidir.

2. Eleştiri ve tanıtma kitlenin sosyalist eğitiminde en önemli bir araç olarak kullanılmalıdır:

   Örneğin, eksiklikleri ve yanlış tarafları incelenen bir kitabı eleştirmede, eleştirici eserin eksikliklerine dikkati çekip, yazarın yanlış düşüncelerini çürüterek, okuyucunun dikkatini sosyalist eğitim için önem taşıyan noktalara toplamalıdır.

3. Eleştiriler sosyalizmin kurulmasında yararlı olacak uygulamalarla birleştirilebilecek şekilde yapılmalıdır:

   Eleştiriler bir veya birkaç özel konu çerçevesini aşarak, gerekli bütün konularda çıkan kitapların eleştirileri olmalıdır. Roman - Hikâye - Şiir kitapları olduğu kadar, ekonomi konusunda ve diğer teknik konularda yayınlanan kitapları da önem derecesine göre kapsamalıdır. Gereği görüldüğünde, yalnızca sayıların yayınlandığı bir istatistik yıllığı da, yukarıdaki ilkeler gözönünde tutularak eleştirilmelidir.

Sert ve mücadeleci bir eleştiride doğru, objektif ve eleştirilen noktalar iyice açıklanarak, doğru sonuçlara bağlanmış olmalıdır. Eleştirilen noktalar iyice ispatlanmadığı taktirde, okuyucu derginin genel çizgisinin doğru olmasından dolayı

söylenenlere inanabilir, fakat tam tatmin olmaz. Eleştiri okuyucunun duygularına değil, bilincine hitap etmelidir. Bu görevi de ancak yalnızca tezler ileri süren bir yazı değil, doğru bir sonuca ve değerlendirmeye varabilmesi için okuyucuya gerekli bilgiyi veren bir eleştiri görebilir.

Toplumun ilgisini çekecek, eksiklik veya üstünlükleri genel sonuçlar çıkarmaya elverişli olan eserlerin eleştirisi ön plana alınmalıdır. Önemli olan, eleştirinin, sonunda okuyucunun sosyalist eğitimine yardımcı olmasıdır. Bu bakımdan ilk planda okuyucunun yaşantısıyla ilgili kitapların eleştirisinin yapılması gerektiği açıktır.

Kitap eleştirisi için genel bir şema yapmanın zorluğu meydandadır. Buna rağmen, gözönünde tutulması gereken hususları kısaca şöyle özetliyebiliriz:

1. Eleştiri, yargısını kitabın ayrıntılarına dayanarak değil, genel yönüne ve işlediği konuyu ele alışındaki ideolojik tutumuna göre vermelidir. Bu genel yargıdan sonra, kitabın özelliklerini meydana getiren önemli noktalardan bahsedilebilir. Eleştirilen eserin ideolojik yönden doğru mu, yanlış mı olduğu gösterildikten sonra, kitabın eksiklikleri ve üstünlükleri belirtilmelidir.

2. Eleştirici, düşüncelerini ve vardığı sonuçları bütün ayrıntılarıyla ve delillerle kuvvetlendirerek belirtmelidir. Bu amaçla aktaracağı parçaları tümüyle belirterek, eleştirdiği tezin doğru ve yanlış taraflarıyla ilişkisini açıkladıktan sonra, yazarın genel tutumuyla eleştirilen tez arasındaki ilişkiler üzerinde durmalıdır.

3. Eleştiride genellemelerin yapılması, ileri sürülen düşünce ve tezlerin yazar ve okuyucuya yararlı bir şekilde geliştirilmesi gereklidir.

Eleştirilerde gözönünde tutulacak ilkeleri kısaca özetledikten sonra bir sosyalist dergide yapılmasını gerekli bulduğumuz eleştiri çeşitlerini de kısaca belirtmek isteriz.

1. Yapılacak eleştiri çalışmalarının en önemli bölümü muhakkak kitap eleştirileridir. Burada ele alınacak kitaplar, yukarıda da belirttiğimiz gibi, her konuyu kapsamalıdır. Günümüz Türkiye'sinde ağırlık merkezi siyasal yönü ağır basan kitaplar ve roman - hikâye - şiir kitapları olacaktır. Bunların yanında yukarıdaki ilkeler gözönünde tutularak yapılacak genel anlamda teknik kitap eleştirilerinin de ayrı bir önemi vardır.

2. Derginin bu bölümündeki ikinci ağırlık merkezini, yeni çıkan kitapları kısaca tanıtan, okuyucuya ilk bilgiyi veren yazılar olmalıdır. Bu yolla okuyucunun bir ön seçme yapmasına imkân verilebilir. Ayrıca yayınevlerinin programlarının önceden öğrenilerek bu bölümde belirtilmesinin de faydası vardır.

3. Gündelik gazetelerin olduğu gibi, değişik sürelerle yayımlanan dergilerin de genel yönlerinin ve tutumlarının etraflıca incelenerek eleştirilmesi gereklidir. Ele alınan gazete ve dergiler yalnızca büyük merkezlerde çıkanlar olmamalıdır. Türkiye'nin çeşitli illerinde yayımlanan dergi ve gazetelerden, ideolojik önemi olan eleştirilere imkân verenlerin özellikle ele alınmasında fayda vardır. Bu şekilde karşılıklı bir tanıma - tanıtma görevi yerine getirilebileceği gibi, etkilenecek çevrenin genişlemesi de sağlanabilir.

4. Yabancı dilde yayımlanan eserleri ülkemizde tanıma imkânlarının yetersizliği gözönünde tutularak, çeşitli dillerde yayımlanan, Türkiye'nin dünyadaki ideolojik savaş içindeki yeriyle ve özel durumuyla ilgili yurt dışında yayımlanan eserlerin de tanıtılmasına çalışılmalıdır. Aynı bölümün kapsamına doğal olarak dış ülkelerde yayımlanan dergiler de girmektedir.

5. Ülkemizin yayın hayatında çeviri eserlerin kapladığı alan düşünülürse, yapılan çevirilerin iyi veya kötü olmasının önemi belirir. Bu nokta gözönünde tutularak eleştirici çevirilerin niteliği üzerinde de özel olarak durmalıdır.

AYDINLIK dergisinde bu ilkelere bağlı olarak yapılabilecek eleştirilerin ülkemizin yayın hayatında önemli bir yer tutacağını umuyoruz. Amaç, bütün derginin olduğu gibi bu bölümün de bilimsel sosyalizmin gelişmesine ve yayılmasına katkıda bulunması olacaktır.

ÇEKOSLOVAKYA'DA SOSYALİZM VE KARŞI - DEVRİM

(61. sayfadan devam)

maliyeti Çekoslovakya için 500 milyon dolardır. Ayrıca Çekoslovak endüstrisi öteki sosyalist ülkelerin ihtiyacını da karşılamaktadır. Oysa kabul edilen yeni ekonomik plan, Ota Şik tarafından «bizim ekonomimiz, dünya pazarı ve iç pazarlara göre düzenlenmelidir» şeklinde formüle edilmiştir. Buna göre, Çekoslovakya, sosyalist dünya dışındaki ülkelerle sıkı fıkı ticaret ilişkilerine girişmek zorundadır. Halen Batı dünyası ile ticarî ilişkiler % 30 oranındadır. Gerekli olan döviz ihtiyacını karşılamak üzere, Batı Almanya ve Amerika ile temaslar kurulmuş ve gereken vaadleri almıştır. Çekoslovakya'nın ilk elden öngördüğü ihtiyaç 500 milyon dolardır. Bir de nazi işgali sırasında Amerika'lıların kaçırdığı 18.433 kilogramlık Çekoslovak altını meselesi vardı. Amerika, kredi vaadinin yanında bu altınları da iade etme teklifinde bulunmuştur. Çek - Amerikan gizli pazarlıkları öteden beri sürdürülmektedir.

11 Haziran 1968 tarihli Rude Pravo'nun verdiği haberler pazarlığı doğrulamaktadır :

> Bugün A.B.D.'nin Çekoslovakya'ya borç para verme olanağının olup olmadığı, Çekoslovak bankacıları yetkilileri ile New York Millî Bankası İkinci Başkanı arasında konuşulmuştur. Amerikan Banka Şirketinin İkinci Başkanı Miroslava Kriz, Polonya ve Yugoslavya'nın da kendi ülkelerinin sosyalizm ilkelerinden taviz vermeden A.B.D. bankalarından büyük miktarda borç aldıklarını söylemiştir.

Bu sıralarda Amerikan Senatosu da Çekoslovakya'nın istediği krediyi bir an önce vermek üzere toplanmıştı. Başkaldırma işaretinin zamanı tartışılırken, Senatör John Saylor, Senatoda yaptığı konuşmada : «Bir başkaldırma için zaman henüz gelmemiştir. Çekoslovak halkı, bu türden bir harekete zorlanmamalıdır» diyordu.

The Washington Daily News, Çekoslovak yöneticilerine şu teminatı veriyordu : «Çekoslovakya Moskova'dan kopuyor. A.B.D. bu ülkenin Sovyet yörüngesinden kopması için elinden geleni yapacaktır.»

Washington'daki yoğun gayrete paralel olarak Batı Almanya hükümeti de boş durmamıştı. 1968 yazına kadar Çekoslovakya'ya giren Alman «turist» inin sayısı 368.000'di. Der Spiegel'in de belirttiği gibi, «turist» adı altında birçok ajan Çekoslovakya'ya sokulmuştu. Çek - Alman ticaret ve kredi görüşmeleri bir süre İsviçre'de gizli devam ettikten sonra, Der Spiegel dergisinin yayımıyla ortaya çıktı. Spiegel'in haberini Rude Pravo, 18 Haziran 1968'de bu dergiye atfen tekrarladı :

> Haftalık Spiegel dergisi, Prag'ın, Moskova'nın iktisadî baskısından korkarak, son günlerde, kredi isteğiyle Bonn'a başvurduğunu açıklamıştır. Ama dergiye göre, Federal Hükümet, S.S.C.B. ile artan gerilimi önlemeyi teşvik etmiş, bu yüzden Bakanlar Kurulu, İktisat Bakanının ileri sürdüğü, Prag'a Dünya Bankası yoluyla borç verilmesinin garanti edilmesi yolundaki görüşünü kabul etmiştir. (*)

(*) Dünya Bankası Çekoslovakya'ya 500 milyon dolarlık kredi açtığı haberinden hemen bir gün sonra, Varşova Pakti üyelerinin askerleri Çekoslovakya'ya girdi.

Spiegel, Çekoslovakya'nın buna karşılık, Prag'daki Federal Alman Cumhuriyeti ticaret misyonuna daha geniş faaliyet alanı tanımağa söz verdiğini ve ayrıca, gelecek yılın başında iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin normalleştirilmesi ihtimalini ima ettiğini bildirmektedir.

27 Temmuz tarihinde aynı gazete :

Bugün Çekoslovakya ve Batı Almanya arasında mevcut ekonomik sorunlar üzerine, iki gün sürecek bir toplantı başlamıştır.

Toplantı, Bonn Dış Politika Topluluğu ve Prag Uluslararası Politika ve Ekonomi Enstitüsü tarafından düzenlenmiştir. Çekoslovak grubuna, yukarıda adı geçen Enstitünün Müdürü Dr. Antonin Anejdarek başkanlık etmektedir. Alman temsilcilerinin başında ise, geçen yılın sonuna dek Federal Almanya Cumhuriyetinin Moskova Elçisi olan, Bonn Dış Politika Topluluğu Başkanı, Elçi Von Walther bulunmaktadır.

Von Walther, Alman temsilcilerinin Çekoslovakya'nın ekonomik ihtiyaç ve imkânlarını öğrenmek istediklerini önemle belirtmiştir. Elçi, Batı Almanya'nın Çekoslovakya ile iktisadî ilişkilerini geniş ölçüde geliştirmeye hazırlandığını ima etmiştir.

NATO'nun Çekoslovakya'yı Varşova Paktından ayırmak üzere planlar hazırlamış olduğu, dünya basınında sık sık söz konusu edilmektedir. NATO'nun Brüksel'de geçtiğimiz bahar mevsiminde toplanarak, Çekoslovakya konusunda hazırladığı plan, Lübnan'da yayınlanan **Ad - Dünya** adlı gazetenin 13 Eylül 1968 tarihli nüshasında ilgi çekici bir makale olarak yayınlandı. NATO, Çekoslovakya'nın Varşova Paktından çekilmesi üzerine çalıştı» başlığıyla yayınlanan makale devam ederek :

Kuzey Atlantik Paktı Konsey'i Çekoslovakya için **Zephyr** adıyla özel bir program üzerinde çalıştı. Konsey, Çekoslovakya'daki reformcu gelişmelerin, Avrupa ile ilişkiler kurma konusunda yapılan girişimlerin olumlu olabileceği yanları üzerinde dikkatle durdu.

Çekoslovakya'nın durumu üzerine yoğun bir çalışma yapan Konsey, Çekoslovakya'daki anti - sosyalist grubun, gelecekte etkin rol alacağı konusunda mutabakata vardı. NATO Konseyi, 1948 olaylarından sonra, Çekoslovakya'da komünist ideolojiyi benimsemiyen ve bu ideolojiye düşman olan önemli bir grubun halen mevcut olduğu kanısına ulaştı. Bu grup, Çekoslovakya'nın sosyalizm yolundaki ilerlemesine karşı gizli görevler aldı.

Daha sonra gazete, Konsey'in **Zephyr** programı gereğince, çalışmalarında Doğu Avrupa ülkeleri ile köprü kurmaya devam etmek gereği üzerinde durduğunu, bu gelişmeler sonunda, gelecek yıl Çekoslovakya'nın tarafsızlaşacağı kanısına varıldığını yazmaktadır.

Varşova Paktı askerlerinin Çekoslovakya'ya girdiği gecenin sabahı 30 - 35 radyo birden faaliyete başlıyor ve radyolar sanki tek merkezden idare ediliyormuş gibi yayın yapıyordu. 27 Ağustos tarihli Sunday Times, Çekoslovak yeraltı faaliyetleri liderlerinden birine dayanarak verdiği haberde, ülkede, otomatik silâhlarla mücehhez 40.000 silâhlı adamın hazır beklemekte olduğunu bildirmiştir. Yine o sıralarda Alman sınırına yakın bölgelerde, Amerikan silâhları bulunduğu konusundaki Sovyet iddiaları yalanlanamamıştı. Müdahale sırasında Prag'da bulunan 1.500 Amerikan turistinin sayısı birden bire 3.000'e yükseldi. Bunların içinde CIA ajanları çoğunluktaydı.

«Sınıfların ortadan kaldırılması, uzun, zor ve çetin bir sınıf mücadelesi gerektirir. Bu mücadele, kapitalist iktidarın devrilmesinden sonra, burjuva devletinin yokedilmesinden sonra, proletarya diktatörlüğünün kurulmasında sonra (eski sosyalizmin kaba temsilcilerinin ve eski sosyal demokratların tahayyül ettiği gibi) ortadan kalkmaz; sadece biçim değiştirir ve birçok yönlerden daha şiddetli hale gelir. [6]

Çekoslovakya'daki hareketi yürütenlerin ayrıntılarıyla sınıfsal temellerine inmiyeceğiz. Şu kadarını söyleyelim ki, olayın itici güçleri, eski devrin artıkları, teknisyenler, bürokratlar ve özellikle, oldukça rahat bir hayata alışmış olan aydınlar olmuştur. İşçiler olaylara direnen tek güçtür. Onun silâhı olan partiye proletaryaya yabancı güçler egemen olmuş, sesini duyuracağı yayın organları karşı hareketin eline geçmişti. Bu yüzden, bu gidişten endişeli olduklarını belirterek, Pravda'ya 99 imzalı bir mektup yollayan Prag Oto Fabrikası işçileri, basının şiddet kampanyasına hedef oldu. İşçilerin kiminin fabrikadan atıldığı, kiminin susturulduğu **The Daily Expres** tarafından haber olarak verildi.

Parasız villalarda oturan, parasız seyahat eden, dilediği yere dilediği zaman giden, yani Çekoslovak emekçilerinin sırtında rahat bir hayat sürdüren yazar ve sanatçılar ise, «Yeni Dalga» ile ilgileniyor, Batı tipi bir sanat ve edebiyatın gelişmesini sağlıyorlardı. Sinemada, «Yeni Dalga» nın yaptığı Çekoslovak filimleri Batı pazarlarında birincilikler alıyor. İsveç sürrealizminin ötesine geçiyordu. Karel Kapeck'in, Kafka'nın kitapları basılıyordu. Rejim aleyhine, yazılar, karikatürler, fıkralar yoğun bir haldeydi. Zamanında İsrail'e kaçmış olan yazar Ladislav Mnacko, rejim aleyhine yazdığı «Gecikmiş Röportajlar» adlı kitabını yayınlattı. Kolayca eğitim olanağı bulan ve bu yüzden okulu bitirir bitirmez rahat bir hayata hazırlanan gençler, bu akımlara fazlasıyla ilgi gösteriyor, amaçsız, bunalım içinde olan Batı tipi, mini etekli, uzun saçlı, yeni bir kuşak yaratılıyordu.

Gençlerin sokak gösterileri filme alınıyor, kopyalar yapılıp dağıtılıyor, televizyonda gösteriliyor ve halka, karşı - devrimin reklâmı yapılıyordu.

«Genç Entelektüellerin» organı olarak kendini takdim eden «Student» gazetesi;

«Nasıl bir demokrasiye ihtiyaç vardır? Burjuva mı, sosyalist mi?» sorusunu yine kendisi yanıtlıyor :

«Ne bu, ne öteki, sadece demokrasiye, saf demokrasiye.»

Aynı gazetenin attığı şiarlar, gençliğe aşılanan fikirleri açıkça ortaya koyuyordu :

«Genç kuşak! ideolojiye inanma! güce, plana ve otoriteye inanma! sadece kendine iinan!»

Çekoslovak yazarlarının sözcülüğünü yapan Dadislav Mnacko, 4 Ağustos 1968 tarihli Sunday Time'a bir demeç vererek, isteklerinin «geniş basın özgürlüğü, herkesin istediğini eleştirebilme özgürlüğü, halkın dilediğini seçmesi, ekonomik serbestlik, serbest yatırım ve Batı ile daha sıkı ilişkiler, Sovyetlerle münasebetlerin azaltılması» olduğunu belirtmiştir. İki bin kelimelik «Yazarlar Bildirisi» de bun-

---

(6) Lenin, Selected Works, C. 3, s. 233.

ları söylemektedir. 8 Mayıstaki nüshasında **Host Do Domu** adlı gazete, Lenin'in komünizme model olarak, Paris komününü aldığını, oysa bu komünün modası geçmiş bir model olduğunu, 100 gün yaşayan Paris komününe göre, bugünkü komünizmin fazlasıyla yaşadığını söyleyerek, eskiyen bu modelin değiştirilmesi tezini savunmuştur.

Prace adındaki gazete 19 Mayıs 1968 tarihinde, Komünist Partisi'ne çatmıştır:

> Doğu Avrupa ülkelerindeki Komünist partilerinin liderlik rolü 20 yıldan bu yana aldığı şekille, politik hayatı dayanılmaz bir hale getirdi. Lenin'in Komünist Parti kavramı, devrim sırasında zorunluydu. Ama bugünün gelişmiş şartları altında bu anlayış kabul edilemez.

Amerikan Kongre üyesi J. Culver, Çekoslovakya'ya yaptığı bir seyahat dönüşü Lübnan'ın Al-Hadaf adlı gazetesine verdiği demeçte, Çekoslovak televizyonunun eski Müdürü J. Pelikan'ın şu sözlerini aktardı:

> Ülkenin liderliği, Çekoslovakya'nın ekonomik ve politik olarak, kızıl ideolojinin elinden kurtarılıp, Batı ölçüleri içine dönebilecek kimselerin eline geçecektir.

Literarni Lısty, 16. sayısında, «Toplumdaki bütün suç ve kötülüklerden, sebep ve sonuçlarıyla komünistler sorumludur» diye yazıyordu.

Ortadoğu'da, Arap - İsrail çatışması konusunda İsrail emperyalizmini, Arap milliyetçiliğine karşı savunan Çekoslovak basınından sadece bir örnek verelim:

29 Temmuz tarihinde yayınlanan **Stutent** dergisi «Katılmıyorum» başlığı altında yayınladığı makalede, Sovyetlerin İsrail aleyhindeki tutumunu sert bir dille eleştirdikten sonra, İsrail Dış Bürosunun şu isteğini tekrarlamıştır:

> S.S.C.B., Ortadoğu'da kesin bir rol oynayabilir. Maalesef bugüne kadarki tutumu, Arapları silâhlandırması ve gelecekte İsrail'in istilâsına yardımcı olması bakımından ters ve olumsuzdur.

Dubçek, sosyalist ülkelere, «sosyalizmden taviz verilemeyeceği» konusunda teminat verirken, 14 Haziran 1968 tarihli Malada Fronta, «Çekoslovak Halkına Memerandum» başlığı ile bir başka teminat veriyordu:

> Bizim kanunumuz, Çekoslovakya'daki bütün komünist faaliyetlerini önlemektir. Çekoslovak Komünist Partisini yasaklıyacak, partiyi dağıtacağız... Marksist-Leninist klâsiklerinin tümünü yakacağız.

News Week'in de ifade ettiği gibi, sadece Çekoslovak basınının incelenmesiyle bile olayların gelişiminin hangi yönde olduğunu kestirmek mümkündür.

Newyork - Harald Tribune ve Daily Telegraph gibi iki büyük Batı gazetesinin ifadesine katılarak, Çekoslovakya'daki gelişmelerin, uzun vadeli bir planın ürünü olduğunu söyleyebiliriz.

Çekoslovak olayları karşısında dünya sosyalist ve komünist partilerinin takındığı tavır:

Çekoslovakya'da normal seyrini takip eden bu gelişmeler, öteki sosyalist ülkeler tarafından endişe ile izleniyordu. Birçok ülkede yeni bir Macaristan olayının tezgâhlandığı kanısı vardı. Macar parti teorisyeni Zoltan Komoesin çok önceden, «Çekoslovakya'da anarşist nitelikte» gelişmeler olduğu uyarısını yapmıştı. Bu suçlamanın daha güçlüsü Alman Komünist Parti ideoloğu Kurt Hager tarafın-

dan Mart ayı sonlarında yapıldı. Hager, Dubçek ve takımını «Batıya Çekoslovakya'da değişme umudunu vermekle» suçladı. Prag, bu suçlamaları ülkesinin bağımsızlığına karışmak biçiminde yorumlayarak, Ulbricht ve Hager'e sert bir karşılık verdi. Polonya'da kilise, karşı hareketlerin merkezi olarak gücünü muhafaza ediyordu. Bu yüzden Polonya Komünist Partisinin de telâşı artmıştı.

Alman Demokratik Cumhuriyeti, Çekoslovakya'daki gelişmeler karşısında, bir tedbir olarak vatandaşlarının Çekoslovakya'ya gidişini sınırladı. Sovyetler ise olayı daha soğukkanlılıkla izliyordu. Ocak ayı içinde Moskova'da, ikinci olarak Şubat ayı içinde ise Prag'da Ç.K.P.'si yöneticileriyle yapılan toplantıda, sağ kanat revizyonist unsurların yoğun faaliyetine dikkat çekilmiş ve tedbir alınması istenmişti. Bu isteğe karşı, S.B.K.P.'nin, sosyalizmin kuruluş yolu ve partinin önderlik yöntemleri açısından, Ç.K.P.'nin işine karışmıyacağı belirtilmişti. Ç.K.P. liderleri de Sovyetlerin bu uyarmalarıyla ilgili kuşkularını paylaşmışlar ve bu konuda tedbir alacaklarını vaadetmişlerdi. Fakat anti-sosyalist unsurların faaliyeti önlenememiş, giderek hızlanmıştı. 23 Martta Dresden'de öteki Komünist Partisi temsilcilerinin de katıldığı ortak bir toplantı yapıldı. Bu toplantıda Alman, Macar ve Ukrayna Komünist Partileri temsilcileri, Ç.K.P. liderlerinin tutumlarını şiddetle eleştirdiler. Dubçek dış politika konusunda değişiklik yapmayacağına dair teminat verdi. Bunun üzerine, Çek sınırlarında 12 bin kişilik ordunun yaptığı manevralar durduruldu.

Dubçek, Nisan ayı içinde Parti Merkez Komitesinde çoğunluğu sağlayarak, hazırladığı reform tasarılarını burda onaylattı. Parti çalışma programında, «Partiyi, proletarya diktatörlüğünün aracı kabul eden yanlış tezler» den söz edilerek, proletarya diktatörlüğü konusundaki Leninist tez inkâr ediliyordu. Arkasından 4 Mayıs'ta yapılan Moskova toplantısında da «karşı-devrim» tehlikesi anlatılmış ve Ç.K.P. liderleri, yine bu tehlikeyi kabul ederek tedbir alacaklarını bildirmişlerdi. Haziran'da 2.000 kelimelik bildiri yayınlanınca, Sovyetler Birliği bir kez daha Dubçek'i uyarma gereği duydu. Cernova toplantısı sonunda manevra yapmak üzere Çekoslovakya topraklarına giren ve manevradan sonra askerî birliklerin Çekoslovak topraklarından çekilmesini ağırlaştıran Sovyet askerleri, geri çekilmeyi kabul etmişlerdi. Bu olayı Dubçek'in büyük bir başarısı olarak niteleyen Batı, Dubçek'in daha da ileri gitmesini istiyordu. Dubçek'i desteklemek ve Cernova kararını kutlamak üzere Tito ve Coucescu Prag'a geldiler. İki lider de parlak törenlerle karşılandı. Ç.K.P. liderleri öteki komünist partileri liderlerine defalarca teminat vermiş olmalarına rağmen, yukarda da belirttiğimiz gibi, Amerika ve Batı Almanya hükümetleriyle açıkça pazarlığa oturmuşlardı. 29 Temmuzda Cernova'da yapılan toplantıda alınan kararlar da uygulanmayınca, Sovyet basını Çekoslovak liderlerine karşı sert bir dille hücuma geçtiler. Bu arada Prag-Moskova arasında mektuplar gidip geliyordu. Son defa, 3 Ağustosta Bratislava'da yapılan toplantı ise burda yayınlanan bildiri ile bir görüş ve karar birliğine ulaşıldığı ilân edilmekteydi. Buna göre reformlara karışılmayacak, ancak Çekoslovakya Batı ile olan ilişkilerini sınırlandıracak, özellikle Batı Almanya ile ilişkilerde daha dikkatli davranacaktı ve Sovyetlere basında yapılan hücum durdurulacaktı. Dubçek bildiğini okumakta devam etti, sadece basından, Sovyetlere karşı daha dostça bir dil kullanmasını istedi. Öte yandan CIA ajanları da Batı Almanya sınırlarından geçerek Çekoslovakya'ya doluyordu. Ne var ki, Çekoslovak liderleri toplantı masasını ter-

kettikleri anda, verdikleri sözü unutuyorlar ve gelişmelere çoğu zaman seyirci kalıyorlar, bazan da uyarıcı tavırlar takınmaktan öteye gidemiyorlardı. Dubçek, 9 Eylül tarihini atlatana kadar oyalama politikasını seçmişti. Bu tarihte Çekoslovak Komünist Partisi Kongresi olacak ve «reformcu» hareketlere karşı çıkan partililer bertaraf edilecekti. Mahallî kongreler yapılmış, delegeler tesbit edilmişti. Bu arada Dubçek, 12-13 Ağustosta Karlovy Vary'de Ulbricht'le buluştu. Görüşmede, karşı-devrimci hareketin durdurulması için çaba sarfeden Ulbricht'in uyarmaları sonuç vermedi. Olaylar hızlı gelişiyordu: Dubçek, Bratislava'dan sonra bu defa da Varşova'da bir zirve konferansına çağrıldı. Bu kez Dubçek, konferansa katılmayı reddetti. Alman Demokratik Cumhuriyeti, Bulgaristan, Macaristan, Polonya ve Sovyetler Birliği temsilcileri müşterek bir toplantı yaparak, Dubçek'in çok sert bir dille kınanmasını kararlaştırdı. Yazılan mektuba verdiği cevapta Dubçek, duyulan kuşkuların yersiz olduğunu söylemekle yetindi. Nihayet 20 Ağustos gecesi Varşova Paktı'nın beş üyesi, Çekoslovakya'ya giriyorlardı. Birlikler Çekoslovakya'ya girdikten sonra, Tass ajansı bu davranışın gerekçesini gösterdiği açıklamada özetle, Çekoslovak Devlet ve Komünist Partisi şahsiyetlerinin askerî yardım çağrısında bulunması üzerine, bu harekete girişildiği; bu ülkede sosyalizmin düşmanlarıyla işbirliği halinde olan karşı-devrimcilerin, Anayasa ile kurulu sosyalist düzeni değiştirmek istedikleri; oysa sosyalizmin savunulmasının, bütün «sosyalist» ülkelerin ortak görevi olduğu belirtilmektedir. Bildiride, Çekoslovakya'daki durumun sosyalist ülkelerin hayatî çıkarları ve sosyalist toplumun güvenliği ile ilgisi işaret edildikten sonra, bu hareketin mevcut andlaşmalardan doğan vecibelere, tek başına ya da birlikte savunma haklarına uygunluğu ileri sürülmektedir.

Varşova Paktı üyelerinin Çekoslovakya'ya müdahalesi, dünyadaki 90 komünist parti arasında müdahaleye katılan dört ülke dışında 8 parti tarafından desteklendi, sosyalist ülkeler dışında Pakistan, Hindistan ve Cezayir müdahale konusunda tarafsız bir tavır takınırken, bütün Arap ülkeleri, Sovyetlerin yanında yer aldı. Fransız, İtalyan, Komünist Partileri, müdahaleyi tasvip etmediklerini bildirdiler. Romanya ve Yugoslavya, müdahaleye şiddetle karşı çıktılar. Tito, öteden beri Çekoslovakya gelişmelerini destekliyordu. Prag'la Belgrad arasında mekik dokuyan iki ülke liderleri, Tito'nun 9-10 Ağustos tarihlerinde Prag ziyaretiyle, öteki sosyalist ülkelere karşı gövde gösterisi yapmışlardı. Tito müdahaleyi «sosyalist ülkeler arasında tarihî önem taşıyan bir olay» diye yorumlarken, Ceausescu da «büyük bir hata, barış için büyük bir tehlike» diye değerlendiriyordu.

Hanoi ise, Varşova Paktı üyelerinin hareketini, «Çekoslovak Partisi'nin sosyalist rejimi korumak üzere, güvenilir parti çevrelerinin çağrısı üzerine asil bir amaçla Çekoslovakya'ya girdiler» diye yorumladı. Kuzey Kore de aynı görüşü paylaştı.

Müdahaleyi destekleyen öteki komünist partileri ise, gizli Alman Komünist Partisi, Yunan Komünist Partisi, İspanya Komünist Partisi ile Lübnan Komünist Partisi idi. Lübnan Komünist Partisi, Çek olaylarını «bir avuç yahudi entelektüel elit'in» işi olarak yorumladı. Amerikan Komünist Partisi, olay karşısında üzüntüsünü ifade etmekle beraber «bu kaçınılmaz bir zorunluluktur» diyerek, Sovyet

ler'i destekler bir tavır takındı. Bu olayı destekleyen Batı Avrupa'daki tek parti Lüxemburk Komünist Partisi idi.

Çin, Çek - Sovyet anlaşmazlığını, Sovyet revizyonistleriyle, Çek revizyonistleri arasındaki, «kedi - köpek kavgasına» benzetmiştir. Çin'e göre, Sovyet yöneticileri, yıllardır kapitalizmi restore etmek yolunda çalışmışlar ve emperyalizmin boyunduruğundaki ülkelerin millî kurtuluş hareketlerini bastırmakta, A.B.D. emperyalizmi ile işbirliği yapmışlardır. Sovyetler Birliği'nin kendisinin de, A.B.D. ve Batı Almanya ile ilişkileri vardır. Doğu Avrupa ülkeleri de, emperyalizm ile işbirliği yapmak ve kapitalizmi restore etmek istemektedirler. Ama Sovyetler buna müsaade etmemektedir. Çünkü Amerikan emperyalizmi ile işbirliğini, tekelleri altında tutmak, kendi çabalarınadır. Çekoslovakya'da olanlar, kanitalizme dönüş çabalarının yansımasıdır. Stalin'ci olduğu iddia edilen Novotny, tipik bir Sovyet revizyonistidir. Oysa Dubçek, Çek revizyonizmini, Sovyet revizyonizminden bağımsız olarak yürütmek istemiş, çatışma da burdan doğmuştur. Sovyetler, Çekoslovakya'da doğan bu bağımsız revizyonist akımın, bütün öteki Doğu Avrupa ülkelerine de yayılacağı endişesiyle harekete geçmişler ve Çekoslovakya'yı işgal etmişlerdir. Çin, Çek yöneticilerine alabildiğine çatarken, Çek halkını ayrı tutuyor ve Çek halkının, Sovyet işgaline karşı direnişini bütün gücüyle desteklediğini ilân ediyordu. Yalnız bu arada desteklediği halkın, işgal aleyhtarı, emperyalizm taraftarı revizyonistler değil, hem Sovyet işgaline hem de Çek revizyonizmine karşı çıkan halk, olduğunu da belirtiyordu.

22 Ağustos tarihinde Arnavutluk İşçi Partisi ve Arnavutluk Halk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu bildirisinde: Çekoslovakya trajedisinin köklerinin 20. Kongreye dayandığını ve o günden bugüne kadar gelişmelerin, Sovyet liderlerini A.B.D. emperyalistleriyle işbirliğine kadar götürdüğünden bahsedilmektedir.

Çin ve Arnavutluk görüşünden farklı olarak, Küba, Sovyetler Birliği'nin Çekoslovakya'ya müdahalesini olumlu karşılamakta ve Çekoslovakya'nın emperyalist dünya sistemi içerisine girmeye hazır olduğunu ifade etmektedir. Küba sosyalist enternasyonalizm ve dayanışma üzerinde durarak Sovyetleri desteklediklerini bildirmiştir.

Kastro, Tass ajansının Varşova Paktı kararını yorumlarken, «kardeş ülkeler açıkça ve kesin olarak dışardan gelecek tehditler karşısında kırılmaz bir dayanışma gösterdiler. Sosyalist devletler topluluğunun bir halkasının kopmasına asla müsaade edilemezdi» sözlerini ele alarak, «Acaba Amerikan emperyalistlerinin burnunun dibindeki küçük Küba devleti emperyalistler tarafından işgale kalkılırsa Küba halkının Sovyetlerden yardım davetini Sovyet hükümeti aynı kararlılıkla kabul edecek midir?» diye sormaktadır. Yine Kastro, Vietnam'da, Kore'de, Kongo'da, Dominik'de A.B.D. emperyalistlerinin tutumuna karşı, Sovyetlerin nasıl bir tutum benimsediklerinin gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmektedir (7).

Çekoslovakya'ya müdahalenin en ilginç yorumları ise; Türkiye'de yapılmaktaydı. Müdahaleyi tasvib etmiyen Demirel iktidarı, olay karşısında ihtiyatlı bir ifade kullanırken, ana muhalefet partisi lideri İsmet Paşa, «Amerikan ve Sovyet

(7) Granma, 25 Ağustos 1968.

düşmanlığının yaratılmasının» tehlikesine işaret etti ve olayları sosyalist blokun iç meselesi olduğunu belirtti. Türkiye'nin «tek sosyalist partisi» olduğunu sık sık ifade eden T.İ.P. lideri Aybar ise, olayı yorumlarken Millî Türk Talebe Birliği'nin Amerika'nın sesi radyosundan aktardığı görüşü tekrar etmekten öteye gidemedi. Türk basınının olayı değerlendirişi ise, basının dış politika konularındaki ne denli sığ olduğunu bir kez daha ortaya koyması bakımından ilginçtir. Türkiye'de Çekoslovakya'daki karşı - devrimci gelişmeleri takbih eden tek ses, haftalık Türk Solu dergisinden çıktı. Türk Solu, müdahaleden çok önce, Çekoslovakya'daki «reform» ların sosyalizme karşı yönünü ortaya koymuştur.

Sonuç :

Tâ başından beri açıklamaya çalıştığımız Çekoslovakya gelişmelerinin değerlendirmesi yapılırken, olayın uluslararası planda önem taşıdığını hatırdan çıkarmamak gerekir. Çekoslovakya coğrafî konumu gereği Doğu Avrupa'nın en önemli bölgesini işgal etmektedir. Bu yüzden Çekoslovakya'nın, emperyalizmin nüfuz alanına girmesi, en azından tarafsız bir ülke olması sosyalist blok içinde büyük gedikler açacaktır. Diğer yandan gelişmiş bir endüstriye sahip oluşu da sosyalist dünyadaki ekonomik birlik bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu sebeplerledir ki, A.B.D., zincirdeki Çekoslovak halkas.nı koparmakla, sosyalist dünyayı Avrupa'da kuvvetler dengesi bakımından büyük zarara uğratacağını hesaplamıştır.

Sovyetler Birliği ise, resmî ifadesinde de belirttiği gibi, kendi güvenliği açısından Çekoslovakya'yı önemli saymaktadır. Bu nedenle, Çekoslovakya'ya müdahalesinde emperyalist dünyaya geniş propaganda malzemesi vermesine, öteden beri savunduğu barışçı politikasını geniş ölçüde yaralamış olmasına rağmen, Çekoslovakya'nın işgalini göze alabilmiştir. Aslında, S.S.C.B., son günlere kadar olayı uzaktan seyretmekten başka bir şey yapamama kararında olduğunu, Çekoslovak liderlerine defalarca tekrarlamıştı. Fakat Çekoslovakya'daki karşı devrim hareketinin revizyonist iktidarı da aşıp, emperyalizmin doğrudan doğruya işbirlikçisi ve kapitalizmin kurucusu bir iktidara yönelmesi, bu hareketin diğer Doğu Avrupa ülkelerine sıçraması tehlikesi ve giderek Sovyetler Birliğinin iktisadî ve askerî açıdan güvenliğini tehdit eden bir nitelik kazanması ihtimali, Sovyetler Birliği'ni, Çekoslovak karşı devrimine müdahaleye mecbur bıraktı. Bütün bunlara rağmen, Çekoslovakya'daki olayların tarihî sorumluluğunda Sovyetler Birliği'nin büyük payı olduğunu unutmamak gerekir.

Bu olay üzerine, A.B.D. emperyalizminin askerî paktları güçlendirmek için çaba göstermesi ve bu konuda Bati Almanya'yı kışkırtmasına rağmen, De Gaulle Fransa'sı, ileri sürdüğü «Birleşik Avrupa» tezini savunmaya devametmiştir. Çekoslovak olaylarının emperyalistlerce bir karşı propaganda aracı olarak kullanıldığını, Amerikan emperyalizminin ve Vietnam olaylarının üzerinin bir süre için biraz olsun örtülebilmesine yolaçtığı, Amerikan emperyalizmi yanında, bilimsel olmayan «Sovyet Emperyalizmi» ithamlarına sebep olduğu ve yarı - sömürge ülkelerde, emperyalizmin işbirlikçisi iktidarlara ülkenin devrimci gelişimine baskı yapmak için fırsat verdiği de bir gerçektir.

AYDINLIK'tan *okuyucuya*

AYDINLIK, elinizde bulunan sayısıyla, yayınının ikinci ayına girmiş bulunuyor. Bu münasebetle, derginiz okuyucularından olan isteklerine ve okuyucularının istediği bazı hususlara değinmek gereğini duyuyor.

AYDINLIK'ın çıkış amacını, yani bağımsızlık ve demokrasi mücadelesini yürüten sosyalist kadroların eğitilmesi amacını gerçekleştirebilmesi, okuyucuları ile sıkı bir bağ, canlı bir ilişki kurmasına bağlıdır. Bu bağın kurulabilmesinin bizce iki yolu vardır : Birincisi, derginin sol hareketin hem uzun vadeli, hem de kısa vadeli meselelerini ele alması, bunlara doğru çözümler getirmesi ve ikincisi, okuyucuları ile yakın bir fikir alışverişine girmesidir. Birinci hususu gerçekleştirme görevi, dergiyi çıkaranlarındır. İkinci hususun gerçekleşmesi ise AYDINLIK okuyucularının, dergilerini keskin bir gözle eleştirmeleri, eleştirilerini dergiye iletmeleri ile mümkün olacaktır.

AYDINLIK, kurucularının adlarını yayınlamadı. Çünkü, AYDINLIK'ın dar ve değişmez bir kadronun ürünü olmasını asla düşünmedik. AYDINLIK sol hareketimizin bir ürünü ve organıdır ve hareketin statik bir aynası değil, dinamik bir parçasıdır. Bu nedenle AYDINLIK'ı belirli kişiler değil, doğru yoldaki sol hareket yönetecektir.

Dergide imzasız veya AYDINLIK imzasıyla yayınlanan yazılar, AYDINLIK'ı çıkaranların ortak görüşlerini temsil eder ve dergiyi bağlar. İmzalı yazılar ise, yazı kurulunun yayınlanmasını onayladığı, fakat kapsadığı düşünceler bakımından sadece yazarlarını bağlıyan yazılardır. AYDINLIK'ta yayınlanan bu imzalı yazıların hepsi mutlaka AYDINLIK'ın politik çizgisini temsil etmeyeceği tabiidir.

AYDINLIK'ın Kasım 1968 sayısı büyük bir ilgi görmüş ve kısa zamanda tükenmiştir. Derginiz, göstermiş olduğunuz yakın ilgiye teşekkür eder. Anadolu'daki okurlarımız, Anadolu dağıtımının sadece kitapçıları kapsaması bakımından derginin temininde güçlük çektiklerini bildirmektedirler. Derginin Anadolu'daki okuyucuların eline düzenli olarak geçmesi için, abone olmalarını tavsiye ederiz.

Devrimci selâmlarımızla.

AYDINLIK